

ชีวิตเด็กริมน้ำ กับปลาไทย

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2525
จำนวนพิมพ์ 8,000 เล่ม

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
ระดับมัธยมศึกษา

เรื่อง
ชีวิตเด็กธมน์น้ำกับปลาไทย

โดย
สัมฤทธิ์ พุ่มสุวรรณ

กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับ
มัธยมศึกษาเรื่อง “ชีวิตเด็กริมน้ำกับปลาไทย” ขึ้น กระทรวง
ศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2524

เกษม คุ้มทอง

(นายสายหยุด จำปาทอง)

รองปลัดกระทรวงปฎิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง “ชีวิตเด็กริมน้ำกับปลาไทย” นี้ นายสัมฤทธิ์ พุ่มสุวรรณ เป็นผู้เรียบเรียงขึ้น และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งให้ นายมนู โปธารส เป็นผู้ตรวจขึ้นสุดท้าย หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เขียนน่าอ่าน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับชีวิตของเด็กผู้หญิง ที่อาศัยอยู่ริมฝั่งน้ำ และชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวกับปลาน้ำจืดหลายชนิด ผู้เขียนจึงสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาน้ำจืดเหล่านี้ไว้ด้วย นับเป็นการเผยแพร่อาชีพการเลี้ยงปลาน้ำจืดอย่างหนึ่ง กรมวิชาการได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษา หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ความเพลิดเพลินและประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างดี

(นายเอกวิทย์ ณ ถलग)

อธิบดีกรมวิชาการ

5 สิงหาคม 2525

สารบัญ

หน้า

1. ลูกปลาแรด	1
2. ลูกปลาแรดตัวน้อย	7
3. ปลาชะโดตัวร้าย	13
4. บักเป้าปลาปากคม	19
5. ไปมกั๋ง	24
6. ตู๋เลี้ยงปลาของพี่บังอร	31
7. ปล่อยปลาเอานูญ	38
8. วิดบ่อปลาตะเพียน	43
9. ปลาไหลกินศพ	50
10. หัดเลี้ยงลูกกบ	56
11. กระต๋ี่นางของน้ำเอี้ยง	65
12. งูวงช้าง	72
13. ตะพานน้ำที่น้ำสงสาร	80
14. บาปของนายแสง	87
15. ความเปลี่ยนแปลงของเรือนแพริมน้ำ	94

ชีวิตเด็กชิมน้ำกับปลาไทย

ลูกปลาแรด

บ้านของฉันเป็นเรือนไม้หลังใหญ่ ตั้งอยู่ริมน้ำหันหน้าไปทิศ
ทำ ที่ทำน้ำมีเรือนแพจอดอยู่มากมาย จนกลายเป็นกลุ่มใหญ่ ส่วนที่
เรียงห่างออกไปทางคู้หน้าวัดก็มี ภาพเหล่านี้ชินตาฉันมาตั้งแต่เริ่มจำ
ความได้ แพที่รวมกันอยู่มักจะมีไม้กระดานทอดถึงกันทั้งหมด คนบน
แพก็เป็นพี่น้องกันด้วย แพที่นี้ไม่เคยมีประตูป้าน แต่ของก็ไม่เคย
หาย อย่างเรือลำเล็กที่มีใช้กันอยู่ก็ไม่ต้องเก็บที่ไหน ผูกเชือกพอกัน
หลุดทิ้งไว้ข้ามวันคืนไม่ต้องกลัวหาย นอกจากหลุดลอยไปกับน้ำ
แต่ก็ยังมีคนช่วยเก็บไว้ให้อีกเหมือนกัน

แพเล็กหลังคาจากหลังที่อยู่ตรงทำน้ำหน้าบ้าน เป็นแพของปู่
กับย่า ซึ่งใครต่อใครมักเรียกกันว่าแพปู่ ไม่มีใครค่อยเรียกแพย่าเลย
สักคน ทำไมถึงเป็นอย่างนั้นก็ไม่รู้....

แพปู่มีขนาดย่อม กระตัดรัด แต่ค่อนข้างเก่ามากแล้ว
พ่อบอกว่าปู่สร้างแพหลังนี้ขึ้นมาตั้งแต่พ่อยังเป็นหนุ่ม จนพ่อแต่งงานมี
ฉันและน้องเล็ก แพก็ยังอยู่ ลำไม้ไผ่ที่สอดไว้ใต้บ้านเก่าคร่ำคร่า
บางอันผุขาดหายไปบ้าง ฉันจำได้ว่าพ่อเปลี่ยนไม้ไผ่ให้ปู่ครั้งหลัง
สุด เมื่อฉันเริ่มเข้าเรียนหนังสือ จนบัดนี้เป็นเวลาหลายปีมาแล้วไม้ไผ่ก็
ยังอยู่ พ่อเคยบอกจะเปลี่ยนให้แต่ปู่ห้ามเอาไว้ ปู่บอกว่าถึงแม้มันจะผุ
แต่ยังใช้การได้ดี อีกทั้งแพปู่ก็ไม่มีเข้าของอะไรมากนัก แค่เครื่องนอน
กับของใช้เล็กน้อยและโถ่งน้ำย่อม ๆ อีกไม่กี่ใบ ไม่จำเป็นที่จะต้อง

เปลี่ยนไม้ไผ่ตอนนี้ ไม้ไผ่หน้าแล้งราคาแพงและหายาก ใว้ น้ำหลากราวหน้ามีคนล่องมาขายจึงค่อยเปลี่ยน แถมปู่ยังบอกอีกว่า ความจริงแล้วไม้ไผ่ใช้เป็นทุนแพ่ได้ดีกว่าอย่างอื่น เพราะถึงแม้ว่าบางส่วนจะผุหรือแตกหัก แต่ปล้องที่ดีก็ยังมีอยู่ ยังช่วยพยุงไปได้อีกนาน

ตรงปลายข้างหนึ่งของแพไม้ไผ่ ปู่ใช้เป็นทิวางกะละมังเก่าสำหรับปลูกสระระแห่ มาบัดนี้มันงอกงามจนล้นเต็มแพตรงนั้น อาศัยเศษดินตามซอกไม้ไผ่และน้ำท่าที่สมบูรณ์ตลอดเวลา เลยกลายเป็นส่วนผักลอยน้ำที่มองดูแปลกตาดีเหมือนกัน เมื่อยาว่งจากการตะบันหมาก ก็จจะวั่น้ำสาตไปตรงกอของมัน นาน ๆ ก็เดินไปเก็บมัดเป็นกำเสียทีหนึ่ง ขายให้กับเรือกับข้าวของบ้านแ่ซึ่งพายมาทุกบ่าย แต่ส่วนมากย่าจะแลกเปลี่ยนเป็นขนมหวานสำหรับฉันและน้องเล็กเสียมากกว่า

ฉันเคยถามปู่กับย่าว่า ทำไมไม่ขึ้นไปอยู่บ้านหลังใหม่ของพ่อ ปู่กับย่าบอกอย่างอารมณ์ดีว่า อยู่แพมานานจนเคยชิน รู้สึกสบายและร่มเย็นที่สุด จนไม่ยอมไปอยู่ที่ไหนอีกแล้วในชีวิตนี้...สำหรับตัวฉันเองก็เห็นว่าอยู่แพน่าสนุกดี น้องเล็กก็ชอบ เพราะเหมือนกับว่าเรามีบ้านสองแห่ง แห่งหนึ่งเป็นบ้านในน้ำ อีกแห่งหนึ่งอยู่บนบก เราจะอยู่ที่ไหนก็ได้ ข้างบนพ่อกับแม่ก็รักเรา ที่นี้ยังแล้วใหญ่ปู่กับย่าไม่เคยดุเราทั้งสองเลยแม้แต่สักครั้งเดียว แถมยังตามใจอีกด้วย ฉันและน้องเล็กมักจะขลุกอยู่ที่แพทั้งวัน พอกลับจากโรงเรียนก็เอาการบ้านไปทำที่แพ วันหยุดลงไปนั่งจับมดแดงตกปลาเข็ม หรือไม่ก็ลงว่ายน้ำอย่างสนุกสนาน สิ่งที่เราชอบยิ่งไปกว่านี้ก็คือขนมหวานที่ย่ามีไว้ให้เราไม่

เคยขาด ยิ่งเมื่อเรือป่าเข้ามา ปู่กับย่าก็แข่งกันตะโกนเรียกโหวกเหวกให้เราลงไป และในโอกาสนั้นเองฉันกับน้องเล็กก็จูงมือกันวิ่งปรี่ลงไปในไม่ช้า

สำหรับบ้านหลังใหม่บนตลิ่งนั้น พ่อบอกว่าสร้างขึ้นเมื่อฉันเพิ่งมีอายุได้สามเดือน บ้านหลังนี้มีลานกว้างมากวิ่งเล่นได้สบาย พ่อฉันเป็นทั้งชาวนาและชาวประมง คือทั้งทำนาและเลี้ยงปลา พ่อรักอาชีพนี้มาก และฟังวิทยุรายการเกษตรอยู่เสมอ บางคราวพ่อก็ไปอบรมความรู้ใหม่ ๆ ที่เจ้าหน้าที่อำเภอเขามาเชิญถึง

บ้าน แม่ของฉันทอเสื้อขาย แม่ทอเสื้อจากด้นกกที่ถอนมาจากบึงใหญ่ของหมู่บ้าน เสื้อกกของแม่ประณีตและย้อมสีสวยงาม จนมีคนชมว่า เสื้อกกบ้านฉันฝีมือดีที่สุดที่ย่านนี้ ด้วยเหตุนี้เองกระมัง ที่มีคนมารับซื้อถึงบ้านเลยทีเดียว.....

นาของพ่ออยู่ไกลไปทางวัดท้ายหมู่บ้าน ถ้าพายเรือไปก็ต้องขึ้นที่หน้าวัด แต่ถ้าเดินไปดูจะไกลมากกว่าพายเรือ ฉันไม่ค่อยได้ไปที่นั่นบ่อยนัก นอกจากเวลาเก็บข้าวจึงจะได้ไปเที่ยวบ้าง ส่วนบ่อเลี้ยงปลาอยู่ข้างบ้านนี้เอง พ่อขุดบ่อเรียงกันเป็นแถว เลี้ยงปลาหลายอย่าง เช่นปลาดุก ปลาตะเพียน ปลาสลิด เป็นต้น แต่ละบ่อเลี้ยงปลาไม่ปนกัน ปลาทุกบ่อกำลังโตได้ขนาด พอเอามาขายโยนให้มันต่างก็ขึ้นมาแย่งกินจนน้ำกระเพื่อมทีเดียว นอกจากนี้พ่อยังมีโรงสำหรับเลี้ยงปลาสวยงามอีกด้วย เป็นโรงยาวมุงหลังคาจาก ปลายีสวย ๆ จากแม่น้ำหลายชนิดถูกพ่อเก็บมาเลี้ยงเอาไว้ เป็นต้นว่าปลากะแห สร้อยนกเขา ตะเพียนทอง ปลากา ปลาหางแดง และปลาอื่น ๆ ที่ฉันไม่รู้จักชื่ออีกมาก พ่อเลี้ยงไว้ในบ่อซีเมนต์ขนาดย่อมที่จ้างช่างมาสร้างไว้ในโรงเลี้ยงปลา และเมื่อเร็ว ๆ นี้พ่อยังซื้อตู้กระจกใบใหญ่มาจากตลาดในเมือง เพื่อใส่ปลาสวยงามที่เพาะพันธุ์ขาย ปลาบางอย่างพ่อต้องซื้อมาจากที่อื่น เอามาเลี้ยงในบ่อซีเมนต์บ้างบ่อดินข้างบ้านบ้าง พ่อโตได้ที่ก็นำขึ้นมาเพาะพันธุ์ จนมีลูกปลาออกมามาก ๆ พ่อก็ขายให้กับคนที่เขามารับซื้อถึงบ้านอีกเหมือนกัน

เย็นวันหนึ่งขณะที่ฉันกลับมาจากโรงเรียน....

ฉันมองเห็นพ่อยืนอยู่ที่แพปู พุดคุยอยู่กับชาวบ้านสองสามคน

ที่นั่งอยู่ในเรือ และเมื่อไปถึงที่นั่น ฉันก็มองเห็นกะละมังใบแข็งข้างตัวพ่อ ในนั้นมีเศษหญ้าแห้งหลายชิ้นลอยน้ำอยู่ ปนกับไข่ปลาอะไรชนิดหนึ่งสีเหลืองอ่อน แฉวฉว ขนาดเท่าเม็ดสาเก ลักษณะลอยอยู่ที่ผิวน้ำ ไข่เหล่านั้นลอยปนอยู่กับคราบน้ำมันซึ่งออกมาจากไข่นั้นเอง เมื่อมองเห็นฉันบังเกิดความสนใจขึ้นมาทันที...

“พ่อ ไข่ปลาอะไรละพ่อ” ฉันซัก

พ่อหันมาทางฉัน บอกอย่างอารมณ์ดีว่า

“ไข่ปลาแรดจะลูก”

“ไข่ปลาแรด...โอโฮเป็นอย่างนี้เอง หนูเพิ่งเคยเห็นวันนี้ ปลาแรดตัวโต ๆ ที่พ่อจับได้จากแม่น้ำโขงไหมพ่อ...”

“ใช่แล้ว...” พ่อตอบ

ฉันรีบพูดขึ้นอีกว่า

“เราเลี้ยงมันไว้นะพ่อนะ”

“ฮือ...” พ่อพยักหน้า “น้ำโถมเขาเอามาฝากพ่อ เห็นว่าพ่อเป็นนักเลี้ยงปลา เขาบอกว่าพ่อแม่ของมันถูกคนยิงตายตรงท่าหน้าวัด ปลาแรดสร้างรังเหมือนรังนกแล้วออกไข่ จากนั้นจะเฝ้าวนเวียนคอยระวังไข่ของตนไว้ไม่ให้ปลาอื่นซุบเอาไปกิน เมื่อถูกยิงตายเสียอย่างนี้ ไข่ก็ไม่ได้รับการดูแล เราเอามาเลี้ยงเสียดีกว่า”

“ฮิ คนใจร้ายยิ่งมันได้ลงคอ” ฉันแบ่ปากพูด นึกสงสารมันขึ้นมาอีก น้ำโถมที่นั่งอยู่ในเรือก็พูดขึ้นบ้าง

“เดี๋ยวนี้คนเราใจร้ายขึ้นทุกวัน กับปลาหน้าวัดยังทำได้ไม่กลัวบาปกลัวกรรม”

พ่อพยักหน้ารับ แล้วหันมาทางฉัน

“ไป เราเอาไข่พวกนี้ไปใส่ตุ๋กันเถอะ”

พ่อไม่ลืมหันไปขอบใจน้าโถม แล้วก้มลงฉวยกะละมังออก
เดิน ฉันรีบตามไปติด ๆ ด้วยความรู้สึกรักดีใจมากเป็นพิเศษ ที่จะได้เลี้ยง
ลูกปลาแรดกำพร้าวเหล่านี้ ฉันจะขอพ่อเลี้ยงมันจนเป็นตัวให้ได้ เพราะ
ฉันคิดว่าฉันโตพอแล้วที่จะเรียนรู้สิ่งที่สนใจมานาน....

ลูกปลาแรดตัวน้อย

เมื่อไปถึงโรงเรียนปลา พ่อก็วางกะละมังลง หันไปล้างตู้กระจกใบใหญ่จนสะอาดดี โดยมีฉันทหิบนั่นส่งนัยอยู่ข้าง ๆ ด้วยความเต็มใจ พ่อใส่น้ำใหม่เกือบเต็มตู้และบอกฉันให้ไปเด็ดรากผักบุ้งในถุงน้ำข้างโรงเรียนปลา เลือกเอาเฉพาะรากที่สะอาดและพวงใหญ่ ๆ และพ่อก็ล้างทำความสะอาดเศษดินโคลนที่ติดอยู่ที่รากผักบุ้งอีกครั้งหนึ่ง ก่อนวางลงในตู้กระจกใบนั้น จากนั้นพ่อจึงค่อย ๆ ตักไข่ปลาในกะละมังเทลงในตู้กระจกให้ไข่ลอยอยู่บริเวณผิวน้ำที่มีรากผักบุ้งลอยอยู่ปริ่มน้ำ โดยไม่ให้กระทบกระเทือน ไข่เม็ดสีเหลืองมันระยิบเหล่านั้ก็ลอยอยู่บริเวณรากผักบุ้ง รอเวลาที่จะฟักตัวออกมาเป็นลูกปลาทัวน้อยต่อไป

คืนนั้นฉันนอนไม่ไคร่หลับ รู้สึกตื่นเต้นที่จะได้เลี้ยงลูกปลาในไม่ช้า พ่อยกไข่ปลาเหล่านั้ให้อยู่ในความดูแลของฉัน ฉันเองเพิ่งจะเห็นไข่ปลาแรดเป็นครั้งแรก อุดตันตันไม่ได้ สำหรับตัวพ่อแม่ปลาแรดนั้น ฉันคุ้นกับมันนานแล้ว ในแม่น้ำที่แพปลูกมี ยามเจียบ ๆ คนมันจะลอยตัวขึ้นอย่างเชื่องช้า เพื่อดึงเอาหญ้าหรือผักบุ้งริมตลิ่งไปกิน บางครั้งคนหาปลาก็จับขึ้นมาได้ ตัวโตขนาดจานกินข้าวใบใหญ่ ๆ ทีเดียว ที่โรงเรียนปลาและในบ่อปลาข้างบ้านของพ่อก็มีพ่อเลี้ยงมันไว้ปลายตัว แต่ไม่เคยผสมพันธุ์วางไข่สักที ปลาแรดลำตัวของมันแบน แบนเช่นเดียวกันปลาหมอไทย ปลาสลิด หรือปลาทัวแบนอื่น ๆ เกล็ดของปลาแรดใหญ่แวววาว สวยงามนัก สีของลำตัว

เป็นสีน้ำตาลหรือสีดำ ครีบหลังและท้องเป็นก้านแข็งและแหลมคม เมื่อมันสบัดตัวแรง ๆ ทำเอามือพ้อเลื้อยออกไปเลย

ตามความจริงเนื้อของปลาแรดนี้กินอร่อยนัก ฉันเห็นเขาวางขายในตลาดสดที่ทำเรือใหญ่บ่อย ๆ ขายดีเสียด้วย แต่สำหรับที่บ้านเราไม่ค่อยมีใครกินเนื้อปลาชนิดนี้ ยิ่งปูกับยำยิ่งแล้วใหญ่ นอกจากไม่กินแล้ว ยังไม่ค่อยอยากให้พ้อเลี้ยงเสียด้วย ปูกับยำบอกว่ามันบาป หาปลาในแม่น้ำกันก็บาปพ้ออยู่แล้ว ถึงขั้นเอามาเลี้ยงในบ่อยิ่งบาปหนักขึ้นไป พ้อต้องชี้แจงอยู่เป็นนานว่าไม่ได้เลี้ยงมันอย่างทรมาณ หรือทารุณกรรมอะไรมันเลย บางอย่างก็เลี้ยงไว้เพื่อดูเล่นเป็นปลาสวยงาม บางอย่างก็เลี้ยงไว้เป็นอาหาร แต่พ้อจะชี้แจงอย่างไรปูกับยำก็ไม่ฟังอยู่นั่นเอง

ฉันคิดว่าพ้อคงอยากเอาใจปูกับยำ จึงไม่เอาปลาแรดขึ้นมากินเลย แต่พ้อบอกว่าจะเลี้ยงมันไว้ขายเป็นปลาตู้ เพราะมีคนมาขอซื้ออยู่บ่อย ๆ พ้อแทบไม่มีขายให้ นอกจากจับขึ้นมาได้จากแม่น้ำ หรือมีคนนำมาขาย พ้อซื้อเก็บรวบรวมไว้เพื่อขายต่อไปอีกทีหนึ่ง พ้อบอกว่าลูกปลาแรดตัวขนาดเท่า ๆ กับเหรียญบาท เขาซื้อไปส่งตลาดนัดสนามหลวงเพื่อขายให้นักเลี้ยงปลาสวยงาม บางส่วนก็ส่งขายต่างประเทศเลยทีเดียว ชาวต่างประเทศสนใจปลาสวยงามของเราเป็นอันมาก ปลาตามท้องถิ่นของเราบางอย่าง กลายเป็นปลาที่น่าชื่นชมเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเลี้ยงปลาต่างประเทศ เช่นปลากัดบ้านเรา พวกฝรั่งชอบนักชอบหนา สั่งซื้อเข้ามาคราวหนึ่ง ๆ เป็นเงินมิใช่น้อย พ้อยังบอกอีกว่า ถ้ามีเวลาพ้อพ้อจะเพาะปลากัดขายบ้าง นอกจาก

เพาะไม่ยากแล้ว ยังมีราคาดีเสียอีกด้วย

ตั้งแต่เอาไข่ปลาใส่ตู้กระจกแล้ว ฉันก็ไปโรงเรียนปลาของพ่อ
ทุกวัน พ่อติดกับพ่อจับเอาพ่อแม่ปลาแรดขึ้นมากู้หนึ่ง แยกใส่ตู้กระจก
ตัวละใบ ฉันเข้าไปนั่งดูมันด้วยความสนใจเพิ่มขึ้นไปจากเดิม ปลาตู้นี้

โตมากขนาดจนแปลที่ฉันเห็นตอนไปทำบุญที่วัดทีเดียว ตัวผู้หวัเป็นสี
เผือกเพราะอายุมาก ตรงหน้าผากของมันมีนอโผล่ขึ้นมาอย่างเห็นได้
ชัด ตัวเมียลำตัวป้อม ไม่มีนอเหมือนตัวผู้ และอาจเพราะมันมีนอ
เหมือนเรดนี่เอง เขาจึงเรียกมันว่า “ปลาเรด” กันทั่วไป แต่พอเคยพูด
ให้คนมาซื้อปลาฟังว่า ที่บางแห่งเขาเรียกมันว่าปลาเม่น และมักจะ
เลี้ยงไว้ในสระน้ำของวัด ปลาชนิดนี้จึงไม่มีใครนิยมกินเนื้อมันนัก
คงเพราะกลัวบาป แต่สำหรับฉันเห็นว่า มันเป็นปลาที่น่าสงสาร
มากกว่า เพราะท่าทางของมันดูอึดอาดเชื่องช้า และคุ้นคนง่าย ดูท่า
ทางของมันแล้วฉันกินมันไม่ค่อยจะลง

เช้าวันนี้ ฉันตื่นแต่เช้าเพราะเป็นวันเสาร์ สิ่งแรกที่ฉันระลึกถึง
ก็คือไข่ปลาเรด ดังนั้นจึงรีบไปยังโรงเลี้ยงปลาของพ่อก่อนอื่น พอ
ไปถึงก็มอมองลงในตู้กระจก ในนั้นเอง ฉันก็เห็นลูกปลาดตัวเล็ก ๆ
กระดิกส่วนหางริ้ว ๆ เติบโตหมด บางตัวก็ลงไปนอนอยู่ที่พื้นตู้ บางตัวก็ยัง
เอาหัวเกยอยู่กับรากผักบุ้ง ฉันรู้สึกดีใจเป็นที่สุด รีบลุกขึ้นวิ่งปรือ
ไปหาพ่อทันที....

“พ่อ พ่อ ไข่ปลาออกแล้ว เป็นตัวแล้ว พ่อไปดูเร็ว....” ฉัน
ตะโกนอย่างดีใจ พ่อกำลังหว่านรำที่บ่อปลา หันมาทางฉันแล้วยิ้มอย่าง
ขบขันที่ฉันวิ่งหน้าตาตื่นมาด้วยเรื่องนี้

“เป็นตัวแล้วเรอะลูก...ไปเราไปดูกัน”

ฉันเดินลากแขนพ่อกลับไปโรงเลี้ยงปลาอีกครั้งหนึ่ง

“เราจะเอาอะไรให้มันกินล่ะพ่อ” ฉันซักเพราะรู้สึกว่ ฉัน
มีความรับผิดชอบต่อชีวิตน้อย ๆ เหล่านี้เสียแล้ว

“ตอนนี้มันยังไม่กินอะไรหรอกลูก อาหารในตัวมันมีอยู่
อีก 2-3 วันจึงจะให้มันกินอาหาร” พ่อบอก

หลังจากนั้นอีก 2-3 วัน ฉันจึงเอารำข้าวอย่างละเอียดมาโรย
ให้มันกินเล็กน้อย โดยคำแนะนำและดูตัวอย่างใกล้ชิดของพ่อ

พ่อบอกว่าการเลี้ยงลูกปลาต้องใจเย็น ใจร้อนไม่ได้ และต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย เพราะถ้าให้รำมาก ลูกปลากินไม่หมด น้ำก็จะเน่า ลูกปลาก็จะตาย ฉันเลี้ยงลูกปลาแรดตัวน้อยอย่างตั้งใจลงมาได้อาทิตย์หนึ่งเต็ม ๆ พ่อจึงแนะนำให้ค่อย ๆ เปลี่ยนอาหารจากรำมาเป็นไร่น้ำตัวเล็ก ๆ ที่พ่อใช้ขี้วัวเพาะมันไว้ในบ่อปูนมาเลี้ยงแทน ช่วงนี้ลูกปลาแรดจะโตเร็วมาก ฉันเลี้ยงมันอย่างดีทุกวัน จนมันโตคับตู้ก็ซื้อลูกปลาจำนวนมากจนดูแน่นตู้ไปหมด พ่อจึงย้ายมันลงไปในบ่อปูนซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า ฉันก็ยังเลี้ยงดูปลาเหล่านั้นด้วยความอดทน

จนกระทั่งเวลาหลายอาทิตย์ผ่านไป วันหนึ่งฉันกลับจากโรงเรียน เห็นคนรับซื้อปลามายืนคุยอยู่กับพ่อ พ่อพ่อหันมาเห็นฉันเข้า จึงกวักมือเรียกแต่ไกล เมื่อเข้าไปใกล้พ่อจึงบอกว่า เขามาซื้อปลาแรดของฉัน ตอนแรกฉันรู้สึกหวงมันมาก ไม่อยากขายมันไปเลย แต่เมื่อพ่อบอกว่า ขายเขาไปเถอะเพราะเราเลี้ยงไว้เป็นปลาสวยงาม เขาก็เอาไปเลี้ยงต่อ ไม่ได้ทำอันตรายมัน เขาจะเอามันส่งไปขายฝรั่ง เมื่อพ่อบอกฉันอย่างมีเหตุผล ฉันก็พยักหน้าตามใจพ่อ...

หลังจากนั้นไม่นาน ฉันก็ได้เสือตัวใหม่อีกตัวหนึ่ง พร้อมกับหนังสือการ์ตูนที่ฉันชอบอีก 3 เล่ม น้องเล็กของฉันพลอยได้รองเท้าคู่สวยอีกคู่หนึ่งด้วย เราสองคนพี่น้องดีใจกันมาก สำหรับฉันยังนึกถึงปลาแรดที่เลี้ยงมากับมือเองอยู่เสมอ ฉันหลับตาเห็นมันขึ้นเครื่องบินไปเมืองฝรั่ง ก็รำพึงกับตัวเองว่า

“สักวันหนึ่งหรอก ฉันคงได้ไปเมืองฝรั่งกับเขาบ้าง และบางทีฉันอาจจะได้เห็นปลาแรดของเมืองไทย ที่ส่งไปขายที่นั่นบ้าง....”

ปลาชะโดตัวร้าย

หลังจากที่ฉันขายลูกปลาแรดรุ่นนั้นไปแล้ว ต่อจากนั้นอีกไม่กี่วันโรงเรียนก็ปิดเทอมใหญ่ ก่อนที่จะถึงวันหยุดฉันไปฟังผลการสอบไล่ปลายปี ครูประจำชั้นยังบอกต่อไปอีกว่า ผู้ที่ทำคะแนนดีตลอดมา ตอนเปิดเทอมคราวหน้า โรงเรียนจะมอบรางวัลเป็นกำลังใจในการขยันเรียน และสำหรับห้องนี้ก็มีฉันนี่แหละเป็นคนหนึ่งด้วยที่จะได้รับรางวัลนั้น

คราวปิดเทอมใหญ่ นักเรียนทุกคนรวมทั้งฉันด้วย รู้สึกดีใจมาก พวกเราคิดว่ามันเป็นช่วงแห่งความรื่นรมย์เสียจริง ๆ ไม่ต้องรีบตื่นแต่เช้าเพื่อไปโรงเรียน ความจำเจที่จำเป็นก็ลืมนไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ถึงฉันจะเรียนเก่งสักเพียงใดก็ตาม แต่ในบางครั้งก็รู้สึกเบื่อโรงเรียนเป็นที่สุด ความเบื่อหน่ายที่เกิดขึ้น ก็ตรงต้องลุกขึ้นตอนเช้านี้เอง แต่พออาบน้ำอาบท่าไปโรงเรียนพบหน้าเพื่อน ๆ แล้วมีเรื่องคุยมาก ฉันก็ลืมเรื่องเบื่อหน่ายเสียสนิท

เดือนเมษายน หน้าร้อนของทุกปี ท้องนาบ้านเราเริ่มคึกคัก วัดใกล้บ้านมีงานบ๋อย ยิ่งตอนกลางคืนมีหนังกลางแปลงแทบไม่เว้นวัน จนกระทั่งถึงวันสงกรานต์ เด็ก ๆ อย่างฉันตื่นเต้นดีใจเป็นพิเศษ ที่แม่น้ำหน้าบ้านขบวนเรือแห่ทางสงกรานต์ผ่านมาเป็นแถว ขบวนสวยงามยิ่ง โดยเฉพาะลำที่เทพิสงกรานต์นั่งมา ประดับประดาหลากสีมากกว่าเพื่อน ฉันรีบจูงมือน้องเล็กลงไปอยู่ที่แพปูตั้งแต่หัวขบวนยังไม่ทันโผล่ล่กั ได้ยินแต่เสียงตะโกนโห่จากเรือขยายเสียงมา

แต่ไกล....

รุ่งขึ้นเป็นวันทำบุญ ฉันตื่นแต่เช้าโดยไม่ต้องเตือนแม่เรื่อง
การปลุก รับประทานอาหารทำ แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่เอี่ยมอ่อง วันนี้
เราไปวัดกันทั้งครอบครัวคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ฉันและน้องเล็ก พ่อกับ

แม่ก็แต่งตัวสวย แม่แต่งชุดไทย ส่วนพ่อใส่เสื้อสีลาย ๆ และช่วยแม่ถือสำหรับที่จะทำบุญด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ออกเดินนำหน้าไปที่วัด ซึ่งมองเห็นหลังคาโบสถ์อยู่ตรงชายทุ่งเบื้องหน้า

เดี๋ยวเดียวเราก็มามาถึงหน้าวัด ตรงเขตรั้ววัดมีสระน้ำใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง ในสระมีดอกบัวสีสวยเต็มไปหมด ต่างแข่งชูดอกและใบกันสลอนเพื่อรับแสงแดดยามเช้า มองดูแล้วรู้สึกสดชื่นหัวใจ หมู่มแมลงบินว่อน คงจะหาน้ำหวานไปเก็บไว้ตามที่ฉันเคยรู้มาจากวิชาวิทยาศาสตร์ นักพิราบวัดหลายตัวอาศัยใบบัวริมน้ำเป็นที่เกาะ คอยจ้องจิกแมลงอยู่อย่างตั้งอกตั้งใจ นักพิราบเหล่านี้อาศัยอยู่ในวัด ฉันเห็นมันทำรังอยู่ที่ชายคาโบสถ์ ออกลูกออกหลานยั้วเยี้ย ไม่มีใครทำร้ายมัน เพราะเป็นนกวัด

บรรดานกบนใบบัว ต่างจิกกินแมลงอย่างเพลิดเพลิน...

ฉันเองก็กำลังเพลิน หารู้ไม่ว่าชั่วพริบตาต่อมา เหตุการณ์ร้ายจะบังเกิดขึ้น

ฉันมองเห็นกับตา....บังเกิดเสียงซุบโพงใหญ่ น้ำกระเซ็นแตกกระจายสูงเป็นเมตร แล้วสัตว์น้ำตัวหนึ่งสีดำนะเมื่อมาก็พุ่งวาบขึ้นมา ซุบนักพิราบเคราะห์ร้ายตัวหนึ่งที่กำลังเผลอตัวจิกกินแมลง...จนหายวับไปกับตา หายไปทั้งตัว ชั่วระยะไม่ทันกะพริบตาจริง ๆ

ฉันยืนตัวชา พุดไม่ออก....

เมื่อทุกอย่างเข้าสู่ภาวะเดิม ฉันมองเห็นแต่แผ่นน้ำที่กระเพื่อมเป็นละลอกน้อย ๆ กับขนสีขาวบริสุทธิ์ของนักพิราบตัวนั้น จำนวน 2-3 ขนที่ค่อย ๆ ปลิวลงสู่ผิวน้ำ ส่วนนกตัวอื่น ๆ แผ่นพริบไปตั้ง

แต่แรกแล้ว มันคงตกใจไปนานทีเดียว

อนิจจา...นกพิราบผู้นำสงสาร

“โอโธ...แมลงภู่...” ปู่ได้สติพูดขึ้นจนน้ำมากกระเด็นเป็นฝอย

“พุทโธ ชัมโม...โอ๊ยๆ มันดันักไธ่ตัวนี้ นกพิราบโดนมาหลายตัวแล้ว นำสงสารวันนี้เป็นวันทำบุญเสียด้วย กรรมของสัตว์มัน พุทโธ เอ๊ย อย่างจงเวรจองกรรมกันเลย เจ้าประคุ่น....” ย่าพึมพำเสียงสั่น สีหน้าไม่สู้ดี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าอาจจะทำให้ยาจิตใจไม่ผ่องใสก็ได้

พอเห็นท่าไม่ดี กลัวยาจะไม่สบายใจไปกว่านี้ จึงออกปากรีบ

ชวนกันเดินจากสระน้ำไปอย่างรวดเร็วที่สุด

พอกลับมาถึงบ้าน ทุกคนคงลืมเรื่องนี้กันแล้ว แต่ฉันอดไม่ได้ที่จะเตร่เข้าไปถามปู่ เพราะอยากรู้เรื่องเจ้าปลายักษ์ตัวนั้น ปู่เล่าให้ฟังว่า มันคือปลาชะโด หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าปลาแมงกู่ หรือแมลงกู่ บางแห่งเรียกปลาตัวนี้ว่าไอ้ปือก รูปร่างลักษณะของมันคล้ายปลาช่อน แต่ดูมากกว่าและมีขนาดโตกว่า สมัยปู่ยังหาปลาอยู่ เคยจับได้ตัวหนึ่งเกือบสิบกิโล ไอ้ตัวในสระเมื่อเข้าเป็นปลาชะโดที่ชาวบ้านจับได้ เมื่อคราวน้ำท่วมหลายปีมาแล้ว มันว่ายมาติดอยู่ในทุ่งนา ตัวยาวประมาณสองศอก หัวใหญ่ขนาดสองกำมือกำไม่รอบ ผู้ที่ไปพบเข้าคือพระในวัด ท่านออกบิณฑบาตในยามเช้า เห็นเข้าจึงบอกให้คนช่วยนำไปปล่อยไว้ในสระวัด ตอนแรกใคร ๆ ก็คิดว่าไม่รอด เพราะมันอ่อนเพลียมาก แต่ความทนทายาดของมันจึงอยู่รอดมาได้จนทุกวันนี้ ในสระยังมีชะโดอื่น ๆ อีก 3-4 ตัว ชาวบ้านนำมาปล่อยไว้ แต่ตัวไม่ใหญ่เท่าเจ้าตัวนี้ มันใหญ่โตขึ้นทุกวันจนตัวจะเท่ากับเด็กสี่ห้าขวบแล้ว

ปู่ยังบอกต่อไปอีกว่า นกพิราบวัดนั้นโดนมันเขมือบไปหลายตัวแล้ว ได้ไปตัวหนึ่งก็อมไปหลายวันที่เดียว ปลาชะโดที่ว่านี้ในแม่น้ำก็มีถมไป ตรงแพปู่เองมันก็เคยไล่ล่า บางตัวอายุมากจนหัวเป็นสีเผือก ไอ้หัวเผือกมันจะทั้งดุและแสนรู้ เบ็ดหรือแหไม่เคยกิน เคยมีคนเอาแหเหยียง มันเดินตามเหยื่อ แหขาดเป็นรูเบ็ดเรื่อ สะบัดตัวหนีไปต่อหน้าต่อตา ลูกครอกของมันก็เหมือนกับลูกปลาช่อน ไปไหนรวมกันเป็นฝูง ๆ และดำผุดดำว่ายอยู่เสมอ ลูกครอกปลาชะโดมีข้อแตกต่างไปตรงที่มีขนาดตัวโตกว่าลูกปลาช่อน และตรงสีข้างลำตัวจะมีแถบสี

แดงทั้งสองข้าง พาดยาวจากหัวไปหางด้วย สำหรับปลากปลาค่อนไม่
มี ฟอปลาชะโดที่เลี้ยงลูกครอกนี้ ดูร้ายยิ่งนัก บางตัวทำท่าจะสู้คน
ด้วยซ้ำ คนเขาเห็นมันคุมลูกอยู่ เอาผ้าแดงผูกปลายไม้ล่อ มันนึกว่า
ศัตรูจะมาทำอันตรายลูกของมัน กระโดดผางเดียวกัดผ้าแดงขาดกระจุย
ปลาชะโดนี้ตามทุ่งท้องนา หนองบึงก็มีอยู่ทั่วไป มันมีชื่อเสียง
กิตติศัพท์ทางเรื่องดุร้ายและเขมือบเก่ง ผูกปลาตะเพียนหรือปลาอื่น ๆ
ผ่านเข้ามา ชะโดกระโดดไล่ผางเดียวหายไปตั้งครึ่งฝูง แต่ถึงชะโดจะ
เก่งอย่างไรก็ตาม มันก็ยังถูกคนเราจับมาเป็นอาหารเสียมากต่อมาก
เนื้อของมันกินอร่อยพอ ๆ กับปลาค่อน แต่มันยังตัวใหญ่มีเนื้อมาก
คนจึงสนใจเป็นพิเศษ ด้วยเหตุนี้เองที่เมื่อมาถึงรุ่นฉัน จึงไม่มีใครค่อย
ได้เห็นปลาชนิดนี้บ่อยนัก.....

ปักเป้าปลาปากคม

ชีวิตเด็กริมน้ำอย่างฉัน วันหนึ่ง ๆ ได้คลุกคลีอยู่กับสัตว์น้ำหลายชนิด ทำให้ได้รู้ได้เห็นเรื่องราวต่าง ๆ ของพวกมันมากขึ้น ยิ่งพ่อของฉันมีอาชีพเลี้ยงปลาด้วยแล้ว ฉันพลอยได้รับความรู้ต่าง ๆ อยู่เสมอ ฉันเองไม่เคยเบื่อหน่ายในสิ่งเหล่านี้แม้ว่าจะจำเจอยู่ทุกวัน กลับมีความสนใจและรักสัตว์น้ำมากขึ้น บรรดาสัตว์น้ำทั้งหลายมีชีวิตอันสงบเงียบ มีโลกของพวกมันเป็นอีกโลกหนึ่งต่างหาก และส่วนมากมักจะไม่ค่อยทำอันตรายใคร นอกจากถึงคราวจำเป็น มีแต่คนเราเสียอีกที่จับมันขึ้นมากินทุกวัน ในลำน้ำบ้านฉันได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่มีปูปลานานาชนิด กระทั่งถึงเดี๋ยวนี้เรือนแพริมน้ำทั้งหลายก็ยังฝากปากท้องของครอบครัวไว้กับอาชีพหาปลา

แต่เดิมพ่อของฉันก็ลงหาปลาเหมือนกัน แต่พอสร้างบ้านใหม่บนตลิ่งและขุดบ่อเลี้ยงปลา พ่อก็เลิก พ่อบอกว่าหันมาเลี้ยงปลาในบ่อแน่นอนกว่า แม้บ้านเราจะมีปลาชุกชุมเพียงใดก็ตาม แต่ทุกวันนี้คนจับมีมากจึงเอาแน่นอนไม่ค่อยได้ บางวันก็ได้มาก บางวันก็ได้น้อย ดูเหมือนกับฝากปากท้องไว้กับโชคชะตาซึ่งไม่มีอะไรแน่นอน เหตุผลอีกประการหนึ่งของพ่อก็คือว่า พ่อจำเป็นต้องคอยดูแลปลาในบ่ออย่างใกล้ชิดเพื่อให้การเลี้ยงมีกำไรดี บางคืนพ่อยังต้องลงไปนอนที่กระตอมที่ปลูกไว้ข้างบ่อปลา นอนเฝ้าปลาจำนวนหลายร้อยกิโลกรัมที่ขบดินโผงผางตอนกลางคืน พ่อบอกว่าถึงแม้บ้านเราจะไม่มีขโมย แต่ถ้าป้องกันไว้ก่อนก็เป็นการดี

เรือหาปลาของชาวบ้านจะเริ่มออกหากินตอนหัวค่ำและกลับมาตอนย่ำรุ่ง เขาใช้เวลาทั้งคืนในการหาปลา บางคนที่มีเรือหางยาวก็จะขึ้นไปไกลหน่อย ที่มีแต่เรือพายก็หากินใกล้บ้าน เมื่อได้จุดที่หมายตาไว้แล้ว ชาวประมงน้ำจืดก็จะลงมือวางอวน ข่าย หรือเบ็ดราวและเครื่องมืออื่น ๆ เป็นต้นว่าแห ไซ โทงจำนวนหลาย ๆ อัน จากนั้นก็นอนเฝ้า ตอนปิดเทอมคราวที่แล้ว ฉันลงเรือไปกับน้ำเอี้ยงน้องชายของแม่ซึ่งอยู่แพติดกับแพปู่ ฉันลงเรือหาปลาของน้ำเอี้ยงบ่อย เพราะอยากดูปลาชนิดแปลก ๆ ที่ติดขึ้นมา แต่อยู่ได้ไม่กี่คืนฉันก็เริ่มง่วง การจับปลาเมื่อลงข่ายหรือเครื่องมือเสร็จแล้วเราก็ต้องนั่งเฝ้าบอยในความมืด รอเวลาที่จะกู้ข่ายคืนมาแล้วจับปลดเอาปลาที่ติดข่ายออก ฉันฝันทง่วงได้ไม่กี่น้ำก็เลยหลับไป ร้อนถึงน้ำเอี้ยงต้องรีบกลับมาส่ง...

ตอนย่ำรุ่งเรือหาปลาต่างทยอยกลับ วันไหนถ้าตื่นทันฉันก็จะเห็นปลาต่าง ๆ ในลำเรือ เรือหาปลาส่วนมากจะแวะมาขายที่แพก่อนแล้วจึงค่อยไปส่งตลาด ฉันเคยเห็นปลาจิ้มฟันจระเข้ ลำตัวยาวขนาดคืบของผู้ใหญ่ ตัวเล็กเท่า ๆ กับแท่งดินสอดำ รูปร่างแปลกพิกลต่างกับปลาชนิดอื่น จิ้มฟันจระเข้เป็นปลาตัวยาวปากแหลม ผิวหนังแข็งกระด้างเอามากินเป็นอาหารไม่ได้ แต่ปู่บอกว่าคนจีนเขาเอาไปทำยา ปลาชนิดนี้ฉันเห็นบ่อยเพราะติดมากับปลาอื่นเป็นประจำ คนอื่นไม่มีใครสนใจแต่ฉันสงสัยมันมาก มันดินกระดูกกระด้างจนหมดแรงไปเอง ฉันกับน้องเล็กยังแอบช่วยกันจับโยนน้ำไปหลายตัว เจ้าของเขาก็ไม่ว่าอะไร....

ที่เห็นอยู่บ่อยอีกตัวหนึ่งก็คือปลาปักเป้า พวกผู้ใหญ่บอกนัก

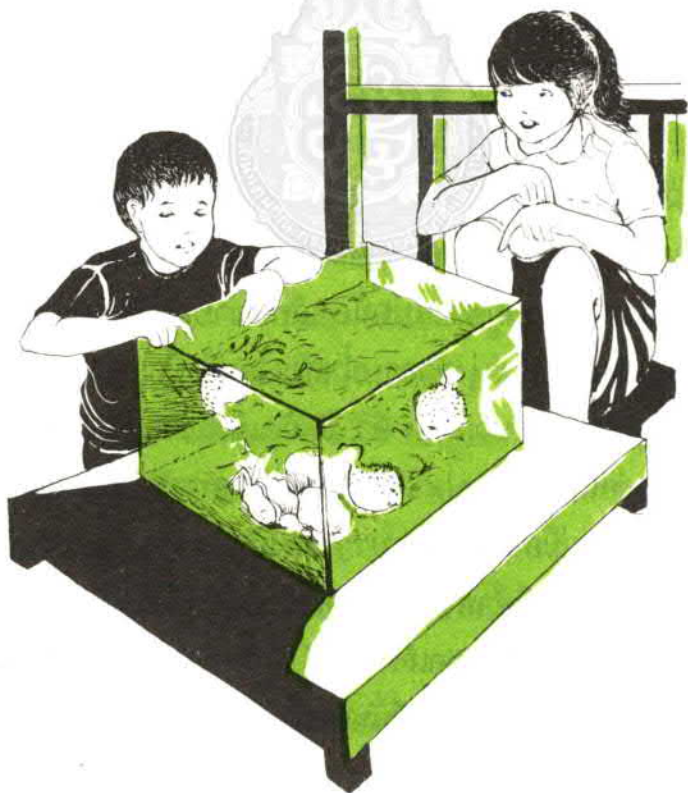
หนาว่ามันเป็นปลาปากคม ใครเอามือไปจับมันต้องระวังจะกัดเอา
 ปลาปักเป้ามีข่าวคราวเสมอว่า ชอบกัดคนที่ลงอาบน้ำโดยไม่ระมัด
 ระวัง โดยเฉพาะพวกผู้ชายแบบน้องเล็ก เขาบอกว่ามันชอบกัดส่วน
 สำคัญเสียด้วย ใครไม่คุ้นผ้าอาบน้ำเป็นโดนตี มืออยู่คราวหนึ่งฉันได้
 ปักเป้ามามากจากเรือหาปลา 3-4 ตัว มันยังแข็งแรงอยู่ฉันจึงนำมาใส่ตู้
 กระชกของพ่อในโรงเลี้ยงปลาแล้วคอยเฝ้าดูอาการของมัน ปักเป้าที่ได้
 มาตัวขนาดหัวแม่มือของพ่อ รูปร่างของมันป้อม ๆ ลักษณะเป็นปลา
 ตัวกลม ปากหุบ ๆ สีด้านหลังออกจะเขียวแต่ก็มีสีเหลืองปนอยู่ด้วย
 และตามลำตัวยังมีจุดขนาดเล็กทั่วไป วันก่อนไปหาซื้อพันธุ์ปลา
 ที่สนามหลวง กลับมาบอกว่าที่นั่นเขามีปลาปักเป้าอย่างที่บ้านรามา

ใส่กะละมังวางขายด้วย ฉันเคยฟังพ่อคุยถึงเรื่องปลาตัวนี้ ทราบว่าในน้ำเค็มก็มีปลาปักเป้าเหมือนกันและตัวโตเสียด้วย

เมื่อฉันปล่อยมันลงไปในตัวกระຈก มันรีบดำน้ำลงหาที่ซุกทันที ความจริงก็ไม่น่ามีพิษสงอะไรนัก บางตัวก็นอนนิ่งเฉยบออยู่ที่พื้นตู้ ทำทางระมัดระวังตัวเหมือนไม่วางใจฉันที่นั่งมองอยู่ ช่วงนั้นพอดีกับน้องเล็กจอมซนย่องเข้ามา....

“จ๊ะเอ๋! ทำอะไรพีนก” พ่อจอมซนถามเสียงดัง

“อย่าเอ็ดไป ดูปักเป้ากันดีกว่า” ฉันพูดโดยไม่หันไปมอง น้องเล็กยื่นหน้าเข้าไปที่ตู้ เอาจมูกชนกับกระຈกใส ปักเป้า

ถอยกรูด บางตัวที่ใจกล้าก็ค่อย ๆ ลอยตัวขึ้นกลางน้ำ

“พีนกเอาไม้แหลมมันดีกว่า ฉันเคยเห็นไอ้เปียมันทำ” น้องเล็ก เขี่ยอยู่สักพักมันก็หนีขึ้นข้างบน แล้วแสดงอาการประหลาดคือพองตัวลอยน้ำเหมือนปลาทาย หงายท้องตื๊บบ้อง ช่วงนี้ตัวมันขยายใหญ่ เกือบเท่ากำปั้นของฉันทีเดียว ฉันรู้อาการของมันได้ดี เพราะปู่เคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อมันจวนตัวก็จะแก่งทำตาย เพื่อศัตรูจะได้เข้าใจผิด ไม่ทำอันตรายมัน

น้องเล็กเห็นอาการของมันแล้วหัวเราะคิก จนนั่นพลอยขบขันไปด้วย

หาว่าไม่ว่าการเลียดตกยางออกจะเกิดขึ้น....

เพราะเมื่อน้องเล็กเอาไม้ไปเขี่ยมันอีก คราวนี้มันยุบตัวหนีลงไปอย่างรวดเร็ว

น้องเล็กเกิดแผลอตัวล้วงมือลงไปไล่ต้อนมัน แทนที่จะใช้ไม้ไม่รู้จะทำไฉน ประเดี๋ยวเดียวก็ร้องลั่น ดึงมือขึ้นสะบัดเร็ว ๆ

“โอ้ย...โอ้ย” น้องเล็กหน้าเหวเก

ฉันตกใจมากที่เห็นตรงโคนนิ้วของน้องเล็กมีเลือดไหลซึม ๆ

พอเจ้าตัวมอมเห็นเลือดเข้าเท่านั้น ก็แหกปากร้องใหญ่ จนพอกับแม่วิ่งหน้าตาตื่นเข้ามา...

ผลปรากฏว่าวันนั้นทั้งวัน ฉันต้องลงไปนอนอยู่ที่แพ่จนเกือบค่ำ พอกับแม่ต่างก็ตำหนิฉันว่าเป็นต้นเหตุให้น้องต้องได้รับบาดเจ็บ

น้องเล็กนะน้องเล็ก สมน้ำหน้า คงขีดเจ้าปากเป๋ไปอีกนานทีเดียว....

ไปชมกุ้ง

ในเดือนปลายปีเป็นหน้าน้ำลด แม่น้ำหน้าบ้านของฉันทูแห่งไปถนัดตา หน้าน้ำขาวประมณคึกคักเพราะจับปลาได้มาก หนองบึงตามท้องนาที่เริ่มแห้ง ปลาตกคึกคักที่ติดอยู่ตามแอ่งน้ำ ถูกจับมาตากแห้งเก็บไว้กิน แต่ถ้าเหลือมากก็ใส่เรือพายไปขายที่ตลาด สัตว์น้ำหน้านี้พอเกี่ยวกุลรายได้ชาวบ้านรึมน้ำได้ไม่เบาทีเดียว

เข้านี้ฉันทูตื่นเร็วเป็นพิเศษ ลูกขึ้นอาบน้าแต่งตัวรีบไปโรงเรียน ปีนี้เวลาสอบไล่ของฉันทูใกล้เข้ามาอีกครั้งหนึ่งแล้ว มันช่างรวดเร็วอะไรอย่างนี้...

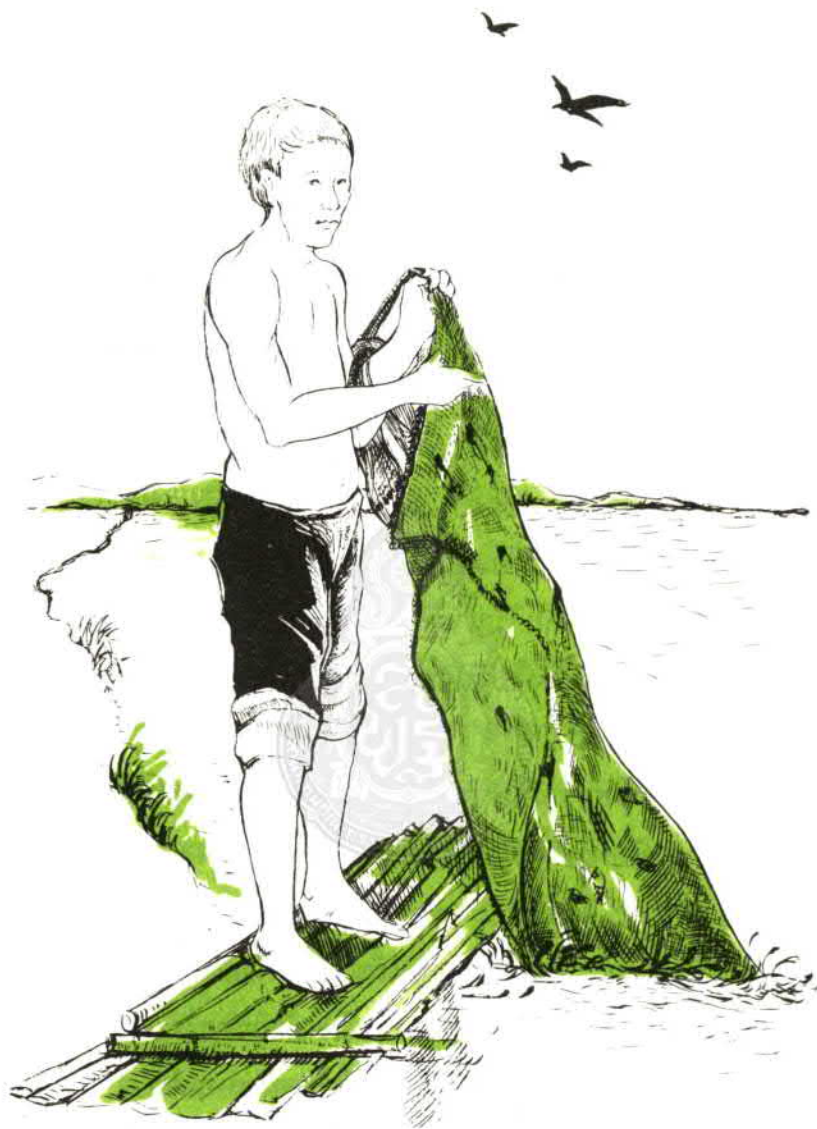
โรงเรียนของฉันทูอยู่คนละฝั่งกับบ้านของพ่อ พ่อจึงต้องพายเรือไปส่งฉันทูและน้องเล็กทุกวัน พอถึงท่าตลาดพ่อก็ขึ้นไปกินกาแฟ ส่วนเราสองคนพากันเดินไปโรงเรียน โรงเรียนของเราอยู่ไกลไปทางท้ายตลาด แต่ฉันทูพอที่จะดูแลตัวเองรวมทั้งน้องเล็กได้แล้ว พ่อจึงไม่ป่วนมากนัก

เข้าวันนี้ พ่อบอกฉันทูขณะที่อยู่ในเรือว่า วันหยุดที่จะถึงพ่อจะให้ฉันทูช่วยถือท้ายเรือไปหากุ้งที่วังหีบ วังหีบเป็นแหล่งน้ำกว้างและมีกุ้งชุกชุม พ่อจะนำกุ้งก้ามกรามเหล่านั้นมาทอดลงเลี้ยงในบ่อดินและตุ๋นกระจก เพื่อเรียนรู้นิสัยของมัน พ่อบอกว่าเดี๋ยวนี้กุ้งก้ามกรามมีราคาแพงมาก พ่อจะลองดูนิสัยใจคอของมันก่อน แล้วจึงค่อยไปซื้อลูกของมันมาเลี้ยง ในตอนแรกน้องเล็กขอไปด้วย แต่พ่อบอกว่าน้องเล็กยังโตไม่พอที่จะออกไปตอนนอนอย่างนั้น ไว้โตขึ้นกว่านี้พ่อจะพา

ไปด้วย น้องเล็กหน้าอเมื่อไม่สมหวัง แต่ชั่วครู่เดียวก็ลืมเรื่องนี้เสียสนิท ฉันรู้ว่าในวันนั้นน้องเล็กมีนัดกับเจ้าเปี้ยเด็กวัดชายทุ่ง เพื่อนคู่หูที่ร่วมชนกันอยู่เสมอ จึงไม่ค่อยสนใจรีบเข้าไปด้วยมากนัก...

ค่ำวันหยุด พ่อเตรียมของลงเรือ พอดีกับน้ำเอียงกลับมาจากธุระและอาสาไปด้วย น้ำเอียงอยากให้พ่อได้กั๊งมากที่สุด จึงนำเรือไปอีกลำหนึ่งโดยจะใช้วิธีปักเบ็ดล่อกั๊ง ส่วนพ่อจะใช้แหและลงม ส่วนตัวฉันทำหน้าที่สำคัญคือถือท้ายเรือตอนพ่อเหวี่ยงแห พ่อบอกว่าคนถือท้ายเรือต้องเก่งและตัวเล็กขนาดฉัน พ่อจะได้ไม่เสียจังหวะเหวี่ยงได้ตรงเป้าหมาย ดังนั้นแม้จะใกล้เวลาสอบไล่แต่พ่อก็จำเป็นต้องอาศัยฉัน เด็กริมน้ำเติบโตขึ้นมากับแม่น้ำ เรื่องการว่ายน้ำพายเรือเป็นไปเองอย่างไม่รู้ตัว ฉันเองจึงจำไม่ได้ว่าว่ายน้ำและพายเรือได้ตั้งแต่เมื่อไหร่....

การถือท้ายเรือเป็นการใช้พายแทนหางเสือ พยุงให้เรืออยู่ในทิศที่ต้องการ นักหาปลาเลือกคนถือท้ายกันนัก เพราะถ้าถือไม่เก่งคนเหวี่ยงแหก็จะเสียจังหวะ พลัดไปติดตอหรือกั๊งไม่ทำให้ถึงไม้ขึ้น ต้องเสียเวลาลงไปงม บางทีแหก็ขาดอีกด้วย ผู้ที่จะทอดแหหา กั๊งจะมาเตรียมที่เอาไว้ก่อน โดยจำลองรื้อกั๊งไม้และตอไม้ออก จัดที่ไว้ให้เรียบเป็นวงกลมแล้วเอาไม้รวกปักล้อมไว้พอสังเกตเห็น ตอนกลางคืนจึงเอาเหยื่อมาล่อแล้วทอดแหลงไป มีเรื่องพูดที่น้ำขึ้นเกี่ยวกับการถือท้ายเรืออยู่ว่า คนทอดแหจะไม่เอาเมียมาถือท้ายเป็นอันขาด เพราะต้องมีเรื่องทะเลาะกันทุกคราวไป ฝ่ายเมียนั้นกลัวผัวจะเสียจังหวะก็ตั้งใจถือท้ายเรือเกินไป หัวเรือก็ส่าย ทำให้ผัวเสียหลักเหวี่ยงแหผิดที่

โทษกันไปโทษกันมากก็เกิดโมโหต้องทะเลาะกัน ปูปลา ก็ไม่ได้ต้องกลับ
เรือเปล่า...

วังหีบอยู่ไม่ไกลเกินไปนัก เพียงล่องลงไปทางท้ายน้ำชั่วคราวพัก

ใหญ่ก็ถึง คินนี่เป็นคินข้างแรมอ่อน ๆ ยังพอมีแสงสว่างจากดวงจันทร์ ตอนหัวค่ำส่องลงมาให้เห็นบ้าง น้ำเอี้ยงเริ่มบักเบ็ดที่เตรียมมาโดยไม่ชักช้า เบ็ดบักกุ้งเป็นไม้ไผ่เหลาตรง ขนาดเท่านิ้วก้อย ยาวประมาณ สองศอกครึ่ง ส่วนด้ายสายเบ็ดนั้นเปลี่ยนเป็นผูกกับตะปูขนาดย่อม แทน เกียวที่ตะปูด้ายเนื้อมะพร้าวที่คั่วไฟจนหอม ขึ้นขนาดเท่าหัวแม่มือ หย่อนล่อกุ้งนี้บางคนใช้ลูกตาลแทน โดยเลือกเอาลูกตาลแก่ ๆ เนื้อแข็งมาเกี่ยวแทนมะพร้าว น้ำเอี้ยงบักเบ็ดเรียงกันสองแถวด้านซ้าย แถวหนึ่ง ขวาแถวหนึ่ง เรืออยู่ตรงกลาง บริเวณนี้เป็นแม่น้ำช่วงที่กว้างมาก น้ำไหลรินตลอดเวลา แต่ระดับน้ำตื้นชนิดใช้พายหยั่งก็ถึงดิน ฉันทใช้ไฟฉายของพ่อส่องลงไปใกล้ผิวน้ำ สามารถมองเห็นปลาตัวเล็กตัวน้อยพลิกตัวไปมาอย่างว่องไว แต่พ่อห้ามไม่ให้ส่อง เพราะแสงสว่างจะลงไปทำให้กุ้งหนีไปหมด

เบ็ดบักกุ้งนี้ฉันเคยเห็นบางคนเขาก็ไม่ต้องผูกเส้นด้ายหรือใช้ตะปู เพียงแต่เหลาไม้ไผ่ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับก้านมะพร้าว เอาเนื้อมะพร้าวเสียบไว้ที่โคนแล้วปักลงไปในน้ำ ให้เนื้อมะพร้าวอยู่เหนือดินเล็กน้อย พอกุ้งเข้ามากิน ปลาจะไม่ที่โผล่ขึ้นมาเหนือน้ำก็จะสั่นกระดิก และโอกาสนั้นเองที่เจ้าของต้องค่อย ๆ พายเรือย่องเข้าไป ใช้ส้อมที่เตรียมมาครอบลงไปโดยแรงและรวดเร็ว กุ้งก้ามกรามตัวโต ๆ ก็จะถูกจับขึ้นมอย่างง่ายดาย

น้ำเอี้ยงบักเบ็ดสองแถวแล้วก็พายเรือตระเวนไปมาตรงกลาง ขั้วประตึกเดียวเดียวคันเบ็ดที่โผล่พ้นน้ำก็สั่นระริก น้ำเอี้ยงพายเรือย่องเข้าไปใกล้อย่างเงียบกริบ กระแทกส้อมโครมลงไปในน้ำ แล้วใช้มืออีก

ข้างหนึ่งลงไปม ในโอกาสนี้เองกั๋งตัวแรกสำหรับคืนนี้ก็ถูกนำเอียงจับชูहरาขึ้นด้วยความดีใจ

ส่วนพ่อของฉันทใช้วิธีเหวี่ยงแห พ่อได้มาเตรียมที่ไว้ก่อนหน้านี้เล็กน้อย เหยื่อที่นำมาล่อกั๋งคือข้าวเปลือกแช่น้ำไว้ประมาณสามคืน ข้าวเปลือกแช่น้ำนี้หมิ่นยงกะอะไรดี ฉันทไปเปิดพบเข้าในไหหลังบ้านจนต้องวิ่งหนีแทบไม่ทัน น้องเล็กหัวเราะชอบใจเป็นการใหญ่และไม่ยอมเข้าใกล้โดยเด็ดขาด พ่อบอกว่ากลิ่นเหม็นแบบนี้กั๋งชอบนัก บางทีมันจะมารุมกินเหยื่อกันทีเดียวตั้งหลายตัว พ่อเหวี่ยงแหจนเหวื่อท่วมตัวก็ยังไม่ได้กั๋งสักตัวเดียว ทั้ง ๆ ที่ฉันทเอาใจช่วยแทบแยคอยถือท้ายอย่างระมัดระวัง แต่ถึงแม้ไม่ได้กั๋งพ่อก็ไม่อารมณ์เสียเพราะกลับได้ปลาตะเพียนอ้วน ๆ ขึ้นมาแทนแทบทุกครั้ง พ่อบอกว่าเจ้าปลาตะเพียนนี้ก็ชอบกินข้าวเปลือกหมักเหมือนกัน หน้าน้ำหลากถ้ามันหลุดเข้าไปในนาข้าวของใคร เป็นต้องกินเมล็ดข้าวจากรวงข้าวที่ห้อยปรึมน้ำเสียเป็นถึง เพราะเจ้าตะเพียนนี้เองที่ทำให้กั๋งไม่ค่อยมากินเหยื่อ พ่อจึงเหวี่ยงไม่ได้เลย

เมื่อพ่อพักจนหายเหนื่อยดีแล้ว จึงเปลี่ยนวิธีใหม่คือดำน้ำลงม พ่อดำลงไปมตามซอกไม้ตอไม้ชายตลิ่ง ปรากฏว่าวิธีนี้ได้ผล กั๋งก้ามกรามขึ้นเกียจหรือซัดใจซ่อนตัวอยู่ตามโพรงไม้ไม่ยอมออกหากิน ถูกพ่อจับขึ้นมาได้หลายตัวทีเดียว

ดีมากมายแล้วน้ำเอียงกับพ่อช่วยกันจับกั๋งได้เกือบสามสิบตัว เล็กบ้างใหญ่บ้างขนาดไม่เท่ากัน พ่อใส่พวกมันลงไปในข้องที่ผูกไว้ข้างเรือ แล้วชวนกันพายกลับด้วยความสบายใจ

ที่แพปู่มีใครต่อใครอยู่กันหลายคน นั่งล้อมวงคุยกับปู่ พอเรือ
พายไปถึงทุกคนก็ถามเป็นเสียงเดียวกัน

“ได้เยอะไหมวะ ไอ้ทิด”

“ไม่ค่อยไหว” พ่อสายหน้า “หากันทั้งคืนได้มาแค่นี้เอง”
พ่อยกข้องให้ทุกคนดู สับเหร่อน้ำลุกขึ้นมาเป็นคนแรก พุดขึ้น

ว่า

“ลำบากวะ สมัยนี้กุ้งตัวโต ๆ หายากยังกะทอง...แยะไว้ย”

“เบา ๆ หน่อย” ปู่ร้องห้าม “เขานอนกันหมดแล้ว....ไอ้จ๋า”

“ฮิ...สมัยข้าเป็นเด็กไม่ต้องไปถึงวังหีบให้เมื่อย แค່เสาผูก
แพของเอ็งนี่แหละ ดำลงไปอืดใจเดียวคว้าวหนดขึ้นมาเป็นพวง...รีใคร
ว่าไม่จริง” สับเหร่อน้ำหันไปถามปู่ ปู่หัวเราะอย่างอารมณ์ดีที่เพื่อน
เก่าแก่หยอกเย้า

คืนนั้นแพนก็เลยกลายเป็นร้านข้าวต้มได้รุ่งไปโดยปริยาย
แม่ของฉันทลงมาช่วยทำปละตะเพียนให้ ทั้งทอดและต้มยำอร่อยไป
เลย ก่อนเข้านอนฉันทไม่ได้ที่จะเข้าไปถามสัปเหร่อจำว่าที่แกพูดถึง
กึ่งกำมกรรมซึ่งมีมากจนไม่ค่อยอยากจะเชื่อนั้น เป็นความจริงหรือไม่
เมื่อฉันทถามทุกคนหัวเราะกันใหญ่ เพราะคิดว่าฉันทไม่เชื่อคำพูด
ของสัปเหร่อขึ้นมาที่ใครต่อใครเขาอดทนระอาใจกันไปตาม ๆ กัน

“จริงเว้ยไอหนู....ข้ารับรองด้วยเกียรติของสัปเหร่อว่าสมัย
ก่อนกึ่งหลวงซุกซุนนัก” แกเรียกกึ่งกำมกรรมว่ากึ่งหลวงเหมือนกับปู่
ฉันทกลับไปนอนด้วยความสงสัย ฉันทเชื่อคำพูดของสัปเหร่อจำ
แต่สงสัยว่าทำไมสมัยนี้ กึ่งเหล่านั้นจึงสูญหายไปอย่างไม่น่า

เชื่อ

คู่เลี้ยงปลาของพี่บ๊อง

ที่บ้านของฉัน นอกจากพ่อจะเป็นชาวนาและเลี้ยงปลาแล้ว เรายังมีอาชีพอีกอย่างหนึ่งคือทอเสื่อขาย งานชิ้นนี้พ่อยกให้เป็นของแม่ เพราะการทอเสื่อที่หมู่บ้านเรามากเป็นงานของผู้หญิง คนแก่ และเด็กเสียมากกว่า การทอเสื่อส่วนมากทำกันเฉพาะผู้ที่มีบ้านอยู่บนบก ส่วนที่อยู่ในแพมักไม่ค่อยทำอาชีพนี้ อาจเป็นเพราะว่าคนในแพสนใจหรือแพมีเนื้อที่ไม่กว้างขวางพอที่จะตั้งเครื่องมือทอเสื่อหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ ตามความจริงการทอเสื่อสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้เป็นอย่างดี แม่ของฉันจ้ำงน้ำสายใจเมียของน้ำเอี้ยงมาเป็นลูกมือแม่และน้ำสายใจจะไปถอนต้นกกมาจากบึงใหญ่ท้ายหมู่บ้าน นำมาทุบให้กกอ่อนตัว ฉีกกกออกให้ได้ขนาด ต้มย้อมสี ผึ่งแดดให้แห้งสนิท แล้วนำเข้าก็กระตุก ค่อย ๆ ทอเส้นกกเล็ก ๆ เหล่านั้นด้วยความประณีตบรรจง จนมันกลายมาเป็นผืนเสื่อที่มีสีสันสวยงาม รอขายประจำมารับซื้อเพื่อนำไปขายอีกที่หนึ่ง...

แม่ให้น้ำสายใจเป็นลูกมือและสอนงานให้ด้วย เพื่อน้ำสายใจจะได้มีความชำนาญและมีฝีมือดี เป็นการช่วยเหลือรายได้ของครอบครัว น้ำสายใจเองอีกทางหนึ่ง แม่รักน้ำเอี้ยงน้องชายคนเดียวมาก จึงพยายามให้น้ำสายใจมีอาชีพที่มั่นคงคือการทอเสื่อนี้อีกด้วย สำหรับฉันและน้องเล็กก็ต้องถูกใช้แรงงานเหมือนกัน คือผลัดกันส่งเสื่อให้แม่ เมื่อตอนที่แม่เข้าเครื่องทอ เราสองคนพี่น้องมีความเห็นพ้องกันว่าเวลาที่นั่งส่งกกเป็นช่วงที่น่าเบื่อที่สุด เพราะจะทำอะไรอีกก็ไม่ได้

ต้องคอยยื่นส่งเป็นระยะ ๆ ไม่ให้ขาดตอน ในบางครั้ง ฉันเห็นน้องเล็กมอยหลับไปทั้ง ๆ ที่เส้นกกยังคาอยู่ในมือก็มี...

วันนี้สีย้อมมกของแม่หมดพอดี แม่จึงใช้ฉันพายเรือไปซื้อที่ตลาด

ฉันเคยซื้อสีย้อมมกให้แม่เป็นประจำ และมีร้านขายของชำที่รู้จักกันคืออยู่ร้านหนึ่ง

นั่นคือร้านของพี่บังอร...

พี่บังอรกับฉันรู้จักกันดีเพราะเคยเห็นกันมานาน พี่บังอรเป็นลูกคนจีนที่มีร้านค้าใหญ่โตอยู่ในตลาด มีสินค้าหลายชนิดเต็มร้านขนาดสองคูหาทีเดียว แม่ของพี่บังอรพูดไทยไม่ชัดแต่ใจดี คนที่มาซื้อของที่ร้านเรียกกันว่าอาม่าอย่างสนิทสนม พี่บังอรเองลักษณะเป็นลูกจีนเต็มตัว คือมีผิวขาวจัดจนเกือบซีด และมีหนังตาชั้นเดียว แต่อย่างไรก็ตามฉันกลับนิยมนิยมนพี่บังอรมาก เพราะแกชอบคุยกับใครต่อใครเสมอว่า แกเป็นคนไทยเต็มตัวเหมือนกัน ฉันกับพี่บังอรรู้จักกันมานานแล้ว เมื่อแม่ให้ฉันซื้อของที่ไร ฉันจะเลือกซื้อที่ร้านของพี่บังอรเป็นแห่งแรก และมักจะได้รับเงินส่วนลดกลับไปคืนแม่เสมอ พี่บังอรเรียนอยู่ในวิทยาลัยของจังหวัดเรา และกำลังจะจบปริญญาในไม่ช้านี้ ยามว่างพี่บังอรจะนั่งเรือจ้างไปที่บ้านของฉัน ให้ฉันพาเดินดูปลาในโรงเลี้ยงปลาของพ่อ พี่บังอรชอบปลาพอ ๆ กับที่ฉันชอบ เราเลยคุยกันถุกคอบเป็นอย่างยิ่ง

วันนี้เมื่อถึงที่ร้าน พี่บังอรกำลังนั่งอ่านตำราอยู่พอดี

“ว่าไง ซื่ออะไรจ๊ะ” พี่บังอรร้องทักเมื่อเงยหน้าเห็นฉัน

“สีย้อมกกคะพี่...” ฉันทอบ แล้วเดินเลยเข้าไปที่ชั้นวางของเลือกหยิบเอาสีที่แม่สั่งมาจนครบ ควักเงินออกจ่ายให้พี่บ้งอ แกแบมือรับเงินพร้อมกับพูดว่า

“เออนีน้อง... พี่จะขอเช่าตู้เลี้ยงปลาที่บ้านสักตู้ได้ไหม อาจารย์ชี้แนะให้พี่ทำรายงานเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งที่มีชีวิตในน้ำ ที่บ้านพี่ไม่มีเวลาและที่วางตู้ กลัวใครจะมาทำแตกเหมือนคราวก่อนเสียอีก” พี่บ้งอเคยซื้อตู้กระจกมาเลี้ยงปลาเหมือนกัน แต่ถูกอาต๋น้องชายรุ่นราวคราวเดียวกับฉันท วิ่งชนจนตู้กระจกแตกกระจาย พี่บ้งอคงโมโหเลยไม่ยอมซื้อตู้กระจกมาเลี้ยงปลาอีกเลย

“ที่บ้านน้องมีโรงเลี้ยงปลาอยู่แล้ว พี่คิดว่าพ่อของน้องคงไม่ว่าอะไร สำหรับการดูแลให้อาหารพี่จะไปจัดการเอง เพียงแต่ฝากน้องช่วยดูไว้บ้างก็แล้วกัน”

“ได้คะพี่ หนูคิดว่าไม่ต้องเช่าหรอก ตู้ว่าง ๆ ของพ่อมีออกเยอะไป”

“จันต๋แล้ว ไว้พรุ่งนี้เย็นพี่จะไปขอกับพ่อของน้องอีกทีหนึ่ง”

พี่บ้งอบอก ก่อนที่ฉันทจะกลับ

เมื่อพี่บ้งอพูดเรื่องนี้กับพ่อ พ่อก็อนุญาตให้ทันทีโดยไม่คิดค่าเช่า ตู้ปลาที่พี่บ้งอใช้เป็นตู้สำหรับจดบันทึกเพื่อบันทึกงานอาจารย์นี้ รองพื้นตู้ด้วยทรายละเอียดที่ล้างสะอาด วางก้อนหินเป็นซอกมุมจัดด้วยรากไม้จมน้ำอย่างสวยงาม พี่บ้งอปลูกพืชน้ำจืดพวกสาหร่ายและพืชน้ำที่ไปเก็บมาจากท้องนาอีกสองสามชนิด ทั้งระยะไว้พอดพืชน้ำจืดตัวได้ จากนั้นพี่บ้งอก็ใส่กุ้งฝอยลงไปประมาณยี่สิบตัว หอยโข่งตัวเล็ก ๆ ประมาณสี่ตัว ปลากระดี่สองตัว ปลาอุกขนาดเล็กเท่าหัวแม่มือ

อีกสองตัว ปลาหลดหนึ่งตัว ฟิชบังอรบอกฉันว่าจะทดลองเกี่ยวกับการอาศัยซึ่งกันและกันของสิ่งมีชีวิตในน้ำ เป็นต้นว่าฟิชน้ำจะได้อาหารจากสิ่งขับถ่ายของสัตว์น้ำ และฟิชจะช่วยให้ออกซิเจนในน้ำที่จำเป็น

สำหรับการหายใจมีมากขึ้น พวกสัตว์น้ำเองก็อาศัยเกลือซึ่งกันและกัน นี่ถ้าเราสามารถจัดสิ่งมีชีวิตในตู้ปลาให้เกิดความสัมพันธ์กัน อย่างพอดีแล้ว ก็แทบจะไม่ต้องถ่ายเทน้ำหรือใส่อาหารลงไปให้พวกมันเลย

พีบังอรจัดตู้ปลาแล้วก็มาเฝ้าจดบันทึกของแกทุกวัน แต่ในช่วงที่แกกลับไปก็ได้ฝากกับฉันไว้ให้คอยดูแลบ้าง เพื่อคอยสังเกตอาการหรือความเป็นไปต่าง ๆ ในตู้ปลา พีบังอรเป็นคนมีฝีมือคนหนึ่งทีเดียวในเรื่องการจัดตู้ปลา เพราะแกจัดตู้ปลาได้สวยงามมาก พ่อของฉันยังชมว่านักศึกษาที่เขาเรียนสูง ๆ นี่ เข้าใจจัดการในสิ่งที่สวยงามได้ อย่างดีทีเดียว พีบังอรบอกฉันว่าได้ตั้งเป้าหมายไว้สามประการคือให้อาหารโดยน้อย เว้นระยะการถ่ายน้ำให้นาน และจดบันทึกความเป็นไปในตู้ปลา พีบังอรจะต้องใช้เวลานานพอสมควรในการจัดตู้ปลา ทำรายงานคราวนี้

ระยะนี้ฉันมีเวลาร่างมาก จึงเข้ามานั่งดูตู้ปลาของพีบังอรได้ทุกวัน และพบว่ามีสิ่งผิดปกติสิ่งแรกบังเกิดขึ้น หลังจากที่ได้ปล่อยพวกมันลงเลี้ยงได้สามวันก็คือ...

กุ้งฝอยจำนวนหนึ่งถูกปลาหลดจับกินหน้าตาเฉย ฉันเห็นเหตุการณ์นี้ด้วยตาของตัวเอง หลังจากที่นั่งเฝ้าดูในเย็นวันหนึ่ง เจ้าปลาหลดคงหิวโหยมาก มันว่ายน้ำผ่านไปและพลิกตัวไปมาอยู่เหนือพื้นทราย พวกกุ้งฝอยต้องคอยหลบกันจ้าละหวั่น บางตัวก็หนีเข้าไปซุกตามซอกหินที่ปลาหลดเข้าไปไม่ถึง กุ้งฝอยนี้เมื่อปลาหลดเข้าไปใกล้ มันจะถอยหลังแล้วติดตัวหนีอย่างแรง ที่หนีไม่พ้นก็ถูกปลาหลดซุบ

กินเสียดังที่ฉันเห็น กุ้งฝอยไม่ค่อยรู้จักว่ายน้ำหนีขึ้นข้างบน นอกจากเมื่อจวนตัวเท่านั้น ฉันสังเกตเห็นว่า พวกมันชอบคลานอยู่ตามพื้นทรายซึ่งเป็นระดับเดียวกับที่ปลาหลดชอบอยู่มากกว่า ดังนั้นจึงมีโอกาสมากที่จะตกเป็นเหยื่ออันโอชะของปลาหลด

ฉันรีบพายเรือไปหาพี่บังอร รายงานเรื่องกุ้งฝอยถูกปลาหลดเขมือบโดยตลอด พี่บังอรบันทึกไว้ในสมุดแล้วพูดว่า

“ไม่เป็นไรหรอกน้อง ทุกสิ่งทุกอย่างที่บังเกิดขึ้นในตู้ปลานั้น พี่จดยละเอียดเอาไว้ เพราะทุกอย่างเหล่านั้นเป็นสิ่งที่พี่ต้องการ และพี่ว่าการเบียดเบียนซึ่งกันและของพวกมันในตู้ เป็นความจริงของธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งแม้แต่พวกมนุษย์เองยังหนีไม่พ้น...”

ถัดไปอีกประมาณหนึ่งสัปดาห์ ทุกชีวิตในตู้ปลาของพี่บังอรดูจะเป็นปกติสุขดีขึ้น กุ้งฝอยก็รู้จักรักษาตัวเองได้ดีและไม่ถูกจับกินอีกเลย ส่วนเจ้าปลาหลดนั้นลดอาการกระวนกระวายลงมาก มันคงได้กินอาหารที่พี่บังอรใส่ลงไปเล็กน้อยก็เป็นได้ ฉันเองยังคงเฝ้าดูความเป็นไปของมันอีกเช่นเคย ฉันคิดว่าการเลี้ยงปลาให้พี่บังอรคราวนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้อะไร ๆ ขึ้นอีกมากทีเดียว อย่างเช่นเรื่องเกี่ยวกับเจ้าปลาหลดจอมกวน ที่ทำให้ฉันขายหน้าพี่บังอรแทบแย่ เรื่องมันมีอยู่ว่า ในตอนเช้าของวันหนึ่ง ขณะที่ฉันเข้ามาดูปลาอีกเช่นเคย ปรากฏว่าได้พบสิ่งผิดปกติขึ้นอีกอย่างหนึ่ง นั่นก็คือว่า

ปลาหลดตัวเดียวในตู้เกิดหายไป...

ฉันมองจนทั่วอย่างแน่ใจแล้วก็ไม่เห็น จึงรีบไปที่น้องเล็กซึ่งกำลังวิ่งเล่นอยู่ที่ลานบ้าน เข้าใจว่าน้องเล็กเป็นตัวการในการหายตัวของ

ปลาหลดในครั้งนี้ เพราะเห็นเข้าไปเมียงมองอยู่ที่ตู้ปลาเป็นประจำ เหมือนกัน

ฉันถามน้องเล็กด้วยอารมณ์ขุ่นเคือง เพราะเกรงใจพี่บังอรไม่อยากให้แกต้องผิดหวัง ตะคอกเสียงจนน้องเล็กตั้งตัวไม่ทัน แต่ก็ปฏิเสธเสียงแข็ง ฉันชักอยู่นานก็ไม่ได้เรื่อง น้องเล็กยืนยันเป็นมั่นเป็นเหมาะว่าไม่ได้ยุ่งกับตู้ปลาเลย นอกจากเข้าไปยืนดูเฉย ๆ เท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนั้นฉันก็ไม่ว่าอะไร นอกจากพายเรือไปหาพี่บังอรอีกครั้งหนึ่งบอกให้แกทราบว่าเป็นปลาหลดตัวเดียวในตู้ได้หายไปเสียแล้ว และสงสัยเพื่อน้องชายจอมซนของฉันนั่นแหละ พี่บังอรยิ้มอย่างขบขัน พลาบเตือนว่าอย่าไปโทษน้องเล็กเลย น้องอาจไม่ทำอะไรดังที่พูดไว้ก็ได้ ว่าแล้วพี่บังอรก็ชวนฉันกลับมายังโรงเลี้ยงปลาอีกครั้งหนึ่ง

พอโผล่เข้าไปที่นั่น ภาพที่ฉันต้องขยหน้าแต่หายโมโหน้องเล็กลงได้ก็ปรากฏขึ้น

คือเจ้าปลาหลดตัวเดิมนั่นเอง มันไม่ได้หายไปไหนหรอก เพียงแต่ฝังตัวอยู่ในทราย โผล่ขึ้นมาเพียงแค่คอ พอฉันกับพี่บังอรเข้าไปใกล้ มันก็หดหัวจมทรายลงไปอีก และที่ตรงนั้นถ้าไม่สังเกตให้ดีก็จะไม่รู้เลยว่ามันปลาหลดฝังตัวซ่อนอยู่...

เมื่อจบการเลี้ยงปลาในคราวนี้ ฉันได้ทั้งความรู้และของขวัญ พี่บังอรซื้อปากกาหมึกซึมอย่างดีให้ฉันด้ามหนึ่ง สำหรับความรู้นั้นฉันก็ได้รู้ว่าปลาหลดเป็นนักฝังตัวที่เก่งกาจมาก จนทำให้ฉันต้องเสียยี่ห้อลูกสาวเจ้าของบ่อปลาคราวนี้เอง

ช่วงนี้พ่อต้องห่างเรื่องการเลี้ยงปลาไปชั่วระยะหนึ่ง เพราะต้องเก็บเกี่ยวข้าว แล้วขนมากองไว้ที่ลานบ้านเพื่อนวดและผัด หน้าที่ต้มอาหารให้ปลาในบ่อและในโรงเลี้ยงจึงตกเป็นของฉันชั่วคราว พ่อได้สอนวิธีการต่าง ๆ ให้ฉันอย่างละเอียด ทั้งการต้มอาหาร การให้อาหาร และการดูแลทั่วไป จึงไม่เกินความสามารถของฉันได้

หน้าหนาวข้าวเป็นเวลาที่เหมาะสำหรับพวกเรา แม้ฉันไม่ค่อยได้วิ่งเล่นอย่างแต่ก่อน เพราะต้องช่วยแม่กรอกข้าวเหนียวเพื่อทำข้าวหลาม แต่ก็รู้สึกว่ามันยังน่าสนใจอยู่นั่นเอง พ่อกวาดลานนวดข้าวเป็นวงกว้างและสะอาด แต่เดิมพ่อบอกว่าเขาใช้ข้าวผสมดินเหนียว แล้วราดแต่งเป็นลานนวดข้าว ทิ้งไว้ให้แห้งสนิท มันก็จะกลายเป็นลานนวดข้าวที่ดีมากที่สุดทีเดียว แต่ปัจจุบันนี้เขาไม่ค่อยนิยมใช้กันแล้ว เพียงแต่กวาดลานดินให้สะอาด นำข้าวมาวางกองและจ้างรถไถขึ้นไปวนรอบ เหยียบย่ำให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง จากนั้นเพื่อนบ้านที่มาช่วยก็จะใช้ตะขอที่ทำด้วยล้าและกิ่งไม้ตัดสั้น เกี้ยวเอาฟางที่ปราศจากเมล็ดข้าวแล้วนำไปกองทำลอมฟาง เก็บเอาฟางเหล่านั้นไว้ใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

ลอมฟางนี้เป็นสิ่งประกวดประชันกันไปในตัว

คือถาลอมฟางของบ้านใครสูงใหญ่และมีจำนวนหลากกอง ก็แสดงว่าบ้านนั้นได้ข้าวหลายเกวียนในปีนี้...

การนวดข้าวเราทำกันในเวลากลางคืน เพราะอากาศเย็นสบายดี พ่อของฉันต่อไฟฟ้าออกมาที่ลานนวดข้าวจนสว่างไสวไปทั่ว แต่เดิมเราใช้ตะเกียงเจ้าพายุจุดพร้อมกันหลาย ๆ ดวง แต่ปีนี้ทางการ

เขาต่อไฟฟ้ามาที่หมู่บ้านของเราแล้ว จึงสะดวกขึ้นอีกเป็นกอง เมื่อได้เมล็ดข้าวเปลือกกองอยู่ที่พื้นลานนวดแล้ว แขนงที่มาช่วยก็จะกวาดข้าวมารวมกัน แบ่งหน้าที่กันนำเข้าเครื่องผัดเป่าเอาแกลบและฝุ่นละอองออก ปล่อยให้เมล็ดข้าวตกลงไปในกระสอบที่เปิดเตรียมไว้

งานนวดข้าวนี้เขาทำกันทั้งคืน บางคราวก็ไปเสร็จเอาก่อนรุ่งตอนดึกอากาศก็ยิ่งหนาว สนุกก็สนุก พวกเด็ก ๆ ที่เข้ามาดูหรือมาช่วยเขาต้องมีหมวกคลุมศีรษะกันน้ำค้างกันทุกคน โดยเฉพาะผ้าปิดจมูกป้องกันฝุ่นละอองข้าวนั้นขาดไม่ได้ น้องเล็กพ่อจอมคือไม่ค่อยยอมปิดจมูก คงจะรำคาญหรือวิ่งเล่นไม่สะดวก พอตกกกลางดึกกลับไปนอนไอโซลก ๆ ทั้งคืน ร้อนถึงปู่กับย่าต้องขึ้นมาหาลายให้กิน

เมื่อแขนงมาช่วยนวดข้าวแม่ก็ต้องทำอาหารเลี้ยง ที่นี้ร้านนิยมเผาข้าวหลามเลี้ยงแขก ฉันต้องคอยเป็นลูกมือให้แม่ตลอดเวลา ทั้งคอยโยนฟืนใส่กองไฟตามที่แม่บอก และเนื่องจากอยู่ใกล้ที่เผาข้าวหลามนี้เอง ฉันจึงเอาชนะความหนาวเย็นของอากาศไปได้สบาย...

งานนวดข้าวเสร็จสิ้นไปแล้ว วาระการสอบไล่ของฉันก็ผ่านพ้นไปอีกปีหนึ่ง เดือนเมษายนหน้าร้อนก็เวียนมาอีกครั้ง ปีนี้พ่อได้ข้าวเพิ่มจากปีที่แล้วหลายเกวียน จึงยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นพิเศษ และเมื่อว่างจากเรื่องข้าวพ่อก็หันกลับมาเรื่องปลาอีกตามเดิม

ในงานวันสงกรานต์ปีนี้พ่อบอกกับปู่ว่าจะทำบุญด้วยการปล่อยปลาที่หน้าบ้าน พ่อจะพาพวกเราไปทำบุญสงฆ์หน้าพระที่วัดก่อน แล้วกลับมาปล่อยปลาที่แพปู่เราจะปล่อยกันทั้งบ้านรวมทั้งน้ำเอี้ยงและน้ำสายใจด้วย

ฉันรู้สึกดีใจมากที่ทราบว่าพ่อจะปล่อยปลาเอานูญ ฉันได้เลือกปลาแรดไว้ ๕-๖ ตัวสำหรับการปล่อยในครั้งนี้ ปลาแรดรุ่นนี้เป็นรุ่นเดียวกับที่ฉันเลี้ยงมันมาด้วยมือของฉันเอง ส่วนหนึ่งพ่อขายไป

ให้กับคนที่มาซื้อ อีกส่วนหนึ่งก็เลี้ยงต่อไว้ในบ่อดินข้างบ้าน ปลาแรดพวกนี้เดิมเป็นไขปลาที่นำโคม่นำมาให้พ่อของฉัน น้ำโคมพบไขของมันตรงบริเวณหน้าวัดท้ายหมู่บ้าน พ่อแม่ของพวกมันถูกคนยิงตาย น้ำโคมจึงนำไขปลาเหล่านั้นมาให้พ่อของฉัน และบัดนี้มันโตขนาดพอ ๆ กับจานกินข้าวใบใหญ่ ๆ ที่เดียว

พอถึงวันสงกรานต์ เราทุกคนไปทำบุญที่วัดกันเรียบร้อยแล้ว จึงกลับมาที่บ้าน เตรียมตัวปล่อยปลาตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อลงไปที่แพปูปูเล่าให้ฉันฟังว่าประเพณีปล่อยปลา คนโบราณเขาถือว่าเป็นการทำบุญต่ออายุของตัวเอง โดยตำนานมาจากสามเณรองค์หนึ่ง ดวงชะตาถึงคราวหมดอายุแล้ว แต่ตัวเองไม่ทราบ สมภารเป็นผู้มีความรู้ทางการดูราศีนั้นทราบ สามเณรลาสมภารกลับบ้าน ระหว่างทางไปพบปลาที่ตกคลั่งตามท้องนา เกิดความเวทนาจึงช่วยนำปลาเหล่านั้นไปปล่อยแม่น้ำ ด้วยผลบุญอันนี้ทำให้สามเณรมีอายุต่อไปอีกได้ โดยไม่ถึงแก่ความตายกลับมายังวัดและสมภารทำนรู้เรื่องการทำบุญด้วยการปล่อยปลา จึงได้ถือเป็นประเพณีต่อ ๆ กันมาจนทุกวันนี้...

ฉันค่อย ๆ เอียงกะละมังปลาแรดลงในแม่น้ำด้วยความอึดเอิบใจ แต่ก็อดอาลัยมันไม่ได้เพราะกลัวมันจะกินอาหารไม่อิ่มเหมือนอยู่ในบ่อเลี้ยง แต่เมื่อนึกถึงว่าพวกมันจะได้กลับไปยังโลกกว้างของพวกมันเอง ก็ตัดใจได้ เจ้าปลาแรดเหล่านั้นว่ายวนอยู่ประเดี๋ยวหนึ่ง แล้วค่อย ๆ จมตัวลงไปอย่างเชื่องช้าท่าทางมันคงดีใจที่ได้กลับไปยังที่มันเคยอยู่อีกครั้งหนึ่ง...

ส่วนฉันเองก็ดีใจจนน้ำตาซึม...

วัดบ่อปลาตะเพียน

พอเลยตรุษจีนไปได้เล็กน้อย พ่อของฉันก็บอกกับแม่ว่าจะจับปลาตะเพียนในบ่อขาย ะยะนี้เนื้อหมู เป็ด และไก่ มีราคาแพง เพราะใครต่อใครที่เลี้ยงสัตว์เหล่านี้ไว้ ได้ขายมันไปจนเกือบหมดแล้วเมื่อตอนตรุษจีน สำหรับในตลาดสดที่ทำเรือใหญ่ปลาน้ำจืดก็ขาดตลาดเหมือนกัน ที่ฉันรู้เพราะแม่ค้าปลาที่นั่นเขาบอก แม่ค้าปลาเห็นว่าที่บ้านฉันเลี้ยงปลาไว้หลายบ่อ จึงนั่งเรือมาถามซื้อ ซึ่งพ่อตกลงที่จะขายให้เพราะเห็นว่าได้ราคาดี และนัดให้แม่ค้าปลาผู้นั้นมาจับปลาในวันเสาร์ที่จะถึงนี้

ในบรรดาบ่อปลา ๔-๕ บ่อที่พ่อขุดไว้ เป็นบ่อเลี้ยงปลาตะเพียนเสียสองบ่อ แต่ละบ่อมีขนาดกว้างขวางพอสมควร พ่อของฉันได้ไปหาซื้อลูกปลาตะเพียนขาวตัวเล็ก ๆ มาปล่อยไว้เมื่อ ๘-๙ เดือนที่แล้วมา จนเดี๋ยวนี้มันโตได้ขนาดที่จะจับขายได้แล้ว...

ปลาตะเพียนนี้เป็นปลาที่ฉันเห็นว่าเลี้ยงง่ายและโตเร็วทันใจดีมาก ในแม่น้ำบ้านเราก็มียปลาพวกปลาตะเพียนอยู่มากมายเหมือนกัน มีทั้งตะเพียนทอง ตะเพียนขาว และปลากะแห ซึ่งปลาดังนี้มีลักษณะเหมือนกับปลาตะเพียนทุกประการแต่ที่ปลายครีบหลังและริมครีบทางด้านบนกับด้านล่างมีแถบสีดำเห็นชัด พวกเราเด็กริมน้ำทุกคนรู้จักปลาพวกนี้ได้ดีพอสมควรเพราะเห็นอยู่จำเจทุกวัน ฉันกับน้องเล็กเคยตกปลาตะเพียนขาวด้วยวิธีผูกเบ็ดเข้ากับกระบอกไม้ไผ่ เกี่ยวเบ็ดด้วยใบหม้อพิหรือใบกระทกรก แล้วปล่อยให้ลอยเฝ้าตั้งอยู่ข้างแพปู

ลักพักใหญ่ปลาก็ซุบเบ็ด ออกแรงลากกระบอกไม้ไผ่ลู่บวบไปมา เมื่อยกขึ้นดูปรากฏว่าเจ้าตะเพียนขาวตัวเบ้อเร่อดิ้นพรวด ๆ ดิตเบ็ดขึ้นมาด้วย

ปลาตะเพียนในบ่อของพ่อเป็นปลาตะเพียนขาว ซึ่งพ่อได้ไปซื้อมาจากที่เขาเพาะขายนำมาปล่อยลงเลี้ยงในบ่อ พ่อบอกกับปู้ว่าปลาตะเพียนในแม่น้ำก็สามารถนำมาเลี้ยงได้ แต่หาคร่าวละมาก ๆ ไม่ค่อยได้ สู้ซื้อเขามาเลยทีเดียวยะดีกว่า ปลาตะเพียนขาวนิยมเลี้ยงในบ่อ ส่วนตะเพียนแดงมักจะเลี้ยงกันในกระชังมากกว่า กระชังคือกรงที่ทำด้วยไม้ มีขนาดเล็กหรือใหญ่ตามต้องการสำหรับขังปลาไว้ในแม่น้ำ เรือนแพแถวนี้ก็นิยมเลี้ยงปลาในกระชังกันมานานแล้ว มีแต่พ่อของฉันนี่แหละที่ขึ้นมาขุดบ่อเลี้ยงปลาเป็นคนแรก

เมื่อพ่อปล่อยปลาลงบ่อแล้ว ในระยะแรก ๆ พ่อก็หว่านรำละเอียดให้ปลากินทุกเช้าและเย็น พอปลาเริ่มคุ้นก็ขึ้นมาแย่งกันซุบรำดูน่าสนุก บางคราวก็ไล่กันเป็นพรวนจนน้ำกระเพื่อมเป็นระลอก ฉันเฝ้าดูพ่อเลี้ยงปลาตะเพียนด้วยความสนใจ และตามลงไปดูทุกครั้งที่พ่อให้อาหารปลา จนเมื่อพ่อมีธุระจำเป็นหรือลงลานนวดข้าว พ่อก็จะฝากงานให้อาหารปลากับฉัน โดยที่พ่อย้ำกับฉันก่อนว่า

“ลูกต้องคอยสังเกตดูให้ดี อย่าให้อาหารมากจนเกินไป เพราะถ้าปลากินไม่หมดอาหารก็จะเหลือ เมื่ออาหารเหลือน้ำก็จะเน่า ซึ่งเป็นอันตรายต่อปลาในบ่อได้...”

“เราจะสังเกตอย่างไรละพ่อ ว่าอาหารที่ให้มากหรือน้อย” ฉันซักด้วยความอยากรู้

พ่อพยักหน้าหงิก ๆ แล้วบอกว่า

“ต้องคอยดูว่าถ้าปลายังขึ้นมากินอาหารให้เราเห็น ก็แสดงว่า มันยังไม่อิ่ม ก็ต้องหว่านลงไปอีก แต่ถ้ามันไม่ขึ้นมากินอีกต่อไป ต่างตัวต่างกระจายกันออกไป ก็แสดงว่ามันอิ่มแล้ว ควรหยุดให้”

พ่อบอกแล้วก็ชวนฉันเดินตรงไปยังกะทะต้มอาหาร สำหรับใช้ เลี้ยงปลา และอธิบายต่อว่า

“ยังตอนนี้เราเปลี่ยนมาเป็นอาหารต้ม ควรระวังยิ่งกว่าให้รำ ละเอียดมาก อีกอย่างหนึ่งเรื่องไฟลูกก็ควรระวัง ถ้าสิ่งไหนหนักมาก เกินไปก็ให้ไปตามพ่อ อย่ายกลง...”

ปลาตะเพียนมีนิสัยแปลกอยู่อย่างหนึ่งเท่าที่ฉันสังเกตเห็น คือชอบกินใบไม้บางอย่าง รวมทั้งหญ้าอ่อนและผักมาก ฉันเรียนรู้ เรื่องนี้จากปลาตะเพียนในแม่น้ำและคำบอกเล่าของพ่อ ปลาตะเพียนโต เร็วกว่าเพราะชอบกินผัก ดังนั้นพ่อจึงต้องเกี่ยวหญ้าอ่อน ๆ รวมทั้ง ใบกระถิน ใบมัน กากถั่วอก และเศษผักตามสวนผัก โยนลงไป ใน บ่อมิได้ขาด เพื่อปลาตะเพียนในบ่อจะได้มีอาหารเสริมกินตลอดเวลา นอกจากอาหารต้มหรือรำละเอียดที่ให้เป็นประจำทุกวัน...

เมื่อวันวัดปลามาถึง พ่อก็ต้องรีบตื่นตั้งแต่ตีสี่ ลงไปเรียกน้ำ เอียงกับน้ำโสม ให้มาช่วยกันตั้งเครื่องสูบน้ำ เพื่อลดระดับน้ำในบ่อลง ให้แห้ง ผู้ซื้อเขาจะได้จับปลาอย่างสะดวก พ่อเร่งเครื่องสูบลี้อย่างดังลั่น จนฉันกับน้องเล็กอดไม่ได้ที่จะลุกขึ้นไปด้วย เราทั้งสองอยากดูพ่อทำงาน และรู้สึกตื่นเต้นที่จะได้เห็นปลาตะเพียนจำนวนมากมาย อีกไม่กี่ ชั่วโมงข้างหน้า

กว่าระดับน้ำจะลดลงเกือบแห้งขอดก็เป็นเวลาเข้าพอดี เรือแม่ค้าปลาก็มาเทียบที่แพปู ฉันเห็นเขาเอาลังใส่ปลามาหลายใบ ลังทำด้วยสังกะสีเป็นรูปสี่เหลี่ยมและหุ้มภายนอกอีกทีหนึ่งด้วยไม้กระดาน นอกจากนั้นยังมีคนของแม่ค้าปลาที่จะมาช่วยจับปลาและชั่งปลาอีกสองคน เมื่อพวกเขามาถึงงานจับปลาตะเพียนก็เริ่มขึ้นอีกในทันที...

ฉันรีบตามไปดูอย่างกระชั้นชิด ปลาที่เราเลี้ยงมากับมือกำลังจะถูกจับไปขายอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว แต่ฉันก็ไม่ค่อยจะสะเทือนใจอะไรนัก เพราะรู้มาตั้งแต่แรกแล้วว่าเราเลี้ยงมันไว้เพื่ออะไรกัน...

แทบไม่น่าเชื่อ ฉันเห็นปลาตะเพียนจำนวนมากมายกกองกันอยู่ที่กันบ่อ บางตัวก็ติดตัวโผงผางไปมา ที่วังปลาหนาแอ่งน้ำก็มีและพากันมานอนกองกันอยู่แถวแอ่งน้ำที่ยังพอเหลืออยู่บ้าง นี่เองทำให้การใช้สวิงตกง่ายและสะดวกขึ้นอีกมาก ฉันกับน้องเล็กรีบคว้าสวิงคนละปาก ลงไปช่วยเขาดักปลาด้วย ปลาในบ่อมีจำนวนมากจริง ๆ จนชาวบ้านใกล้เคียงที่มาช่วยจับและยืนมองดูอยู่ที่ปากบ่อชมฝีมือการเลี้ยงปลาของครอบครัวเราว่าดีกว่าเลี้ยงในกระชังเสียอีก มีหลายคนที่จะเอาแบบอย่างบ้าง และหลายคนเริ่มถามพ่อเรื่องการขุดบ่อเลี้ยงปลาตะเพียนอย่างสนใจ

ในบ่อปลาสองบ่อที่วัดในวันนี้ นอกจากจะมีปลาตะเพียนที่กำลังจับอยู่แล้ว ยังมีปลาคุก ปลาช่อน ปลาหมอไทย ปลากระดี่ และปลาซิวอีกเป็นจำนวนไม่ใช่น้อย ปลาพวกนี้หลุดลงไปโดยไม่ตั้งใจแต่เมื่อจับขึ้นมาได้แล้ว พ่อก็สั่งให้น้ำเอียงขังไว้ต่างหาก ไม่ต้องชั่งขายให้แม่ค้าไป พ่อจะเอาปลาพวกนี้และปลาตะเพียนอีกบางส่วน แจกจ่าย

เพื่อนฝูงที่มาช่วยรวมทั้งคนบ้านใกล้เคียงกันด้วย กว่าจะจับปลาเสร็จเรียบร้อย รวมทั้งการชั่งนับ กินเวลาหลายชั่วโมงทีเดียว

เย็นวันนั้นที่บ้านของฉันก็มีงานเลี้ยงโดยปริยาย พ่อเอาปลาที่จับขึ้นมาได้นั้นแบ่งปรุงอาหารเลี้ยงกันอย่างเอิกเกริก วันนี้พ่อตั้งใจเป็นพิเศษถึงกับต้มเหล้าเข้าไปจนหน้าแดงก่ำ ปกติพ่อของฉันไม่ดื่มเหล้าบ่อยนัก แต่วันนี้พ่อคงสบายใจมากที่เลี้ยงปลาที่มีกำไรคุ้มค่าเหนื่อย

อีกไม่กี่วันต่อมา ขณะที่ฉันกลับมาจากโรงเรียนซึ่งเป็นวันสอบไล่วันสุดท้ายสำหรับปีนี้ ฉันมองเห็นว่ามีใครคนหนึ่งหรือสองคน กำลังปีนขึ้นไปทำอะไรอย่างหนึ่งบนหลังคาบ้านของฉัน พอเรือไปถึงแพญี่ปุ่นฉันกับน้องเล็กก็รู้สึกดีใจเป็นที่สุด เพราะฉันเพิ่งจะรู้เดี๋ยวนี้เองว่าคนที่อยู่บนหลังคาคือช่างติดตั้งเสาโทรทัศน์นั่นเอง

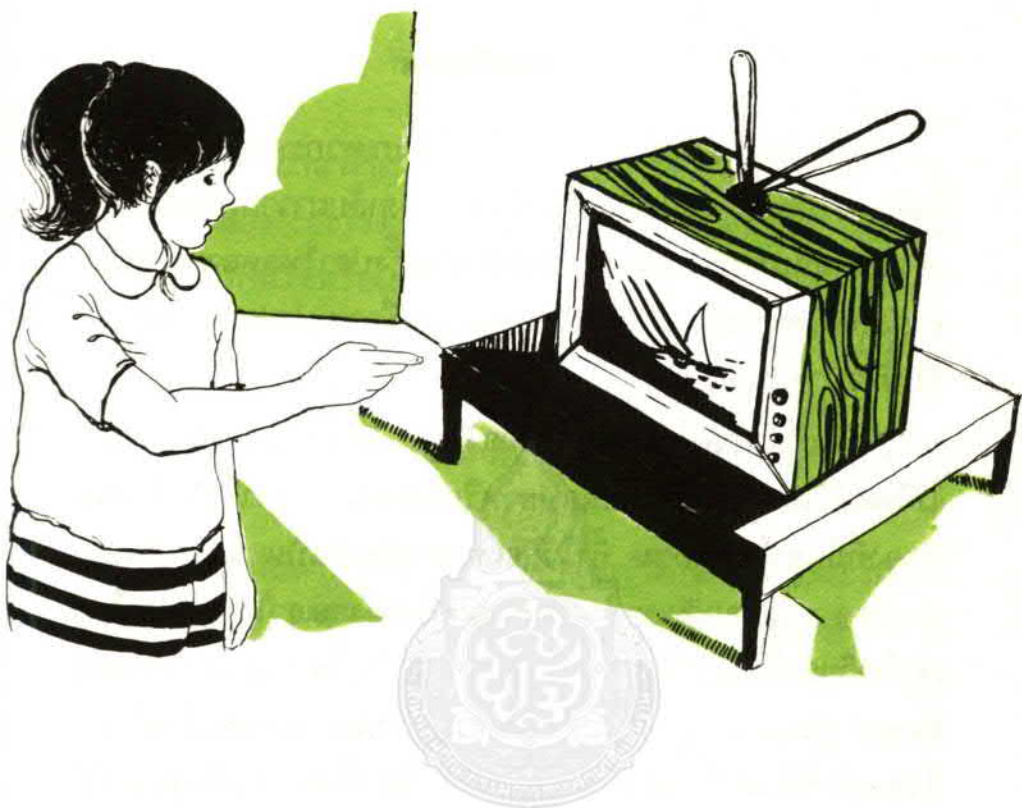
“เอ...พ่อกับแม่คงไปซื้อโทรทัศน์มาแล้ว ทีนี้ละ...เราจะ得有โทรทัศน์กับเขาเสียที”

ฉันกับน้องเล็กต่างแย่งกันวิ่งขึ้นไปที่บ้าน และก็จริงดังที่เราคาดคิดไว้

โทรทัศน์เครื่องหนึ่งวางอยู่บนโต๊ะ ข้างเครื่องทอเสื้อของแม่ ฉันดีใจจนทำอะไรไม่ถูก น้องเล็กเข้าไปลูบคลำโทรทัศน์อย่างลืมหืมตา

ที่นี้เราไม่ต้องไปอาศัยอยู่ที่บ้านอื่นอีกแล้ว ฉันหันไปมองพ่อกับแม่เห็นกำลังยืนอมยิ้มอยู่ด้วยกันทั้งคู่

“เดี๋ยวเดินสายเสร็จ พ่อจะเปิดให้ลูกสองคนดูทันทีเลย ทีนี้เครื่องนี้พ่อกับแม่ได้มาจากการขายปลาตะเพียนนั้นแหละลูกเอ๋ย...”

พ่อบอก

ชีวิตในบ้านเราช่วงนี้แจ่มใสขึ้นมาก พ่อขายปลาคราวนี้ได้เงิน
มามากพอสมควร ส่วนหนึ่งพ่อนำไปฝากธนาคารไว้ อีกส่วนหนึ่งก็
นำมาซื้อโทรทัศน์ให้พวกเราดูกันเอง และเมื่อมีโทรทัศน์ขึ้นที่บ้าน
ฉันเพิ่งประจักษ์ในโอกาสนี้เองว่า ทำไมปู่กับย่าถึงได้ขึ้นมาที่บ้าน
ของพ่อเป็นประจำจนแทบจะลืมเรือนแพหลังน้อยในแม่น้ำเสียดิน...

ปลาไหลกินศพ

เช้าวันหนึ่ง ฉันได้ยินเสียงเรียกโหวกเหวกของน้ำเอี้ยงที่แพญี่ปุ่น เดินลงไปทีนั้น พอไปถึงก็รู้ว่าน้ำเอี้ยงเพิ่งกลับมาจากภู่ล้นปลาไหล เพราะฉันเห็นกระบอกล้นเต็มล่ำเรื่อ รวมทั้งปลาไหลหลายตัวในบ๊ีบ กำลังคั่นกันขลุกลัก น้ำเอี้ยงเรียกฉันลงมาเพื่อจะแบ่งปลาไหลให้แม่ทำกับข้าวบ้างนั่นเอง...

ลันที่น้ำเอี้ยงใช้เป็นเครื่องมือจับปลาไหล ทำมาจากกระบอกไม้ไผ่แล้วใส่เหยื่อจำพวกเนื้อปลาหรือหอยเน่า ๆ นำไปจมไว้ตามหนองที่มีปลาไหลชุกชุม ทั้งไว้ตลอดกลางคืนซึ่งเป็นเวลาหากินของปลาไหล กระบอกล้นเขาทำเป็นประตูหรือช่องกลเอาไว้ พอปลาไหลเข้าไปกินเหยื่อก็จะกลับมาไม่ได้ ต้องติดอยู่ในนั้น รอจนกว่าเจ้าของลันจะมาทุ่ตอนเช้าตรู่ ในลันบางอันมีปลาไหลเข้าไปนอนเบียดกันอยู่ถึงสองตัวก็มี แต่ที่ทำเอาเจ้าของลันต้องเหวี่ยงทิ้งอย่างตกใจสุดขีดก็มีเหมือนกัน คือแทนที่จะเทออกมาเป็นปลาไหลดั่งคาด กลับกลายเป็นไอ้งูเห่าตัวเบ้อเร่อสีดำนะเมื่อมออกมาแทน...

พอน้ำเอี้ยงบอกให้ปลาไหล ฉันก็ทำหน้าแบ่ด้วยความขยะแขยง ในบรรดาสัตว์น้ำกึ่งหอยปูปลา ดูเหมือนจะมีเจ้าปลาตัวยาวตัวนี้แหละที่ฉันรังเกียจที่สุด มองดูตัวลื่น ๆ ยาวอย่างกับงูไม่มีผัด ทำให้ขนลุกไปทั้งตัว จนน้ำเอี้ยงน้องชายคนเดียวของแม่เห็นอาการของฉันเข้าก็หัวร่ออย่างขบขัน พลางพูดว่า

“ไปเอาข้อมมาใส่สิ เอ้อ...จะไปกลัวอะไรมัน อีตอนแกลงเสร็จ

แล้วเห็นกินไม่เรียกใคร นี่แหละหนาเกลียดตัวกินไข่ เกลียดปลาไหล กินน้ำแกง...”

“แน่...อย่ามาตู่นะ หนูไม่เคยกินปลาไหลนี้ น้าอย่าเข้าใจผิด หนูเกลียดมันยังกะอะไรดี...” ฉันทรีปฏิเสธทันควันที่น้ำเอี้ยงขอเตือนว่าเกลียดตัวกินไข่หรือเกลียดปลาไหลแต่กลับกินน้ำแกงของมัน

“เอาเถอะ เอาเถอะ เอาไปให้แม่เขาสักสามตัวก็แล้วกัน เย็นนี้อย่าลืมตักแกงไปสักถ้วยก็จะดี พี่เขาแกงอร่อยกว่าที่บ้านน้า”

น้ำเอี้ยงบอก ก่อนจะผลักหัวเรือออกไปเพื่อนำปลาไหลที่ได้ไปส่งตลาด

สำหรับปลาไหลนี้เป็นปลาที่ทุกคนรู้จักกันดี ตัวฉันทรีเองก็เคยเห็นมันจนชินตา ลำตัวของมันยาวคล้ายงู สีเป็นสีเหลืองหรือสีน้ำตาลตามหนองน้ำ หรือท้องนาที่มีน้ำขังไม่มากนักมักจะเป็นแหล่งอาศัยของปลาไหล ชาวบ้านบางคนจับปลาไหลขังโถไว้กินเป็นเวลาหลาย ๆ วัน พวกมันทนทานมากแม้อยู่ในที่แคบก็ไม่ยอมตายง่าย ๆ ปลาตัวนี้สามารถลื่นไหลไปได้อย่างรวดเร็ว เพราะอาศัยเมือกที่หุ้มตัว ซึ่งเมือกของมันนี่ฉันทรีพบว่าทำหน้าที่แทนเกล็ดปลาสำหรับป้องกันอันตรายอีกด้วย ปลาไหลเมื่อนำมาแกง ต้องรูดเมือกออกเสียก่อน โดยใช้ใบมะเดื่อ ใบตะไคร้ หรือเกลือก็ได้ ฉันทรีถามแม่ว่าทำไมต้องทำเช่นนั้น แม่บอกว่าเพื่อให้ตัวของมันสะอาดขึ้นและไม่มียุงกัด

ความแปลกประหลาดอีกประการหนึ่งของปลาไหลที่ฉันทรีเคยพบ คือตอนที่พ่อขุดบ่อเพื่อจะเลี้ยงปลา ที่ตรงนั้นเคยเป็นนาข้าวมาก่อน และเป็นที่ลุ่มมีน้ำขังแทบตลอดปี ระยะเวลาที่พ่อลงมือขุดเป็นหน้า

เลี้ยงน้ำแห้งขุดไปนานแล้ว แต่พอขุดลงไปก็พบลูกปลาไหลตัวขนาดเท่านิ้วก้อยหลายสิบตัว ที่ตัวโตขนาดแกลงได้ก็มี ฉันเคยอ่านพบในตำราวิทยาศาสตร์ว่าสัตว์จำพวกกบหรือปลาไหล สามารถฝังตัวอยู่ในดินได้เป็นเวลานาน ด้วยอาการที่เรียกกันว่าจำศีลนั่นเอง

เรื่องราวของปลาไหลที่ฉันและน้องเล็กได้รับฟังมามีอีกมาก อย่างเช่นบางคนเล่าว่า ถ้าปลาไหลมีขนาดโตเต็มที ลำตัวของมันจะค่อย ๆ สั้นเข้า แล้วจะเกิดขงอกขึ้นมาแถมยังมีขาสี่ขาอีกด้วย และต่อจากนี้มันก็จะกลายเป็นพังพอนป่าไปเลย ฉันกับน้องเล็กได้ฟังต่างเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง เลยพากันไปตามพ่อเพื่อหาความกระจ่างในเรื่องนี้ ผลปรากฏว่าพ่อหิวเราะจนตัวโยน ก่อนอธิบายว่า

“เป็นไปไม่ได้หรอกลูก ปลาไหลก็คือปลาไหล พังพอนก็คือพังพอน ต่างตัวต่างสืบพันธุ์มาจากพ่อแม่ของมัน ไม่เกี่ยวข้องกันที่คนเขาเล่าแบบนั้นพ่อก็เคยได้ยิน ที่จริงแล้วพังพอนมันลงไปอยู่ในรูปลาไหลหรือหากินอยู่แถวนั้น พอมันเห็นคนก็วิ่งหนีออกไป ทำให้คนที่เห็นก็ตกใจเอาว่าปลาไหลกลายเป็นพังพอน...”

เจ้าปลาไหลนั้นนอกจากลักษณะของมันน่าเกลียดคล้ายงูแล้ว มันยังชอบกินสิ่งของที่เน่าเปื่อยและสกปรกอีกด้วย ยิ่งทำให้ฉันขยะแขยงไปกันใหญ่ ตั้งแต่จำความได้ฉันไม่เคยกินเนื้อหรือน้ำแกงปลาไหลเข้าไปเลยแม้แต่สักครั้งเดียว ที่บ้านเรามีพ่อกับน้องเล็กเท่านั้นที่ชอบกินปลาไหลมาก ส่วนฉันกับแม่ไม่มีใครจะต้องมันเลย ทำไมผู้หญิงเราถึงเกลียดปลาตัวนี้กันนักก็ไม่รู้

ฉันเคยได้รับฟังคำบอกเล่าของปู่และสัปเหร่อชื่อว่า สมัยก่อน

ตามท้องถื่นที่ห่างไกลความเจริญบางแห่ง ชาวบ้านนิยมนำศพคนตายไปค้างเก็บไว้ตามโคนต้นไม้บริเวณวัดริมคลอง บริเวณนั้นมักจะเป็นร่มไม้ใหญ่ หนาทึบและมีบรรยากาศวังเวงพิกล การค้างศพไว้ก็เพื่อรอเผาหรือฝังในโอกาสต่อไป คนที่พายเรือผ่านบริเวณนี้ แทบจะรีบจำอำวไปเสียให้พ้นโดยเร็ว

ที่ค้างศพนั้นต่อมากลายเป็นป่าช้าประจำหมู่บ้านไป เมื่อคราวโรคระบาดลงคนตายมากญาติพี่น้องขนศพไปค้างไว้เป็นที่น่าสังเวชใจยิ่งนัก พวกหาปลาวในเวลากลางวันน้อยคนนักที่จะกล้าเข้าไปใกล้ทั้ง ๆ ที่บริเวณนั้นปูปลาชุกชุมเสียเต็มประดา เล่ากันว่าปลาหน้าป่าช้าเชื่องมากจนกระโดดขึ้นมาบนเรือเองก็ยังมี สัปเหร่อจำเล่าว่าสมัยนั้นที่ค้างศพมักมีเสียงดังจ๊วบจ๊าบ จ๊วบจ๊าบ ให้ได้ยินเสมอ โดยเฉพาะเวลากลางคืนหรือตอนเจียบคน ใครที่ขวัญอ่อนเป็นต้องเผ่นหนีไม่เหลือวหลังเพราะเสียงมันดังมาจากที่เก็บศพ...

สัปเหร่อจำแกไม่กลัวผี เคยย่องเข้าไปดู ปรากฏว่าหาใช่ผีร้ายตนใดไม่ กลายเป็นปลาไหลตัวเชื่อง ลำตัวอ้วนสั้นจนดูกลมดิกขนาดเกือบเท่าแขนคนทีเดียว มันนอนดูคนนำเอาจากทรากรศพที่หยดลงไปอย่างสุขสำราญ บางคราวดูคแรงไปหน่อย เลยบังเกิดเสียงจ๊วบจ๊าบมาให้คนขวัญอ่อนสะดุ้งเล่นเสียหลายตลบ เมื่อเล่ามาถึงตอนนี้ สัปเหร่อจำเพื่อนสนิทของปู่ก็ตบท้ายอีกว่า

“ตอนหนุ่ม ๆ ข้าเคยฟาดมานักต่อนักแล้ว ไล่ปลาไหลนี้...มันอ่อยอย่าบอกใครเชียว”

น้องเล็กได้ฟัง จึงแอบกระซิบให้ฉันทามดักคอแก้วว่า

“แล้วไอ้ตัวที่ปู้จ๋าเห็นกินน้ำเน่าศพอยู่ล่ะ เอามาฟาดด้วยหรือ
เปลา่ล่ะปู้...”

สัปเหร่อจ๋า ขยับผ้าขาวม้าที่ฟาดไหล่อ้อยไปมา และพูดอย่าง
อารมณ์ดีว่า

“จะเหลือเฮอร์อะไอ้หนู น้ำเน่าก็น้ำเน่าเถอะ ข้าฟาดเสียตาม
ระเบียบล่ะวะ

ฮ่า ฮ่า ฮ่า...”

แกพูดแล้วหันไปหัวเราะกับปู้เสียงลั่นแพ ส่วนฉันกับน้องเล็ก
ทำคอย่น หน้าเบ้ เพราะรู้สึกกระอักกระอ่วนเต็มที....

หัตถ์เลี้ยงลูกบก

ปีที่ที่บ้านฉันฝนมาล่ำกว่าปกติ แต่ก็ยังดีที่ไม่ถึงช่วงนานกินไปก่อนฝนตกมันเริ่มต้นด้วยอากาศที่ร้อนอบอ้าวก่อน แล้วจึงเปลี่ยนเป็นความเย็นกระต๊าก อากาศเริ่มแปรปรวน กลุ่มเมฆตั้งเค้าหนาขึ้นเป็นก้อนใหญ่และมีสีดำจนท้องฟ้ามืดไปทั่ว แสงแดดถูกบดบัง ลมเริ่มพัดกระโชก ต้นไม้ใหญ่ริมฝั่งน้ำไหลตัวโยกเยก น้ำในแม่น้ำพลิวเป็นระลอกรุนแรงขึ้น และในที่สุดฝนห่าใหญ่ก็ตกลงมา...

ฉันยืนมองสายฝนอยู่ริมหน้าต่าง ตอนนั้นมองเห็นคล้ายกับม่านสีขาวที่สบัดตัวไปมาเพราะแรงลม ละอองฝนเย็นฉ่ำถูกหอบขึ้นมาบนบ้านเป็นระยະ ๆ ฉันต้องรีบซุกตัวเข้ากับฝาบ้านข้างหน้าต่างเพื่อป้องกันไม่ให้ถูกละอองฝนซึ่งอาจทำให้เป็นไข้หวัดได้

แม่น้ำหน้าบ้านที่มองเห็นอยู่เมื่อสักครู่ ถูกกลืนเข้าไปอยู่ในม่านฝนเสียแล้ว ส่วนแพปูยี่งแล้วใหญ่ มองไม่เห็นเอาเสียเลยทีเดียว ฉันนึกเป็นห่วงปู่กับย่าเป็นที่สุด ฝนตกรุนแรงแบบนี้ ปู่กับย่าคงลำบากมาก เชือกลำนแพก็เก่ามากแล้ว ถ้าเกิดขาดขึ้นมาตอนนี้แพหลังน้อยก็ต้องลอยออกไปข้างนอกเป็นแน่...พอนึกมาถึงตอนนี้ฉันต้องชะเง้อมองฝ่าสายฝนไปด้วยความกังวล ชีวิตชาวเรือนแพริมน้ำก็มีช่วงฝนฟ้าแปรปรวนนี้แหละค่อนข้างลำบากอยู่สักหน่อย

แต่แล้วฉันก็โล่งใจไปได้ เมื่อเห็นพ่อมุ่งกางเกงขาสั้นวิ่งฝ่าสายฝนไปที่แพปูอย่างไม่สะทกสะท้าน พ่อคงเป็นห่วงปู่กับย่ายิ่งไปกว่านั้น และเมื่อพ่อของฉันลงไปอย่างนั้นแล้ว ฉันก็มั่นใจว่าคงไม่มีอะไรน่าเป็น

ห้วงอีกต่อไป

สามวันต่อมา ผืนดินยังชุ่มฉ่ำด้วยน้ำฝน ท้องนากว้างไกลที่อยู่ถัดหมู่บ้านออกไปดูสดชื่นขึ้นมาก น้ำยังขังเต็มไปหมด เหล่ากบเขียดและอึ่งอ่างส่งเสียงร้องกันลั่นทุ่ง พวกมันดีใจที่ฤดูฝนได้หมุนเวียนกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ชาวไร่ชาวนาต่างรู้ว่าช่วงนี้เป็นช่วงวางไข่ของบรรดาสัตว์พวกนี้ พวกมันจะรีบวางไข่เสียตั้งแต่ฝนแรกตก เพื่อให้ลูกอ่อนของมันลืมตาขึ้นมาดูโลกตอนที่ยังมีอาหารสมบูรณ์เพียงพอ เพื่อให้ลูกของมันจะได้ไม่อดตายและโตเร็วพอที่จะรักษาชีวิตรอดสืบไป

ในเช้าวันหนึ่งหลังจากฝนตกใหญ่ ฉันได้ยืนพ่อกับแม่ว่า “ประเดี๋ยวฉันจะออกไปซื้อลูกอ๊อดมาลองเลี้ยงดู เธอจะไปด้วยก็ได้ เมื่อวานฉันไปดูมาราวหนึ่งแล้ว เห็นกบมาไข่ไว้เยอะแยะไปหมด ฉันจะหัดเลี้ยงกบดูบ้าง ถ้าได้ผลดีเราคงมีกบขายกันบ้างละคราวนี้ การเลี้ยงกบน่าสนใจมาก เพราะมีคนต้องการซื้ออยู่ตลอดเวลา แถมยังมีราคาแพงเสียอีกด้วย...”

พอฉันได้ยินว่าพ่อกับแม่จะออกไปซื้อลูกอ๊อดที่ทุ่งนาท้ายหมู่บ้านก็รีบเข้าไปขออนุญาตเพื่อจะไปด้วย พ่อพยักหน้าอนุญาตและยังแถมให้น้องเล็กได้ติดตามไปอีกคนหนึ่งด้วย พ่อจอมซนยิ้มกริ่มที่พลอยสบายไปด้วย โดยไม่ต้องออกปากขอเอง

พ่อ แม่ ฉัน และน้องเล็กช่วยกันดักลูกอ๊อดได้เป็นจำนวนมาก พ่อบอกให้เทใส่ลงในถังน้ำพลาสติกที่นำไปด้วย เมื่อได้จำนวนตามที่ต้องการแล้วเราก็นำลูกอ๊อดกลับไปยังโรงเลี้ยงปลาทันที พ่อเริ่มต้นด้วยการแบ่งลูกอ๊อดออกเป็นสี่ส่วน ใส่ลงในถังปูนซีเมนต์กลมที่

เตรียมไว้ตั้งแต่ ฟ่อบอกกับเราว่าอาจมีลูกอีตดของเขียดและอึ่งอ่างปนมาบ้าง เพราะฟ่ก็ไม่ค่อยชำนาญในการดูว่าลูกอีตดตัวไหนเป็นเขียดหรืออึ่งอ่าง เพราะลักษณะคล้ายคลึงกันมาก ฟ่แม่ของมันก็มาไขไว้ที่แห่งเดียวกันเสียด้วยและเมื่อลูกอีตดว่ายน้ำปนเปกันอยู่อย่างนี้ แยกไม่ออกเอาเสียเลย ฟ่บอกว่าเมื่อมันโตขึ้นเราก็จะรู้ได้เอง ในถึงปูนซีเมนต์ทั้งสี่ถึงฟ่ให้ฉันไปเก็บเอารากผักบุ้งที่ล้างจนสะอาดมาใส่ไว้ด้วย สำหรับให้ลูกอีตดเกาะพักเหนื่อย

ในการเลี้ยงลูกอีตดระยะแรกฟ่เป็นผู้ลงมือเอง แต่ฉันก็คอยเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด ลูกอีตดขนาดเล็กเท่าปลายนิ้วก้อยจำนวนมากว่าย

น้ำริก ๆ อยู่ไปมา กระจายออกไปเต็มถัง เป็นภาพที่น่าดูมากที่สุดทีเดียว พ่อของฉันทันเริ่มต้นด้วยการตักไรน้ำตัวเล็ก ๆ ที่เพาะเอาไว้นำมาให้มันกิน ฉันทันมองเห็นลูกอ๊อดเหล่านี้นพุ่งเข้าหาเหยื่ออย่างรวดเร็วคล้ายกับหิวกระหายมานาน มันกินไรน้ำจนท้องป่องเห็นได้ชัด ฉันทันรู้สึกว่ามันกินจุมากที่สุดทีเดียว สงสัยคงเป็นเพราะอยากรจะโตเป็นลูกกบเร็ว ๆ นั่นเอง

สัปดาห์ต่อมาพ่อเริ่มเปลี่ยนจากไรน้ำเป็นรำละเอียด โดยใช้รำหวานลงบนผิวน้ำเบา ๆ รำก็จะลอยกระจายแตกออกเป็นวงกว้าง ลูกอ๊อดซึ่งค่อนข้างคุ้นเคยกับการให้อาหารอยู่แล้ว ก็พุ่งเข้ากินรำอย่างไม่ชักช้า ช่วงนี้ร่างกายของมันเปลี่ยนไปมาก คือเติบโตขึ้น

อย่างรวดเร็ว แต่ยังไม่ถึงขั้นงอกขา พ่อต้องเปลี่ยนน้ำใหม่ให้มันแทบทุกวัน เพราะเกรงว่าเศษรำที่เหลือจะทำให้มันเฝ้า ลูกอ๊อดอาจตายได้

พอมาถึงตอนนี้พ่อเริ่มเปลี่ยนอาหารอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้เนื้อปลาที่เลาะออกมาไม่ให้มีก้างแล้วสับจนละเอียด ปนกับข้าวสุกที่บดจนละเอียดเหมือนกัน แล้วคลุกรำเช่นเคยเพื่อให้อาหารจับตัวกันเป็นก้อน ใส่ลงไปให้ลูกอ๊อดกิน ฉันยังคงติดตามดูอย่างใกล้ชิด โดยพอมอบหน้าที่ให้ฉันคอยตักลูกอ๊อดตัวใหญ่ที่สุด คัดขนาดไปไว้ในถังหนึ่งต่างหาก เมื่อก่อนอาหารถูกวางลงไป ลูกอ๊อดมารุมกินกันจนก่อนอาหารกลิ้งไปมาในน้ำกันถึง พวกมันบางตัวก็นอนหงายท้องทอดก้นอย่างไ่ม่ยอมปล่อย ฉันมองเห็นที่ท้องของมันบางและใสแจ๋ว จนเห็นลำไส้ชัดเป็นวงอยู่ในท้อง น่าขบขันดีพิลึก

พออย่างเข้าสัปดาห์ที่สาม ลูกอ๊อดก็เริ่มงอกขา ฉันเองเป็นคนพบความเปลี่ยนแปลงในข้อนี้ ฉันดีใจมากที่ตัวเองเป็นคนเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นคนแรก และอดไม่ได้ที่จะวิ่งไปบอกพ่อกับน้องเล็ก ฉันนึกในใจอยู่คนเดียวว่าธรรมชาติได้เริ่มต้นให้มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของลูกอ๊อดแล้ว

ในอีกไม่กี่วัน ลูกอ๊อดเหล่านี้ก็จะกลายเป็นกบที่สมบูรณ์แบบ....

แทบไม่น่าเชื่อว่ามันจะเปลี่ยนจากสัตว์น้ำที่ต้องอยู่ในน้ำตลอดเวลา มาเป็นตัวกบที่สามารถอยู่บนบกได้แทบจะเหมือนสัตว์บกทั่วไป...

ขาของมันทั้งสองออกมาคือขาหลังก่อน พอมันมีขาหลังก็เริ่มปาดเปรี้ยวยิ่งขึ้น เพราะสามารถใช้ทั้งหางและขาในการพุ่งตัว

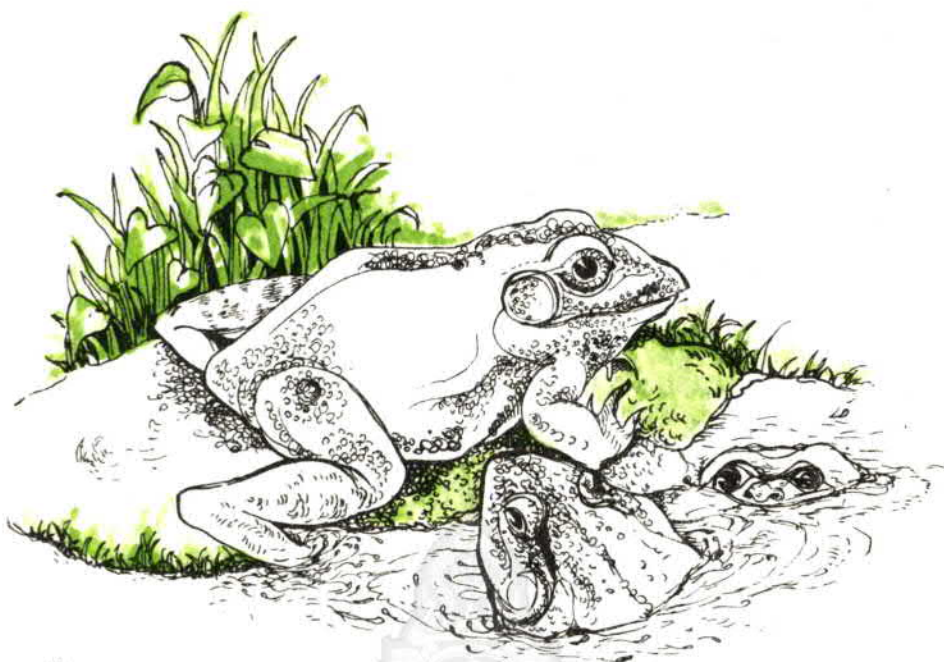
ไปข้างหน้า ขาหลังของมันเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและยาวมาก สำหรับบางตัวที่แข็งแรงกว่าตัวอื่นที่เริ่มงอกขาหน้าแล้วก็มี ในระยะนี้เองลูกอ๊อดของเขียดและอึ่งอ่างก็เปลี่ยนแปลงตามมาด้วย และดูเหมือนว่ามันจะเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าลูกกบเสียด้วยซ้ำ พอให้ฉันใช้กระซอนเล็ก ๆ ตักมันออกไปทิ้งเสีย แต่กว่าจะตักได้สักตัวหนึ่งทำเอาฉันตาลายไปเลยเหมือนกัน

พอขาหน้างอกครบส่วนและแข็งแรงดี ก็เป็นระยะที่หางของมันเริ่มหดสั้นเข้ามาเรื่อย ๆ ฉันเคยทราบจากคำบอกเล่าและเห็นรูปการเปลี่ยนแปลงของลูกอ๊อดเป็นตัวกบ แต่ก็ยังไม่เข้าใจนัก เพิ่งมาได้เห็นอย่างชัดเจนในการเลี้ยงลูกอ๊อดคราวนี้เอง เดิมฉันเข้าใจว่าหางของมันจะหลุดหายไป เพราะไม่เชื่อว่าหางอันใหญ่โตของมันนั้นจะหดสั้นเข้ามาได้อย่างไรกัน แต่เมื่อเห็นของจริงเข้า ทำให้ฉันประจักษ์เดี่ยวนีเองว่า หางของมันค่อยหดสั้นเข้าจนหายไปในที่สุด...

พอหางหดจนหมด คราวนี้มันก็กลายเป็นลูกกบตัวน้อย ๆ ที่ไม่มีหัวเวาของการเป็นลูกอ๊อดเหลืออยู่เลย นิสัยบางอย่างก็พลอยหายไปด้วย คือมันจะปีนขึ้นมาอยู่บนรากผักบุ้งเสียมากกว่าลอยคอยู่น้ำ พ่อของฉันได้เก็บเอาก่อนหินหรืออิฐหักมาวางซ้อนกันไว้พอปริ่ม ๆ น้ำมันก็ขึ้นมาออกันอยู่เต็ม ฉันเองไปเก็บเอาแผ่นกระดาดแผ่นเล็กมาลองใส่ลอยไว้ พวกมันก็ขึ้นมานั่งกันอยู่หน้าสลอน

เมื่อมันทยอยเป็นลูกกบ ปัญหาที่ร้ายแรงก็บังเกิดขึ้น...

พวกมันไม่ยอมกินอาหารอย่างเดิมอีกต่อไป นอกจากนั่งกันอยู่เฉย ๆ และเมื่อเข้าไปใกล้ก็กระโดดหนีกันกราวใหญ่ คู่มันจะขี้ตื่นมาก

ขึ้นกว่าตอนเป็นลูกอ๊อด

พ่อของฉันก็คิดไม่ตกว่าจะเอาอะไรให้มันกินเป็นอาหาร....

นอกจากเอารำละเหียดไปกองไว้พ่oprืมน้ำ แต่มันก็ไม่กิน

เมื่อไม่กินอาหารมันก็เริ่มผอม และทยอยตายอย่างน่าสงสาร....

ฉันเองก็จนปัญญาที่จะช่วยเหลือมัน ส่วนพ่อของฉันได้พยายามไปตามใครต่อใครในเรื่องนี้แต่รู้สึกว่าได้ผลน้อยมาก ลูกกบจำนวนมากทยอยตายลงทุกวัน นอกจากตัวที่โตและแข็งแรงจริง ๆ เท่านั้นที่ยังรอดอยู่ บังเอิญช่วงนั้นพ่อเอารำที่ซื้อมาถึงไว้ จนเกิดเป็นตัวหนอนตัวเล็ก ๆ พ่อจึงเอาไปให้พวกมันลองดู

ปรากฏว่าได้ผล พ่อตัวหนอนในรำกระดูกกระดูก ก็ถูกลูกกบหิวโซเหล่านั้นกินเสียจนหมดพ่oprทั่งไปได้บ้าง ต่อมาพ่อของฉันไปได้ความรู้ว่า ให้เพาะตัวหนอนให้มันกิน พ่อจึงเอาปลาตะเลที่ซื้อมา

จากตลาด สับจนละเอียดแล้วใส่กะละมังไปวางไว้ให้แมลงวันตอม
พอเกิดเป็นตัวหนอนจึงตักมาให้มันกิน ช่วงนี้อาหารเลี้ยงค่อนข้างยุ่ง
ยากเพราะมีกลิ่นเหม็นมาก แต่ก็พอประคับประคองไปได้ตามสมควร

การหัดเลี้ยงลูกกบคราวนี้ พอบอกว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่า
ที่ควร จากลูกฮึดจำนวนมากมายเหลือมาเป็นตัวกบเพียงไม่กี่สิบตัว
แต่มันก็เป็นการเลี้ยงคราวแรก พ่อของฉันคงได้ความรู้ไว้บ้าง ไม่มาก
ก็น้อย สำหรับตัวฉันเอง ฉันยังคิดว่าถึงแม้การเลี้ยงกบคราวนี้จะไม่
ได้ผลเท่าที่ควร แต่อย่างน้อยฉันก็ได้ความรู้ติดตัวอยู่อย่างหนึ่งว่า

หางของลูกฮึดไม่ได้หลุดหายไปดังที่เข้าใจผิดแต่เดิม...

แต่มันหดสั้นเข้า จนหายไปในที่สุตนั่นเอง

กระต๊องของน้ำเอี้ยง

พอฤดูฝนมาเยือน ชาวบ้านก็เริ่มทำนากันอย่างคึกคัก คนใน
แคว้นน้ำที่มีนาอยู่ข้างบน ก็เริ่มมาเตรียมที่เพื่อตกกล้า พอฝนนาแปลง
ใหญ่ได้รับการไถพรวนจนเรียบร้อย ต้นกล้าก็ถูกถอนมาปักดำจาก
นั้นต่อมาไม่นานนัก ต้นกล้าสั้น ๆ ก็เริ่มตั้งตัวได้ งอกใบใหม่ขึ้นมา
อย่างรวดเร็ว ท้องนาอันไพศาลท้ายหมู่บ้านก็กลายเป็นทะเลที่มีคลื่นสี
เขียวอร่ามของใบข้าว งามสะพรั่งพลีระลอกตามแรงลม มองดูสวย
งามสุดสายตา...

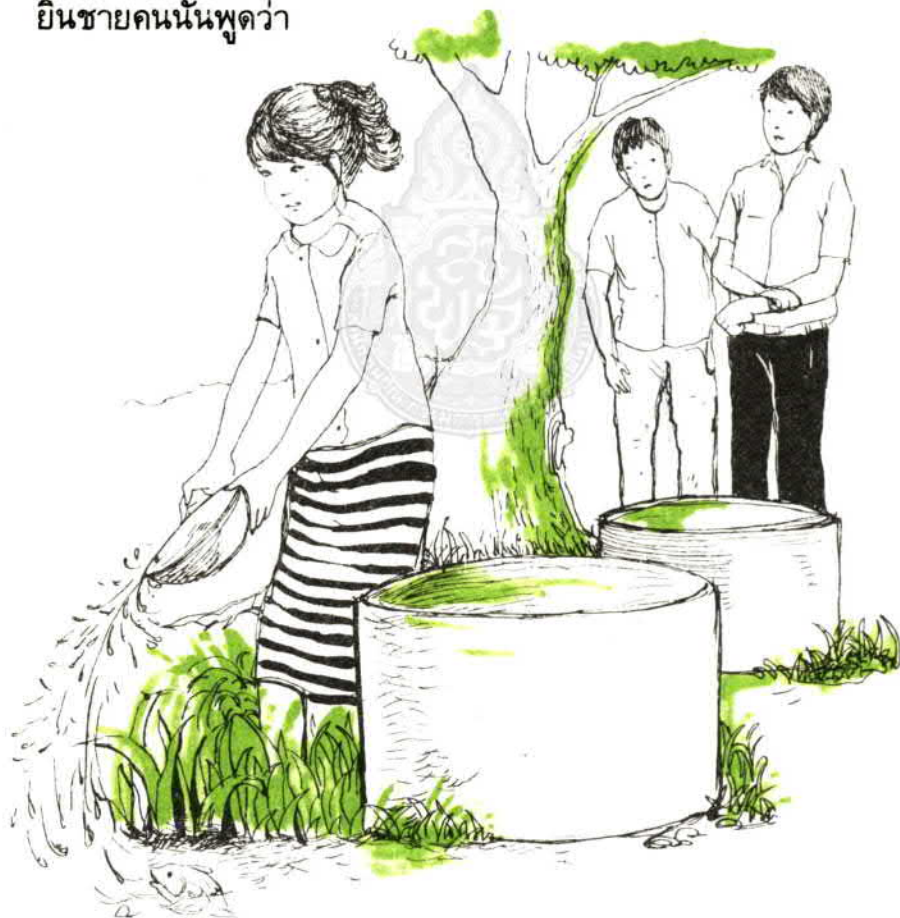
ปีนี้พ่อของฉันทำนาตามปกติ นาของพ่ออยู่เลยวัดไปเล็กน้อย
แต่ไกลจากบ้านมาก พ่อของฉันทำนาได้ข้าวมาใส่ยุ้งไว้กินเสมอ
สำหรับปีนี้พ่อแบ่งที่นาให้น้ำเอี้ยงทำครึ่งหนึ่ง เพื่อน้ำเอี้ยงจะได้มีข้าวเก็บ
ไว้กินตลอดปี พ่อของฉันเองไม่ค่อยมีเวลา เพราะต้องเลี้ยงปลาทั้งใน
บ่อข้างบ้านและในโรงเลี้ยงปลาประจำ ส่วนน้ำเอี้ยงมีอาชีพเป็นช่าง
สร้างบ้าน บางคราวก็มีงานชุกบางคราวก็ต้องว่างอยู่กับบ้าน และระยะ
นี้เป็นฤดูฝนน้ำเอี้ยงไม่มีงานรับเหมาสสร้างบ้านอีกนาน จึงหันมาทำ
นาโดยมีน้ำสายใจซึ่งว่างจากการทอเสื่อกับแม่ของฉัน ไปช่วยทำนา
อีกแรงหนึ่งด้วย

พ่อแบ่งให้น้ำเอี้ยงทำ ก็พอเบามือลงบ้าง จึงหันมาเลี้ยง
ปลาสวยงามขายเป็นการใหญ่ ปลาในโรงเลี้ยงของพ่อมีหลาย
ชนิด ที่เพิ่งซื้อมาใหม่เพื่อเพาะขยายพันธุ์ก็มี เช่น ปลากระต๊องฟ้า
ปลากระต๊องแคว้น ปลาเงิน ปลาทอง ปลาเสือข้างลาย ปลากัดจีน

ปลาอุกเผือก เป็นต้น ส่วนปลาที่พ่อมีขายอยู่เป็นประจำคือ ปลาแรด ปลากัดไทย ปลากา และปลาตะเพียนทองจากแม่น้ำหน้าบ้าน นอกจากนี้ก็ยังมีปลาอื่น ๆ อีกหลายชนิด

วันหนึ่ง หลังจากที่พ่อเสร็จจากงานนาข้าวแล้ว.....

ผู้ที่รับซื้อปลาสวยงามคนหนึ่งมาหาพ่อของฉันทน์ พ่อพาเขาเข้ามาคุยในโรงเลี้ยงปลา ซึ่งฉันทน์กำลังให้อาหารลูกปลาแรดอยู่พอดี ฉันทน์ได้ยินชายคนนั้นพูดว่า

“ตอนนี้ผมอยากได้ปลากะตังนางเป็นจำนวนมาก เอเย่นต์ปลาส่งนอกเขาได้ใบสั่งมาจากต่างประเทศ ปลาชนิดนี้ขายดีในระยะนี้ คุณจัดหาไว้ได้เลยมีเท่าไรผมเอาหมด เลี้ยงให้ได้ระยะแล้วส่งข้าวไปที่ผม ผมจะมาเอา...”

พ่อของฉันทพยักหน้า บอกว่า

“ได้ครับได้...ปลากะตังนางในนาข้าวตอนนี้ก่อดูดออกไขกันเยอะเยอะ ผมจะไปดักมาเลี้ยง ได้ขนาดแล้วจะส่งข้าวไปที่คุณ”

“ดีแล้ว สำหรับปลาอื่น ๆ พวกนี้ ผมจะมารับในคราวเดียวกันเลย ลูกปลาแรดขอให้อยู่ช่วยเร่งอาหารอีกหน่อย จะได้โตเร็วทันเวลา”

ผู้รับซื้อปลาสวยงามผู้นั้น ชี้มาที่บ่อปลาแรดใกล้ตัวฉันท ก่อนที่เขาจะจากไป

หลังจากผู้รับซื้อปลาสวยงามได้กลับไปแล้ว พ่อจึงลงไปคุยกับน้ำเอี้ยงที่แพรมน้ำติดกับแพปู พ่อบอกให้น้ำเอี้ยงไปดักหูดปลากะตังนางมาให้มากที่สุด โดยนำเอาถึงน้ำใบเล็ก ๆ ติดมือไปด้วย แล้วใช้ขันน้ำค่อย ๆ ดักหูดไขปลาที่ก่อไว้ตามริมคันนา มาใส่ลงในถังนำมาเลี้ยงโรงเลี้ยงปลา แบ่งใส่ลงในถังซีเมนต์พร้อมด้วยรากผักบุ้งและเครื่องฟ่นอากาศที่พ่อมีพร้อมอยู่แล้ว เพื่อรอเวลาให้ไขปลาฟักออกเป็นตัว.....

น้ำเอี้ยงไปดักไขปลาหลายเที่ยว จนคิดว่าพอแก่ความต้องการแล้วจึงหยุด

นับแต่นั้นต่อไปงานเลี้ยงลูกปลากะตังนางก็ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว... ปกติท้องถิ่นทำยหมู่บ้านหรือที่ลำนํ้าหน้าบ้าน ฉันทเห็นปลากะตัง

พวกนี้อยู่เป็นประจำ ทั้งกระต๊องและกระต๊อม สำหรับปลากระต๊องนางฟ้าซึ่งมีลำตัวสีฟ้าหรือสีน้ำเงินอ่อนนั้น ไม่มีที่บ้านเรา พ่อต้องซื้อมาจากตลาดปลาสดงาม รวมทั้งปลากระต๊อกระซึ่งตัวเล็ก ๆ และมีสีลำตัวลายสีเขียวบ้างเหลืองบ้างและแดงบ้างก็เช่นเดียวกัน พ่อต้องหาซื้อมาเหมือนกัน แต่กระต๊องและกระต๊อมพวกเรารู้จักดี กระต๊องลำตัวเป็นสีขาวหรือสีเงินโดยตลอด ไม่มีจุดดำข้างตัวแต่อย่างใด ส่วนกระต๊อมมักมีจำนวนมากกว่ากระต๊อง สีของลำตัวก็จะคล้ำกว่า และมีจุดดำที่บริเวณกลางตัวหนึ่งจุด ใกล้ส่วนหางอีกหนึ่งจุด พวกปลากระต๊อเหล่านี้เป็นปลาที่ทนทานมากตามที่ฉันเคยได้เห็นมา อย่างเช่นเมื่อพ่อวัดปลาดะเพียนขาย น้องเล็กจับปลากระต๊อมและปลากระต๊องมาขังไว้ในอ่างแก้วหลายตัว แล้วยกไปตั้งไว้ในห้องนอน พ่อจอมชนให้อาหารบ้างไม่ให้บ้าง มันก็ยังทนอยู่ได้ บางคราวน้องเล็กใส่รำลงไปมากจนเหลือ รำลงไปกองที่ก้นอ่างและเน่าเสีย ปลากระต๊อเหล่านั้นยังไม่ตาย ซึ่งถ้าเป็นปลาอื่นฉันคิดว่าคงหายใจอึดป่องไปนานแล้ว ช่างแปลกประหลาดเสียจริง ๆ ที่มันทนทานอยู่ได้อย่างนั้น ฉันเคยถามเรื่องนี้กับพี่บังอร ซึ่งเดี๋ยวนี้พี่บังอรเรียนจบออกมาเป็นอาจารย์สอนนักเรียนแล้ว พี่บังอรบอกกับฉันว่า ปลากระต๊อมมีอวัยวะหายใจพิเศษสามารถหายใจเอาออกซิเจนในอากาศโดยตรงได้ โดยมันโผล่ขึ้นสู่อากาศเหนือผิวน้ำนั้นแหละ มันจึงไม่ยอมตายง่าย ๆ นะ

การเลี้ยงปลากระต๊องคราวนี้พ่อของฉันไม่ค่อยมีเวลามากนัก จึงยกให้เป็นหน้าที่ของน้ำเอี้ยง โดยเมื่อลูกปลาฟักออกเป็นตัว

แล้ว พ่อก็ให้น้ำเอียงเลี้ยงอยู่ในถังซีเมนต์ระยะหนึ่ง จากนั้นก็จะนำไปใส่ลงในสระน้ำข้างต้นมะม่วง ซึ่งพ่อให้น้ำเอียงสูบน้ำออกให้หมด แล้วช่วยกันจับเอาปลาต่าง ๆ ที่หลงเหลืออยู่ในนั้นออกเสียให้หมด ตากพื้นดินกันสระให้แห้ง เพื่อให้แน่ใจแล้วสูบน้ำเข้าไปใหม่ เพื่อเตรียมปล่อยลูกปลาระดือนางลงไปเลี้ยง แกมพ่อยังไปซื้อตาข่ายในล่อนมากันโดยรอบสระอีกครั้งหนึ่งด้วย เพื่อกันศัตรูปลาจำพวกกบ เขียด งู และอื่น ๆ จะแอบลงไปกินลูกปลาเสียหมด การเลี้ยงปลาคราวนี้พ่อบอกว่าต้องไม่ให้ตายเลย หรือตายน้อยที่สุด เพื่อให้ผู้รับซื้อปลาเขาจะได้ไม่เสียเที่ยว และเชื่อฝีมือในการเลี้ยงปลาของเราเพิ่มมากขึ้น จำนวนลูกปลาในคราวนี้พ่อคิดคำนวณโดยคร่าว ๆ แล้วคงเป็นจำนวนหลายหมื่นตัวทีเดียว

พอลูกปลาในถังซีเมนต์ตัวโตเท่ากันไม้ขีด น้ำเอียงก็ลำเลียงมาเทใส่ลงในสระข้างต้นมะม่วงทันที แล้วเริ่มหว่านรำละเอียดให้เป็นอาหาร ทุกเช้าและเย็น รอเวลาที่ปลาระดือนางเหล่านี้จะโตได้ขนาดพอที่จะลำเลียงไปขายได้

น้ำเอียงทำงานคราวนี้ด้วยความตั้งใจ ฉันทเองก็ไปยืนดูน้ำเอียงหว่านรำให้ปลาแทบทุกครั้ง ตอนแรก ๆ ก็ไม่เห็นมันขึ้นมากินอาหารเลย แต่พอซักคู่เคยเข้ามันก็โผล่ขึ้นมากินรำสลอนไปหมด ฉันทแอบเห็นน้ำเอียงยิ้มจนหน้าบานไปเลย ที่สามารถเลี้ยงปลาได้อย่างได้ผลเต็มที่

ในที่สุดวันสำคัญก็มาถึง ผู้รับซื้อปลาสวยงามก็กลับมาอีกครั้งหนึ่ง เขาได้เตรียมถุงพลาสติกขนาดใหญ่จำนวนมากมาย พร้อม

ด้วยยางรัดและท่อออกซิเจน ซึ่งของพวกนี้ที่บ้านของฉันก็มี แต่ผู้ซื้อปลารายนี้เขาเตรียมของเขามาด้วย พ่อและแม่ของฉันต้องช่วยกันใช้ขวานตัดที่ติดลูกปลาแรด และใส่กะละมังใบใหญ่มารอให้เขานับจำนวน จากนั้นก็หันไปตักซื้อลูกปลาอื่น ๆ มาใส่กะละมังไว้เหมือนกัน สำหรับน้ำเอียงต้องเรียกคนข้างบ้านมาช่วยกันใช้ขวานตัดที่ค่อย ๆ ล้อมจับลูกปลาระดี่นางขึ้นมา เพื่อจะนับจำนวนและใส่ในถุงพลาสติกกลับไป

ฉันเห็นลูกปลาระดี่นางขนาดเสมอกันหมด จำนวนมากมาย ถูกล้อมติดอวนขึ้นมา

ฉันรู้สึกตื่นเต้นจนบอกไม่ถูก....

มันช่างมากมายอะไรเช่นนั้น

ผู้รับซื้อปลาให้คนของเขาที่มาจากด้วย นับปลาเพียงหนึ่งถ้วยตวง เท่านั้นว่ามีก็ตัว จากนั้นก็ใช้ถ้วยตวงและนับถ้วยไว้ เพื่อคัดออกมาเป็นจำนวนตัวปลาทั้งหมด ต่อจากนั้นเขาก็แบ่งลงในถุงพลาสติกถุงหนึ่ง จำนวนไม่มากนัก และเปิดออกซิเจนจากท่อที่เตรียมมาลงในถุง มัดปากถุงให้แน่นด้วยยางรัด กว่าจะเสร็จงานจับปลาคราวนี้ก็เสียเวลาไปหนึ่งวันเต็ม ๆ

เมื่อขายปลากระดีนางไปแล้ว พ่อแบ่งผลกำไรให้น้าเอี้ยงจนเป็นที่พอใจ น้าเอี้ยงคุยจ้ออยู่หลายวัน ว่าการเลี้ยงปลานี้ทำรายได้ดีไม่ใช่น้อย ต่อไปเห็นจะต้องหันมายึดอาชีพทางนี้บ้างแล้ว ช่วงไหนมีงานรับเหมาก็ทำไป ช่วงไหนว่างก็จะมาเลี้ยงปลาขายงามขาย

ยามเย็นวันหนึ่ง ฉันท่องลงไปที่แพหน้าเอี้ยง เห็นน้าสายใจนั่งทำกับข้าวอยู่คนเดียว ขณะนั่งคุยอยู่กับน้าสายใจ ฉันทึ่งเกตุเห็นว่าที่คอของน้าสายใจมีสร้อยคอทองคำเส้นเล็ก ๆ เส้นหนึ่งอยู่ด้วย แต่ฉันทก็ไม่ติดใจถาม ครั้นพอลุกขึ้นกลับออกมาสวนทางกับน้าเอี้ยงน้องชายคนเดียวของแม่ น้าเอี้ยงเห็นฉันทเข้าก็จับมือถามว่า

“นี่แกเห็นน้าสายใจเขาสวยเป็นพิเศษไหมวะ....”

“สวยอะไร...” ฉันทถามอย่างสงสัย

“ก็ที่คอของเขานั่นไงล่ะ” น้าเอี้ยงพูดอึ้ง ๆ

“อ้อ...” ฉันทเพิ่งเข้าใจ แต่น้าเอี้ยงชิงพูดขึ้นเสียก่อนว่า

“นั่นแหละรู้ไหม น้าได้ส่วนแบ่งจากขายปลากระดี เลยซื้อทองให้น้าสายใจเขาเส้นหนึ่ง เขาใจดีเลยทำกับข้าวพิเศษให้ในวันนี้...”

น้าเอี้ยงหัวเราะอย่างอารมณ์ดี แล้วเดินเข้าไปในครัว

ชูชวงซำง

ในขณะนี้ กิจการปลาสวยงามของพ่อกำลังดีมาก พ่อมีปลาหลายอย่างและสามารถส่งพันธุ์ปลาให้ผู้ซื้อได้ตามกำหนดเวลา เรื่องปลาสวยงามดูเหมือนว่าการนัดหมายเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะผู้ซื้อได้นัดหมายกับเอเยนต์ส่งปลาใหญ่ไว้อีกต่อหนึ่ง ผู้ซื้อบางรายก็ส่งขายเมืองนอกเองเลยทีเดียว ดังนั้นเขาจึงต้องสำรองพันธุ์ปลาไว้หรือมีแหล่งซื้อที่พร้อมมูลอยู่เสมอ เพื่อจะได้ไม่ผิดสัญญา

พ่อของฉันเร่งเพาะลูกปลาเป็นการใหญ่ ปลาสวยงามบางอย่างสามารถเพาะลูกได้แทบทั้งปี เช่นปลาเสือขำลาย ปลาหางนกยูง ปลากัด ปลากระดี่ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น แต่บางอย่างก็เพาะได้ปีละครั้งเดียว ปลาบางอย่างพ่อไม่ได้เพาะขึ้นเอง เพียงแต่นั่งเรือออกหาซื้อมารวบรวมเอาไว้ พ่อได้จำนวนมากก็ส่งขายเสียคราวหนึ่ง ปลาพวกนี้ได้แก่ปลาน้ำผึ้งหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าอีดูด นอกนั้นก็เป็ปลากระแหและตะเพียนทอง เป็นต้น

อย่างเช่นวันนี้ พ่อไปได้ปลาหมูมาเป็นจำนวนมาก ปลาหมูเป็นปลาแม่น้ำอีกชนิดหนึ่งที่ผู้รับซื้อปลาสั่งไว้เสมอ พ่อนำปลาหมูมาใส่ไว้ในบ่อซีเมนต์ที่โรงเลี้ยงปลา พร้อมกับใส่เครื่องฟันทากาศให้มันด้วย พ่อบอกว่าเจ้าของเอเยนต์ส่งปลาต่างประเทศเพื่อนสนิทของพ่อคนหนึ่ง ต้องการปลาหมูเป็นจำนวนมากจึงออกหาซื้อไว้ให้เขา ปลาหมูนี้พวกเราเด็กริมน้ำรู้จักมันดีทุกคน มันเป็นปลาตัวแบนแต่อ้วน บ๊อม ปากแหลม ตัวไม่ใหญ่นัก ที่เคยเห็นก็ขนาดยาวประมาณหนึ่งคืบ

ของผู้ใหญ่ ปลาหมูในแม่น้ำหน้าบ้านฉันมีทั้งปลาหมูลายและปลาหมูขาว ปลาหมูลายมีแถบข้างตัวเป็นสีน้ำเงินเหลืองหลายแถบ ส่วนปลาหมูขาวไม่มี ปลาหมูทั้งสองพันธุ์มีชุกชุมในแม่น้ำบ้านเรา แต่ที่หนาดามากก็คือปลาหมูลาย เมื่อชาวแพริมน้ำเหียงแหดุมลงไป มักจะติดขึ้นมาคราวเดียวเกือบทั้งฝูง จำนวนหลายสิบตัว บางคราวก็เกือบร้อยตัว ปลาหมูปอดติดแหก็จะแยกเขี้ยวของมันออก เขี้ยวของปลาหมูอยู่ในร่องข้างแก้มทั้งสองข้าง ปกติมันจะหุบเอาไว้ ปอดติดแหก็ตกใจกางเขี้ยวหრა เขี้ยวของมันเลยติดคาแหอีรุงตุงนังไปหมด ตัวมันเองก็ดิ้นไม่หลุด เจ้าของแหก็ปลดลำบาก ต้องใช้วิธีแขวนแหไว้สักพัก พอมันหมดแรงตายเขี้ยวก็หุบ คราวนี้เพียงแต่เขย่าแหเบา ๆ พวกมันก็ร่วงลงมาเองหรือจะปลดก็สะดวกกว่าตอนมันยังมีชีวิตอยู่....

ชาวแพริมน้ำที่จับปลาหมูได้มาก ๆ ก็จะถูกแหงหรือรอมควันไว้กิน แพไหนที่มีปลาหมูเหลือเฟือก็จะสังเกตได้บนหลังคาจาก ซึ่งเป็นที่สำหรับผึ่งแดดของปลาหมูรวมทั้งปลาอื่น ๆ อีกแทบทุกชนิด ปลาหมูที่พ่อของฉันเก็บซื้อมาเป็นปลาเป็นและแข็งแรงดี ปลาพวกนี้พ่อได้สั่งให้เขาจับด้วยการยกยอ แล้วใช้สวิงตักใส่ข้องแช่น้ำไว้ ปลาจากยอไม่ช้าและแข็งแรงกว่าปลาที่ได้จากแห ซึ่งมักจะชอกช้ำและตายง่ายมาก

อีกไม่กี่วันต่อมา เจ้าของเอเยนต์ส่งปลาต่างประเทศเพื่อนสนิทของพ่อก็มาเยี่ยม เขาเข้ามายืมดูปลาหมูในโรงเลี้ยงปลาอยู่พักใหญ่ แล้วพูดขึ้นว่า

“ผมมีเรื่องจะรบกวนอยู่สักอย่าง คือบริษัทฝรั่งเจ้าประจำ

ที่ผมส่งปลาไปขายเขายากได้งวงช้างสัก 4-5 ตัว ผมหาไว้ให้เขา
แล้วแต่ยังไม่มีที่พัก อยากจะฝากไว้ที่นี่สักเดือนหนึ่ง รอเที่ยวบินเขา
จัดที่ให้แล้วผมจะมาเอา...”

“โอ๊ย สบายมาก ไม่มีปัญหาอะไรหรอกครับ และไม่เป็น การรบกวนด้วย คุณเอามาเถอะ บ่อซีเมนต์มีว่างถมเถไป...” พ่อ บอก

“ขอบคุณครับ ขอบคุณ” เจ้าของเอเยนต์ส่งปลาต่างประเทศ พักหน้าด้วยความพอใจ และบอกกับพ่ออีกว่าเขาจะรีบกลับไปนำ งูวงช้างมาในเร็ววันนี้

งูวงช้างไม่ใช่ของใหม่สำหรับที่นี่ พวกเรารู้จักมันดีตั้งนาน มาแล้ว แม้บริเวณแพของเรามันก็เคยโผล่ขึ้นมาบ่อยครั้ง งูชนิดนี้ไม่มี พิษ ชอบกินลูกกุ้งลูกปลาเป็นอาหาร งูวงช้างบางตัวกินลูกปลาที่ เกี่ยว กับเบ็ดราวและเจ้าของไม่ได้ไปปลด มันเลยตายพองอืดอยู่อย่าง นั้น ลำตัวของงูวงช้างน่าเกลียดมาก ตัวใหญ่ที่สุดที่ฉันเคยเห็นยาว ประมาณหนึ่งวาของพ่อ ตัวของมันมีสีดำและผิวหนังย่นไม่ผิ ดอะไร กับวงของช้าง น่าเกลียดและน่าขยะแขยงที่สุด ฉันเองนั้นเกลียดปลา ไหลจนไม่ยอมแตะต้องเนื้อหรือน้ำแกงของมัน แต่อย่างน้อยกว่างูวงช้างที่ ฉันแทบไม่อยากเห็นมันเลยทีเดียว.....

เมื่อเจ้างูวงช้างตัวสำคัญมาถึง เด็กในแพหลายคนแย่งกันมา ดูสลดท้อทั้ง ๆ ที่เคยเห็นกันมาแล้วทั้งนั้น แต่ฉันคิดว่าความน่าเกลียด ของมันทำให้เด็กติดตามกันมาเป็นขบวน งูทั้งหมดมีสี่ตัว แต่ละตัวขนาด ใหญ่มาก และเมื่อลึงไม้ที่ล้าเลียงมาถูกงัดออก พ่อก็ให้น้ำเอียงเป็นคน จับมันหย่อนลงในบ่อซีเมนต์ ซึ่งพ่อได้เตรียมไว้แล้วโดยมีน้ำเพียงคืบ เดียว และอีกด้านหนึ่งเอาดินมาใส่ไว้พอโผล่พ้นน้ำ เพื่อเป็นที่ให้มันขึ้น มาอนอนพัก

น้ำเอี้ยงยื่นมือไปจับตรงหัวของมันมือหนึ่ง ตรงหางของมันอีก
มือหนึ่ง ซึ่งท่อนหัวกับท่อนหางของมันเหมือนกันมาก จนแทบจะดู
ไม่ออก พอ น้ำเอี้ยงจับได้ก็แกล้งเหวี่ยงลำตัวของมันมาทางพวก
เรา บังเอิญเจียดหน้าน้องเล็กไปนิดเดียว พ่อจอมชนหน้าซัดและร้อง

เสียงหลง ถอยหลังหนีมาทางฉันทำให้ล้มลุกคลุกคลานไปตาม ๆ กัน
 พ่อแบ่งงูวงช้างที่แสนน่าเกลียดไว้ในบ่อซีเมนต์สองบ่อ บ่อละ
 สองตัว แล้วไปตักลูกปลานิลตัวเชื่อง ๆ กับกึ่งฝอยอีกเป็นจำนวน
 มาก มาใส่ลงให้มันกิน ฉันแอบเข้าไปเมียงมองดูใกล้ ๆ เห็นมันนอนนิ่ง
 เฉยเหมือนคนขี้เกียจ ไม่มีส่วนไหนกระดุกกระดิกเหมือนกับว่าตายไป
 แล้ว นาน ๆ ถึงค่อย ๆ ย่นตัวกระดุกกระดิกบ้างเล็กน้อย งูวงช้าง
 ตอนย่นตัวมาก ๆ ยิ่งชวนขนลุกขนพองมากขึ้น น้องเล็กเองก็ไม่
 ค่อยกล้าเข้าไปใกล้สัก ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยกลัวอะไรเลย นอกจากไม้เรียวใน
 มือแม่ แต่พอมาเจองูวงช้างเข้า พ่อจอมขมสยบไปเหมือนกัน แต่พ่อ
 ฉันย่องเข้าไปดู น้องเล็กก็ทำใจกล้าย่องตามมาบ้าง และพอดันเปลือกก็
 แกล้งผลักเข้าไปใกล้ จนฉันแทบหัวทิ่มลงไปจริง ๆ ฉันเลยหันไปฟาด
 เสียต๊ับใหญ่ เลยเดินหน้าม่อกลับไป

ผู้ที่นำงูวงช้างมาฝากเป็นเจ้าของเอเยนต์ส่งปลาต่างประเทศ
 เพื่อนสนิทของพ่อ เขาเคยมาซื้อปลาของเราเป็นประจำ พ่อฉันเองก็ดู
 เต็มใจมากที่ได้เลี้ยงงูวงช้างให้เขากระยะหนึ่ง

แต่แล้วก็เกิดเรื่องขึ้นจนได้.....

เช้าวันหนึ่ง เมื่อพ่อไปดูบ่อพักงู ปรากฏว่ามันอันตรายกันไป
 อย่างไม่มีร่องรอยทั้งสี่ตัว.....

พ่อของฉันหน้าเสีย ออกมาร้องถามใครต่อใครเสียงโหวก
 แหก

ปรากฏว่าไม่มีใครเห็นหรือเข้าไปยุ่งกับมันเลย มันคงเลื้อยหนี
 ขึ้นไปเสียแล้ว พ่อของฉันคอดก เพราะเชื่อได้แน่ ๆ ว่าเจ้างูวงช้างมันคง

เลื่อยขึ้นข้างผนังบ่อแล้วหนีลงร่องระบายน้ำไปเสียแล้ว ปกติตอนกลางวันมันจะนอนนิ่งเฉยเหมือนไม่มีเรียวแรง แต่พอตกกลางคืนกลับปราดเปรียวมาก ฉันแอบเห็นมันไล่กินลูกปลาอย่างรวดเร็ว พ่อของฉันเปิดก๊อกน้ำเพิ่มลงในบ่อของมันทำให้ระดับน้ำสูงขึ้นอีกมาก มันเลยชูตัวเลื่อยขึ้นทางผนังบ่อหนีไปได้

พ่อของฉันหน้าดำอยู่ทั้งวัน พ่อคงเสียใจที่ปล่อยให้มันหลุดไปเสีย ทั้ง ๆ ที่อีกไม่กี่วันแล้วเจ้าของเขาจะมาเอาคืน ร้อนถึงปู่กับย่าต้องขึ้นมาปลอบใจให้พ่อคลายกังวล ปู่ได้ร้องสั่งเรือหาปลาว่าถ้าใครจับงูวงช้างได้ระยะนี้ให้นำมาขายเรา เราจะซื้อแทนตัวที่หายไปสักสี่ตัว แต่ส่วนมากพวกเรือหาปลาจะสายหน้า ต่างบอกว่างูวงช้างจับได้ยากมากและหาไม่ค่อยได้อีกด้วย เพราะมีจำนวนน้อยลงทุกวัน

พ่อผิดหวังจนฉันสงสาร พ่อคงเสียใจมากที่รักษาของที่เพื่อนสนิทฝากไว้ไม่ได้

บ้านทั้งบ้านพลอยเจ็บเหงาไปหมด ไม่รู้จะหาวิธีไหนที่จะหา งูวงช้างกลับมา พ่อได้ความคิดจากแม่ แม่บอกพ่อว่าให้เปิดแผ่นปิดร่องระบายน้ำบริเวณโรงเลี้ยงปลาขึ้นให้หมด แล้วตั้งเครื่องสูบน้ำสูบน้ำออก บางทีมันอาจจะชุกอยู่ที่นั่นก็ได้

พ่อลงมือทำทั้ง ๆ ที่ไม่เต็มใจนัก เพราะร่องระบายน้ำของโรงเลี้ยงปลาต่อออกไปถึงแม่น้ำได้ พ่อคิดว่ามันคงเลื่อยหนีลงแม่น้ำไปนานแล้ว

น้ำเอียงเห็นพ่อลงมือทำก็วิ่งเข้ามาช่วย เครื่องสูบน้ำขนาดเล็กถูกช่วยกันยกออกมาและติดเครื่อง ชั่วเวลาไม่นานนักน้ำในร่อง

ระบายก็แห้งสนิท น้ำเอียงกลับไปเอาไม้กวาดมาลากโคลนตมออก
ในที่สุดคำแนะนำของแม่ก็ปรากฏผล.....

งูวงช้างทั้งสี่ตัวลงไปนอนเรียงใกล้กันอย่างกับนัดกันไว้
พวกเราทุกคนโล่งใจ ที่ได้มันคืนมาอย่างชนิดไม่นึกไม่ฝัน
สำหรับฉันพลอยดีใจไปด้วย และคิดว่าความดีในเรื่องนี้
ต้องยกให้เป็นของแม่ เพราะแม่เป็นคนออกความคิด ซึ่งพ่อเองก็ไม่
เห็นด้วยเลย พ่อคิดว่ามันคงเลื้อยลงแม่น้ำไปนานแล้ว แต่กลับคาดผิด
ถนัด มันยังคงนอนอยู่อย่างเกียจคร้านในร่องระบายน้ำนั่นเอง
นี่ถ้าไม่ได้แม่ของฉัน พ่อคงลำบากใจไปนานทีเดียว.....

ตะพานน้ำที่นาสงสา

วันนี้พ่อกับแม่ของฉันจะไปนา เพื่อเอาเหี่ยวไปล่อปูนาที่มากัด ต้นข้าว น้ำเอียงเป็นคนมาบอกว่านาข้าวของเรากำลังถูกปูนารบกวนมาก ต้นข้าวเพิ่งตั้งตัวแตกใบอ่อน ถูกปูนาสีดำขนาดเขื่องกัดทำลายจนเสียหายเป็นแถบ ๆ นาแปลงอื่นเจ้าของเขาวางยาเบื่อฆ่าปูกันหลายวันแล้ว พวกที่เหลือจึงหลบมาอยู่ที่นาพ่อ พ่อจึงจำเป็นต้องไปซื้อยาเบื่อกลับมากลึงกับเหี่ยวจำพวกเศษปลาสด ๆ คาว ๆ แล้วเอาไปวางล่อตรงบริเวณริมคันนา ปูเมื่อได้กลิ่นคาวก็จะพากันมาแย่งฉีกเนื้อปลากิน และคราวนี้พวกมันก็ต้องถูกทำลายบ้างในที่สุด

การฆ่าปูนาเพื่อรักษาต้นข้าว เป็นความจำเป็นของชาวนา เพราะถ้าปล่อยพวกมันไว้ ต้นข้าวจำนวนมากมายก็ต้องถูกทำลายเสียหาย ผลได้ปลายปีก็จะลดลง

จริงอยู่การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นบาป แต่ฉันคิดว่ามันเป็นความจำเป็นจริง ๆ ของชาวนา ซึ่งต้องฝากปากท้องของครอบครัวไว้กับอาชีพทำนา

แต่มันจะคุ้มค่ากันหรือไม่ ระหว่างชีวิตของปูนา กับปากท้องของครอบครัวซึ่งฉันเองก็ไม่อาจทราบได้....

พ่อเอาเรือหางยาวออกพร้อมด้วยแม่ ฉันและน้องเล็ก นาของเราไปทางเรือเร็วกว่าโดยขึ้นที่ท่าหน้าวัด ย่นระยะทางได้ดีกว่าเดินไปมาก พ่อของฉันกระซางเครื่องเรือแล้วเดินเครื่องตามปกติ ลักพักหนึ่งก็ถึงท่าหน้าวัด พ่อผูกเรือไว้ที่แพของสัปเหร่อจำ ซึ่งขณะนั้นแกไม่

อยู่บ้าน เมื่อผูกเรือไว้แล้ว เราก็พากันเดินขึ้นไปข้างบน

ขณะที่เดินผ่านกุฏิเจ้าอาวาส เห็นหลวงปู่กำลังนั่งอยู่พอดี พ่อจึงชวนพวกเราขึ้นไปกราบท่าน เมื่อขึ้นไปบนกุฏิปรากฏว่าป้าสายกับลุงแดงซึ่งอยู่แพหย่อมเดียวกับแพปู่ ได้นั่งคุยกับหลวงปู่อยู่ก่อนแล้ว

“อ้าวไปไหนกันล่ะทิด พร้อมหน้าพร้อมตาทีเดียวเชียว”

ป้าสายหันมาร้องทักพ่อและพวกเรา

“จะไปในาจะป่า” แม่ของฉันซึ่งอยู่ใกล้เป็นคนตอบ

เราทั้งหมดคลานเข้าไปกราบหลวงปู่ด้วยความเคารพ หลวงปู่ท่านแก่มากแล้ว แต่ก็ดูยังแข็งแรงดี และใกล้ชิดกับชาวบ้านทุกคนเป็นอย่างดี

“เออ เออ จำเรณูเถิดลูก ๆ หลาน ๆ ชักขบวกันครบเชียวนะวันนี้ เป็นใจข้าวกล้าในนาของเอ็งมันงอกงามดีไหมวะ.....”

หลวงปู่หันไปทางพ่อในตอนท้าย

“พอใช้ได้ขอรับหลวงปู่ แต่ตอนนี้กำลังถูกปูนารบกวนมากเหลือเกิน เสียหายไม่ใช่น้อย”

พ่อตอบ

“นี่จะไปเบือปู่ละซี...” หลวงปู่ดักคอบอย่างรู้ทัน เมื่อพ่อพูดถึงเรื่องถูกปูนารบกวน พ่อขานรับเบา ๆ ว่า

“ขอรับ หลวงปู่...”

“เออวะ เรื่องนี้มันพูดยากไว้อย่าเข้าห้ามเอ็งก็แม่ ไม่ห้ามก็บาป ประเดี๋ยวเอ็งไม่มีข้าวตักบาตร ฮะ ฮะ ฮ่า พวกเอ็งอยู่ทางโลก

ข้าอยู่ทางธรรม มันคนละเรื่องไว้ ขอให้พิจารณาในสิ่งที่ถูกที่ควร
อย่าเบียดเบียนเขาโดยไม่จำเป็นก็แล้วกัน”

“ขอรับ...” พ่อขานรับด้วยความนอบน้อม จากนั้นจึงหัน
ไปทางป่าสายกับลุงแฉ่งบ้าง

“แล้วป่าสายกับลุงแฉ่งล่ะ มีธุระอะไรกับหลวงปู่ตั้งแต่เช้า
อย่างนี้”

“ข้าเอาตะพานน้ำพวกนี้มาปล่อยสระวัด ก็เลยมาขออนุญาต
หลวงปู่เสียก่อน” ป่าสายเป็นคนตอบ พร้อมกับชี้มือไปที่กะละมัง

ใบเชื่องซึ่งวางอยู่ไม่ไกลนัก ฉันกับแม่จึงคลานเข้าไปดูใกล้ ๆ ก็มองเห็นตะพานน้ำ 3-4 ตัว คลานตัวมเดียวอยู่ในนั้น

ป้าสายเล่าให้ฟังว่า ตะพานน้ำเหล่านี้ไหลขึ้นมาข้างแพของแก แล้วไม่ไปไหน กบดานนิ่งอยู่ตรงตลิ่งที่ตั้งไม้ทอดจากแพขึ้นฝั่ง ลูกชายของแกไปเห็นเข้า จึงช่วยกันจับขึ้นมา ที่แรกก็จะฆ่าทำอาหารกิน แต่ป้าสายห้ามไว้ ปกติตะพานน้ำเป็นสัตว์ที่แข็งแรงไม่ยอมให้ถูกจับง่าย ๆ แต่คราวนี้ผิดปกติ ซึ่งชาวแพริมน้ำต่างรู้ดีว่าตะพานน้ำพวกนี้คงถูกแรงอัดของระเบิด จากพวกที่ลักลอบเอาระเบิดออกมาจากโรงไม้หิน มันจึงหนีเซซังมายังแพของป้าสายกับลุงแฉ่ง แล้วไปไหนไม่รอดอีกต่อไป

“โอ้พวกนี้แหละบาปหนัก เบียดเบียนเขาโดยความเห็นแก่ได้ มันแอบเอาดินระเบิดออกมาแล้วหย่อนแถวหน้าวัดก็เคย ปลาตายเป็นแพ สักวันหนึ่งเถอะกรรมคงสนองกรรมเข้าบ้าง” หลวงปู่พูดพลางเคี้ยวหมากพลาง

ป้าสายกับลุงแฉ่งมาขออนุญาตหลวงปู่เพื่อปล่อยตะพานน้ำนี้ลงสระวัด มันจะได้ปลอดภัยมีชีวิตอยู่ต่อไปตลอดรอดฝั่ง ซึ่งหลวงปู่ก็อนุญาตด้วยความเต็มใจ สระน้ำของวัดมีหลายสระ แต่ละสระมีขนาดกว้างขวางพอสมควร ชาวบ้านหลายคนเคยนำเอาสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ มาปล่อยไว้ที่นี้กันอยู่เสมอ

สำหรับตะพานน้ำในกะละมังตรงหน้าฉัน ฉันสังเกตเห็นว่ามีอยู่ตัวหนึ่ง ค่อนข้างจะอ่อนเพลียกว่าเพื่อน

ปกติตะพานน้ำเป็นสัตว์น้ำที่แข็งแรงทนทานมาก มันสามารถ

ขึ้นอยู่บนบกได้เป็นเวลานาน ตะพาน้ำมีหลายชนิด บางชนิดชาวบ้านเรียกมันว่ามันลายหรือมันลาย ซึ่งคงจะสังเกตเอาจากกระดองของมันที่เป็นลายขรุขระอยู่ทั่วไปนั่นเอง ตะพาน้ำมีกระดองผิไ้ไปจากเต่า พวกเต่ามีกระดองประกอบด้วยแผ่นกระดูกแข็งรูปหกเหลี่ยมต่อกัน แต่กระดองของตะพาน้ำอยู่ในลักษณะเป็นกระดูกแผ่นเดียว เชิงกระดองเป็นกระดูกอ่อนนุ่ม ตะพาน้ำที่ลำคอยาวเอี้ยวหัวกัดได้เกือบถึงส่วนท้าย ชาวแพริมน้ำหลายคนเคยได้เลือด เพราะเอามือไปจับตรงเชิงกระดองกลางตัวของมัน พอผลอตะพาน้ำก็หันขวับเดียวกัดเอานิ้วมือจนเลือดไหลไปตาม ๆ กัน

พ่อของฉันทเคยคิดที่จะหาตะพาน้ำมาเลี้ยงขาย พ่อบอกว่ามันมีราคามาก และเลี้ยงง่ายกว่ากบเสียดีก กบต้องกินอาหารที่กระดุกกระดิกได้ ส่วนตะพาน้ำไม่ต้อง แม้ผลไม้บางอย่างเช่นลูกฝรั่งสุกก็นำมาให้มันกินได้ ร้านขายอาหารในตลาดแทบทุกร้านยินดีรับซื้อ ตะพาน้ำเป็นประจำ พ่อบอกว่าคนจีนเขาเอาตะพาน้ำไปตุ๋น เป็นอาหารสำหรับคนป่วยหรือคนแก่ เมื่อใครกินตะพาน้ำตุ๋นเข้าไปแล้วจะฟื้นไข้เร็วและมีกำลังดี ส่วนคนไทยชอบทำตะพาน้ำผัดเผ็ด ซึ่งที่แพนี้เองน้ำเอียงเคยได้ตะพาน้ำขึ้นมาแกงกันอยู่บ่อยเหมือนกัน

ตรงบริเวณหน้าวัดมีร่มไม้ใหญ่ทั้งสองฝั่ง บรรยากาศค่อนข้างจะร่มรื่น น้ำตรงนี้เป็่นวังลึกและเงียบเชียบ ชาวบ้านรู้กันดีว่ามีตะพาน้ำชุกชุมเป็นพิเศษ ฉันทเคยได้ยินคนพูดกันว่า ตะพาน้ำที่หลบมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ตัวใหญ่มาก ลำตัวกว้างตั้งหนึ่งเมตร ชนิดเด็กขึ้นไปขี่เล่นได้สบาย ตะพาน้ำใหญ่โตมหึมาอย่างนี้ พอไหลขึ้นมา

หายใจที่หนึ่งจะส่งเสียงดังฟู นากลัวมาก พวกที่แอบไปขโมยหาปลา หน้าวัดตกใจพายเรือหนีมาหลายรายแล้ว แต่ปัจจุบันคนใจบาปมีมาก ตะพานน้ำตัวใหญ่จึงถูกหมายตาเอาไว้ เล่ากันว่าพอหลวงปู่ไม่อยู่ ก็มีคนไปดักยิงตะพานน้ำตัวนี้ โดยล่อมันด้วยซากเป็ดตาย แอบวาง ไม้ฝั่งตรงข้ามกับวัด พอมันโผล่ขึ้นสูบเหยื่อ พวกเห็นแก่ได้เหล่านั้นก็ ยิงด้วยปืนลูกซอง หมายจะลากขึ้นเอาไปชำแหละเนื้อกิน แต่มันหาตาย เดียวนั้นไม่ กลับดำหายไปไม่ยอมโผล่ รอจนหลวงปู่กลับมา ตะพาน น้ำตัวนั้นจึงโผล่ขึ้นมานอนตายที่ท่าหน้าวัด

เด็กวัดที่ลงปล้างปืนโตเป็นผู้พบเข้า จึงวิ่งแจ้งไปบอกหลวงปู่ แต่มันก็สิ้นใจไปนานแล้ว...

อีก 3-4 วันต่อมา หลังจากป่าสายกับลุงแดงได้ปล่อยตะพาน น้ำลงสระวัดแล้ว ก็ถึงวันทำบุญ ฉันไปดักบาตรที่วัด วันที่พ่อกับแม่ ไม่อยู่ ฉันจึงมาทำบุญกับปู่และย่า โดยนำเอี้ยงขับเรือไปส่ง ขณะที่พวกผู้ใหญ่กำลังนั่งรับศีลอยู่ข้างบน ฉันค่อย ๆ เลี้ยวลงมาที่สระน้ำ ซึ่งป่าสายลุงแดงปล่อยตะพานน้ำไว้

พอไปถึง ฉันเห็นไอ้เปี้ยกู่หูของน้องเล็กกับเพื่อนเด็กวัด กำลัง งามอะไรอยู่ในสระ สักประเดี๋ยวหนึ่งก็โผล่ขึ้นมาพร้อมกับซากตะพาน น้ำที่เกือบจะเน่าแล้วตัวหนึ่ง ฉันรู้ได้ทันทีว่ามันคือตะพานน้ำที่ อ่อนเพลียที่สุดในวันนั้นนั่นเอง

น้ำในสระค่อนข้างใส ไอ้เปี้ยกับเด็กวัดมองเห็นมันนอนตาย อยู่ จึงมขึ้นมาแล้วนำไปให้หลวงปู่

ฉันเดินตามไปด้วยใจละเหี่ย....

หลวงปู่เห็นแล้วพยักหน้าหงึก ๆ บอกว่าให้เอาไปขุดหลุมฝัง
เสีย

ไอ้เปียกับเพื่อน ๆ จึงช่วยกันขุดหลุมฝังมันตรงใต้โคน
ต้นกร่าง ข้างโรงครัวนั่นเอง

ฉันนี่ก็สงสารตะพาบน้ำอยู่หลายวัน มันถูกรบกวณจนแทบจะ
อยู่ในน้ำไม่ได้ เพราะแรงระเบิดบ้าง ปืนลูกซองบ้าง อุตส่าห์ว่ายน้ำ
หนีไปยังแพของคนใจบุญ จนถูกนำมาปล่อยในสระน้ำของวัดแล้ว
แต่ก็ทนไม่ได้ต้องตายเสียก่อน อย่างน่าอนาจ.....

บาปของนายแสง

คืนหนึ่งยังไม่ตึกมากนัก สัปเหร่อจำพายเรือมาที่แพปู่ ซึ่งมีใครต่อใครกำลังนั่งคุยกันพอดี น้ำโดนกับปู่ นั่งชดน้ำชาอย่างสบายอารมณ์ โดยมีบ้านชาประจำตัวของปู่อยู่ตรงกลาง พ่อกับแม่ นั่งอยู่ด้วยกัน ส่วนฉันกับน้องเล็กบ้านเบี้ยนอยู่กับย่า เพราะย่ามีข้าวเผือกคลุกสำหรับเรา

ปู่หันไปเห็นเพื่อนสนิทเข้าก็ดีใจ ร้องเรียกให้สัปเหร่อจำรีบขึ้นมาชดน้ำชาร้อน ๆ ด้วยกัน สัปเหร่อจำพยักหน้าพลางหันไปตะโกนเรียกน้ำเอี้ยงให้มาคุยด้วย แกบอกว่ามีเรื่องสำคัญกับน้ำเอี้ยง แล้วจึงค่อยกระ योगกระแ่งเข้ามาร่วมวงกับปู่

น้ำเอี้ยงโผล่ออกมาจากแพพร้อมด้วยกลองยาเส้นในมือ เดินข้ามไม้กระดานแผ่นเดียวที่พาดทอดไว้กับแพปู่ เข้ามาร่วมวงอีกคนหนึ่ง

“มีอะไรหรือลุง....” น้ำเอี้ยงถามสัปเหร่อจำ

“มีอะไร ไอ้เอี้ยง” สัปเหร่อจำหันมามอง แล้วพูดต่อว่า “เอ็งจำไอ้แสงหลานนายเวียงเขาได้ใช่ไหม มันกลับมาอีกแล้วนะ”

น้ำเอี้ยงพยักหน้าก่อนตอบว่า

“ทำไมจะจำไม่ได้ สองปีก่อนฉันต้องใช้หนี้ค่าเหล็กเส้นกับปุนซีเมนต์ให้นายจ้างเขาแทบแย่ ก็เพราะไอ้หมอนี่เอง”

“เออนั่นแหละมันกลับมาแล้ว คราวนี้มีเมียกับลูกเล็ก ๆ มาด้วยคนหนึ่ง มันขอร้องให้เข้ามาบอกเอ็งว่า ของที่มันเอาไปนั้น เอ็งอย่า

เอาเรื่องกับมันเลย ตอนนี้มันขอกลับตัวเป็นคนดีแล้ว เหล้ายากัญชา เลิก ตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย...”

“โอ้ย...ฉันลืมไปนานแล้วลุงจ๋า....” น้ำเอี้ยงบอก

“เออดีแล้วไอ้เอี้ยงเอ๋ย คิดว่าทำบุญให้มันเถิด มันฝากข้า มาบอกแค่นี้แหละ”

สัปเหร่อจำพูดเบา ๆ ก่อนหันไปคุยเรื่องอื่นกับปู่และน้ำโถม สำหรับนายแสงคนนี้ ฉันเองก็จำได้ดีเพราะเขาเป็นคนที่นี้ เหมือนกัน ถึงแม้จะไม่อยู่ติดที่นัก แต่ฉันก็ยังจำได้ นายแสงเป็นหลาน ของลุงเวียงเศรษฐีเจ้าของที่นา แต่นายแสงเองเป็นคนประวัตินิสัยจะดี ใครต่อใครเขารู้กันทั่วว่าถ้าผลออกเป็นชอบขโมย ทั้ง ๆ ที่แพ้น้ำราของ ไม่เคยหาย จะมีก็แต่ช่วงนายแสงมาอยู่ที่นี่แหละ พอนายแสงกลับมาที่ หนึ่งชาวบ้านก็มีของหายเสียทีหนึ่ง พอนายแสงหายไประื่องขโมยก็ หายด้วย ชาวบ้านที่นี้ต่างเกรงใจลุงเวียง เพราะแกเป็นคนดีใครที่เข้า นาแกทำบางปีไม่ได้ข้าวหรือได้น้อย แกก็ยกเว้นค่าเช่านาให้ และตัวลุง เวียงเองก็ไม่ชอบหน้าหลานชายคนนี้นักมากนัก เพราะสร้างความเดือด ร้อนให้อยู่เป็นประจำ แต่แกบอกว่าจำเป็นต้องช่วยนายแสงไว้ เพราะ เขาไม่มีที่พึ่งที่ไหนอีกเลย และถ้าปล่อยไปโดยไม่ดูแล นายแสงเป็นต้อง ติดตะรางในเร็ววัน ลุงเวียงอุตส่าห์บวชให้นายแสงโดยจับโกนหัวเข้า วัดหวังจะได้กลับตัวเป็นคนดี แต่นายแสงบวชเป็นพระอยู่ได้ไม่ถึง พรรษาก็หนีสึกออกมา ทั้งนี้เพราะว่าทนหิวกัญชาไม่ไหว จนลุงเวียง แกเอื้อมระอาเต็มทน พอติช่วงนั้นน้ำเอี้ยงรับงานสร้างบ้านได้ดี หา ลูกมือที่ไหนไม่ทันจึงตกลงจ้างนายแสงชั่วคราว ในที่สุดนายแสงก็ทำนา

เอียงจนแทบแย้ คือขโมยเหล็กเส้นกับปูนซีเมนต์ไปขาย น้ำเอียงต้องซื้อใช้เขาแทน ดีแต่ลุงเวียงแกเย็นมือเข้ามารับเรื่องนี้เสีย น้ำเอียงเลยไม่ต้องควักกระเป๋าเองทั้งหมด

หลายวันต่อมาขณะฉันนั่งตกปลาเข้มอยู่ เห็นนายแสงพายเรือผ่านไป เขาตะโกนเรียกและโบกไม้โบกมือกับน้ำเอียง แต่ไม่ได้แวะเข้ามา ชาวแพริมน้ำข้างเคียงพากันมองตามเรือนายแสงเป็นแถว ทำทางไม่ค่อยไว้วางใจมากนัก ในช่วงนี้ฉันสังเกตเห็นว่า เรือลำเล็ก ๆ ที่เคยผูกไว้อย่างไม่สนใจถูกดึงมาผูกไว้ใกล้ห้องนอนข้าทุกที ใครที่มีเครื่องสูบน้ำหรือเข้าของมีค่าอื่น ๆ ก็เริ่มทยอยเก็บไว้ในห้องหับที่มิดชิดขึ้น

ฉันสังเกตเห็นสิ่งเหล่านี้อย่างชัดเจน

ใจหนึ่งก็นึกเห็นใจนายแสง ที่ตั้งใจกลับเนื้อกลับตัวแต่ไม่มีใครเชื่อ

ชาวบ้านริมน้ำไม่มีใครพูดอะไรกันมาก แต่ทุกคนแสดงอาการไม่ไว้วางใจนายแสงอย่างเห็นได้ชัด....

ต่อมาไม่นาน สิ่ง que ทุกคนคาดหมายไว้ก็บังเกิดขึ้นจริง ๆ แต่ของที่หายไม่ใช่เข้าของที่แพ กลายเป็นข้าวสำหรับจับปลาที่ชาวประมงไว้ในแม่น้ำพร้อมกับเบ็ดราวและเครื่องมืออื่น ๆ เครื่องมือเหล่านั้นได้หายไปคืนละชิ้นสองชิ้น จนชาวประมงเดือดร้อนกันทั่วไป ข้าวสำหรับจับปลาราคาผืนหนึ่งไม่ใช่บาทสองบาท เมื่อหายไปอย่างนั้นเจ้าของก็ต้องเดือดร้อนเป็นธรรมดา

หลายคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า นายแสงนั้นแหละเป็นตัวการ

ในเรื่องนี้

เพราะเขาทำที่ลงหาปลาในแม่น้ำด้วย พ่อเจ้าของผลอกกลางคืนหรือหลับไปก็อาศัยความมืดเข้าขโมยทั้งข่ายทั้งปลา ชาวประมงหลายคนพยายามเฝ้าจับตาดู แต่ขโมยก็เหมือนนกธนูคือไม่ยอมให้เห็นตัวเลยทีเดียว

นายแสงจะเป็นอย่างที่เขาพูดกันหรือไม่ฉันไม่ทราบได้ แต่มีอยู่วันหนึ่งที่ฉันได้เห็นเหตุการณ์ร้ายซึ่งเกิดขึ้นกับเขาอย่างเต็มตา....

เที่ยงวันหนึ่ง ฉันกับน้องเล็กชวนกันไปป็นต้นฝรั่งในร่องสวนท้ายที่ดินของพ่อ พ่อปลูกต้นฝรั่งเป็นแนวรั้วไว้หลายต้น ซึ่งอยู่ไกลจากบ้านไปมากพอควร ฝรั่งกำลังสุกพองเต็มทีทีเดียว น้องเล็กเป็นคนต้นคิดเรื่องนี้ขึ้นมา เราจึงฉวยตะกร้าและไม้สอยเดินไปด้วยกัน

พอไปถึงต่างคนต่างก็ป็นขึ้นสอยฝรั่งอย่างสนุกสนาน ชั่วประเดี๋ยวเดียวก็แทบเต็มตะกร้าที่เตรียมมา และในขณะที่อยู่บนกิ่งฝรั่งนั้นเอง ฉันหันไปมองเห็นนายแสงกำลังทำอะไรอยู่อย่างหนึ่ง ฉันจึงจ้องมองด้วยความสนใจ ที่บริเวณนี้ค่อนข้างเงิบเขิบ ไม่มีใครเดินผ่านไปมาบ่อยนัก และนอกรั้วของพ่อตรงนายแสงทำอะไรอยู่นั้น เป็นหนองน้ำเก่าแก่ที่มีปลาช่อนชุกชุมมากทีเดียว ชาวบ้านอาศัยปักเบ็ดและทอดแหกินกันอยู่เป็นประจำ

ฉันเห็นนายแสงลากเอาสายไฟฟ้ามาด้วยพวงใหญ่ ปลายข้างหนึ่งของสายไฟทอดไปบนยอดหญ้าากลับไปสู่บ้านหลังหนึ่งที่กำลังก่อสร้างใหม่ แต่เจ้าของเขาได้เดินไฟเข้ามาแล้ว ตอนแรกฉันไม่เข้าใจว่านายแสงจะทำอะไร แต่เมื่อเห็นเขาผูกหลอดทองแดงของสายไฟเข้า

กับตะแกรงเหล็กด้ามไม้ยาวที่นำมาด้วย จึงเข้าใจในทันทีที่นั้นเองว่าเขา กำลังจับปลาด้วยกระแสไฟฟ้า นายแสงวางตะแกรงเหล็กแล้วเดินกลับ ไปทางบ้านอีกครั้งหนึ่ง คงกลับไปเปิดสวิทช์ไฟ และเมื่อเขากลับมาก็ หยิบด้ามตะแกรงยื่นส่วนที่มีสายไฟผูกอยู่ลงไปในห้องน้ำทันที....

บัดคณันเอง ปลาซ่อนสองตัวก็สะดุ้งผางขึ้นมาอย่างแรง แล้วไปตกบนกอหญ้าริมตลิ่ง นายแสงมีอาการดีอกดีใจ รีบวาง ตะแกรงลงแล้วหันไปคว้าปลาซ่อนเคราะห์ร้ายสองตัวนั้น เอาวดเส้น เล็ก ๆ ที่เตรียมมาร้อยเหยือกของมันเป็นห่วงเป็นพวง แขนงไว้กับกิ่งไม้ แถวนั้น แล้วจึงแห่ตะแกรงลงไปใหม่

ฉันกับน้องเล็กนั่งนิ่งอยู่บนต้นฝรั่ง วิธีการจับปลาของนายแสง แม้เราเป็นเด็ก แต่ก็รู้ดีว่าเป็นวิธีที่ชาวแพริมน้ำรังเกียจที่สุด พวกหา กินด้วยวิธีนี้เขาถือว่าเป็นพวกเอาเปรียบผู้อื่นและตัดหนทางทำมาหา กินของคนอื่นด้วย ผู้ที่ลักลอบใช้ระเบิดและไฟฟ้าจับปลาถูกชาวประมง แจ้งเจ้าหน้าที่มาจับกุมไปหลายรายแล้ว ฉันเคยเห็นพวกเห็นแก่ได้ เหล่านี้ถูกจับนั่งเรือผ่านแพไปสถานีตำรวจหลายครั้งเหมือนกัน

พอนายแสงแห่ตะแกรงไฟฟ้าลงไปใหม่ คราวนี้ปลาซ่อนตัว โตกว่าเก่ากระโดดผางขึ้นมาตรงหน้านายแสงเลยทีเดียว นายแสงเอง ก็สะดุ้งเหมือนกัน คงดีใจและนึกไม่ถึง จึงเอื้อมมือออกไปตะปบด้วยความลืมหุน ก้าวปลาจะหล่นกลับลงไปใต้น้ำ

แต่เขาตะปบผิด...

ในช่วงนี้เอง บาปกรรมที่ไม่คาดคิดก็สนองกลับถึงนายแสง อย่างทันตาเห็น

พอเขาตะปบผิดก็เสียหลัก ถลันตัวไปข้างหน้าเล็กน้อย พอดีกับดินตรงนั้นทาน้ำหนักไม่ได้จึงยุบตมลงไปในน้ำ ร่างของนายแสงจึงตามลงไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ตะแกรงไฟฟ้ายังไม่ไต่ยกขึ้นมา

ฉันมองเห็นภาพที่ไม่เคยเห็นและน่าตกใจมากที่สุดในชีวิต นายแสงมีอาการหงิก ๆ งอ ๆ ดิ้นตมตามชั่วพริบตาเดียวแล้วจึงจมเงียบไป ฉันใจหายวาบรู้สึกมือไม้อ่อนแอหมดแรง หล่นจากต้นฝรังลงมานั่งอยู่ที่พื้นดิน เศษบุญที่ไม่ได้รับบาดเจ็บ พอลุกขึ้นยืนได้ก็พอดีน้องเล็กกระโดดลงมา เราสองคนพี่น้องจับมือกันแน่นพากันออกวิ่งอย่างไม่คิดชีวิตเพื่อกลับบ้าน โดยไม่สนใจต่อฝรังในตะกร้าอีกต่อไป

งานศพนายแสงผ่านไปหลายวันแล้ว ลุงเวียงแกจัดให้หลานชายเป็นครั้งสุดท้าย เขาคงไม่มีโอกาสลุกขึ้นมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่อีกแล้ว สำหรับฉันกับน้องเล็กยังตกใจไม่หาย เราทั้งสองนอนผวาแทบทุกคืน จนปู่กับย่าต้องทำพิธีเรียกขวัญให้จึงค่อยรู้สึกอบอุ่นมากขึ้นหน่อย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ฉันกับน้องเล็กคงจำติดตาไปอีกนานเท่านาน

เช้าวันหนึ่ง ฉันเห็นเรือลำน้อยพายผ่านหน้าบ้าน เมียของนายแสงและลูกน้อยของเขา กำลังจะกลับบ้าน ท่าทางของคนทั้งสองดูเศร้าสร้อยน่าสงสาร เด็กน้อยคนนั้นคงไม่รู้หรอกว่าอะไรเกิดขึ้นกับพ่อของเขา

นายแสงทิ้งลูกเมียไปเพราะบาปของตัวเองแท้ ๆ....

ความเปลี่ยนแปลงของเรือนแพริมน้ำ

วันเวลาหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ จากเช้าเป็นสาย บ่าย เย็นและค่ำ จนกลายเป็นวัน สัปดาห์ เดือนและปี ทุกสิ่งทุกอย่างไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางของมัน เรือนแพริมน้ำก็มีการเปลี่ยนแปลง แพหลังใหม่ถูกสร้างเพิ่มขึ้น แต่ไม่ใช่เพื่อการอยู่อาศัยของชาวบ้านครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง กลับกลายเป็นแพของนักท่องเที่ยวที่อยากได้บรรยากาศชนบท มาสร้างฝากไว้ ชาวเรือนแพจริง ๆ นั้น ส่วนมากทยอยขึ้นสร้างบ้านบนตลิ่ง เพราะอยู่ในแพไม่สะดวกในการทำกินบางอย่าง เช่นการทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือสิ่งของที่จะมาทำแพ หายากและสิราคาแพงขึ้นทุกที ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้แพบางหลังต้องเปลี่ยนจากหลังคาจากมาเป็นสังกะสี เปลี่ยนจากท่อนไม้ไผ่มาเป็นแท่งซีเมนต์ที่เขาทำขายกันในตลาด จากและไม้ไผ่กลายเป็นของหายาก แม้แต่ไม้ไผ่เผาข้าวหลามแม่ของฉันยังต้องหาซื้อเสียแทบแย สิ่งแถมท้ายสำหรับแพริมน้ำก็คือเสาทีวี ซึ่งแย่งกันโผล่ขึ้นมาอยู่บนหลังคาระเกะระกะตาพิลึก

สภาพชีวิตของชาวแพริมน้ำกำลังเข้าสู่บรรยากาศใหม่ซึ่งดูเหมือนว่าจะห่างไกลของเก่าออกไปทุกที....

หน้าแล้งปีนั้นก็กลับมาเยือนเราอีกครั้งหนึ่ง ฝนที่ตกน้อยอยู่แล้งก็รีบหายไปเลย อากาศร้อนอบอ้าว น้ำในแม่น้ำหน้าบ้านยุบวาลง ถนัดตา เรือนแพจึงเลื่อนต่ำลงไปด้วย แต่เดิมแพเคยรื้อขึ้นเพราะหลังคาจาก แต่กลับรื้อนวบวาลเพราะสังกะสี จะอาศัยไอน้ำจากสาย

น้ำเท่านั้นที่ยังพอเหมือนเดิม

เรือพายข้ามท่าไม่ค่อยมีให้เห็น กลายมาเป็นเรือเร็วเครื่องใหญ่และเสียงดังเข้ามาแทน พอแล่นไปมาแต่ละที่ช่างรวดเร็วแทบหายใจไม่ทัน แถมยังเกิดเป็นคลื่นขนาดใหญ่วิ่งเข้ากระแทกฝั่งทำให้ดินทลายลงมาเป็นแถบ ๆ เรือเร็ววิ่งไปมาวันละหลายเที่ยว เพื่อรับนักท่องเที่ยวทั้งฝรั่งและคนไทย เสียงจากเครื่องเรือระเบิดดังสับแกวหู จนบางครั้งต้องตะโกนพูดกันจึงจะรู้เรื่อง

ฉันกำลังได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ว่าน้อยอย่างไม่รู้สีกตัว

และแทบจะเคยชินกับมันเข้าไปทุกที....

แพเล็กหลังคาจากของปู่กับย่ายังคงอยู่อย่างนั้นแต่เก่าลงไปมากพอ ๆ กับปู่และย่าซึ่งชรามากจนเดินแทบไม่ไหว สัปเหร่อจำไม่ได้มากที่นี้อีกเลย เพราะแกกำลังป่วยไปไหนมาไหนไม่ได้ด้วยโรคชรา ฉันกับพ่อเคยพายเรือไปเยี่ยมแกที่แพหน้าวัด แต่ดูเหมือนว่าแกจะจำอะไรไม่ได้เสียแล้ว พ่อได้ขอร้องแกมบังคับให้ปู่กับย่าขึ้นมาอยู่กับเราบนบ้านใหญ่ ซึ่งคราวนี้สมหวังเพราะปู่กับย่ายินยอมแต่โดยดี พ่อเกรงไปว่าปู่กับย่าจะเป็นลมตกน้ำตกท่าโดยไม่มีใครเห็น และอีกอย่างหนึ่งคือจะได้ปรนนิบัติอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

น้ำเอียงนั้นยังอยู่ในแพ ตอนนี้มีลูกชายเล็ก ๆ กับน้ำสายใจคนหนึ่ง ซึ่งก็เป็นน้องของฉันเหมือนกัน ฉันรักลูกน้ำเอียงมาก เพราะแกเป็นเด็กที่อ้วนจ้ำม่ำและไม่เคยร้องกวนเลย ระยะนี้เมื่อฉันลงมานั่งเล่นที่แพปู่ ก็มักจะเลยไปขลุกอยู่ที่แพน้ำเอียงทั้งวัน คอยอาสาเลี้ยงลูกของน้ำเอียงอย่างเต็มใจ ฉันเองเป็นเด็กริมน้ำ รู้สึกรักชีวิตริมน้ำเป็นอย่าง

ยิ่ง ชีวิตคนริมน้ำคูราบรินและร่วมเย็น ทั้ง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกวัน แต่มันก็ไม่ได้ร้ายกาจอะไรเกินไปนัก....

แม้บรรดาสัตว์น้ำทั้งหลาย มันก็ยังมิของมันอยู่เช่นเดิม ฉันทั้งคิดอยู่เสมอว่าในเมื่อคนเราปรับตัวเข้ากับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ พวกมันก็ปรับตัวได้เช่นกัน แต่อาจจะช้ากว่าคนเราอยู่สักหน่อย คราวเมื่อลงมาที่แพปูซึ่งขณะนี้พ่อได้ทิ้งไว้เฉย ๆ ฉันทั้งคงมองเห็นปลาเข็มไล่จับมดแดง เห็นฝูงลูกปลาคะเพียน ปลาชีว ปลาหัวตะกั่ว ปลาสร้อย และปลาอื่น ๆ โผล่ขึ้นมาเป็นประจำ ฝูงกุ้งฝอยในแม่น้ำยังคงมาเกาะเล็มตะไคร่น้ำที่แพลูกบวบไม้ไผ่ ปลาแรดตัวเหลืองโผล่ขึ้นมาเพื่อจะซุบแมลงปอที่บินฉวัดเฉวียนอยู่ข้างแพ

สัตว์น้ำทั้งหลายยังคงดำรงเผ่าพันธุ์ของมัน ให้เด็กริมน้ำอย่างฉันได้มีโอกาสชื่นชมกับมันอยู่เสมอ...

เย็นวันหนึ่งขณะที่ฉันเสร็จจากงานบ่อเลี้ยงปลา พ่อได้ให้น้องเล็กมาตามฉันไปที่โรงเลี้ยงปลา ที่นั่นฉันเห็นครูใหญ่ของโรงเรียนของฉัน ยืนคุยอยู่กับพ่อหน้าตู้ปลาอยู่ก่อนแล้ว เมื่อฉันทำความเคารพครูใหญ่แล้ว พ่อจึงพูดขึ้นว่า

“นี่ลูกนก คุณครูเขามาบอกให้ลูกเริ่มทบทวนหนังสือได้แล้ว โรงเรียนเขาจะส่งลูกเข้าสอบชิงทุนที่จังหวัดในปีนี้”

“คะพ่อ...” ฉันตอบรับ และพร้อมกันนั้นครูใหญ่ได้พูดขึ้นบ้างว่า

“หนูอยู่ปีสุดท้ายของโรงเรียนเราแล้วไซ้ไหม จังหวัดเขาให้คัดเลือกเด็กในชั้นนี้ส่งเข้าสอบชิงทุน ครูเห็นว่าหนูเป็นนักเรียนที่มีประวัติการเรียนดี จึงจัดส่งหนูไป พอดีแหละถ้าสอบชิงทุนได้ หนูก็ไปรับทุน

เอาที่โรงเรียนใหม่เลย”

ครูใหญ่พูดอย่างนั้นก็เพราะว่า โรงเรียนที่ฉันเรียนอยู่เป็นชั้นสูงสุดแล้วในปีนี้ ฉันต้องไปสมัครสอบเข้าโรงเรียนประจำจังหวัดอีกทีหนึ่ง เพื่อจะได้เรียนชั้นสูงขึ้นไป สำหรับน้องเล็กนั้นยังคงเรียนอยู่ที่เดิม อีกสองปีจึงจะตามไปสอบได้

“ให้หนูทบทวนตำราทุกวิชา เพื่อจะสอบชิงทุนให้ได้และเป็นโอกาสเดียวกับหนูจะได้เตรียมตัวไว้สอบเข้าโรงเรียนประจำจังหวัดด้วย อย่าลืมนะ ตั้งใจและขยันให้มาก เด็กที่โรงเรียนของเราเคยทำชื่อเสียงในเรื่องการสอบชิงทุนและสอบเข้าเรียนต่อไว้เป็นอย่างดีทีเดียว”

ครูใหญ่ของฉันพูดก่อนจะบอกลากลับไป

คืนวันนั้นฉันอยู่ในห้องนอนและเริ่มอ่านหนังสือเรียน ซึ่งได้เวลาแล้วที่ฉันต้องทบทวนวิชาอย่างเอาจริงเอาจัง ตามคำของครูใหญ่ของฉัน พ่อกับแม่ต่างก็เข้าใจในเรื่องนี้ จึงให้โอกาสฉันบำมือจากงานบ้านและงานเลี้ยงปลาระยะหนึ่ง เพื่อฉันจะได้เริ่มต้นคู่มือ...

เวลานั้นก่อนข้างดึก แพรिमน้ำบางแพปิดไฟมืดหมดแล้ว มองเห็นเพียงเงาตะคุ่มอยู่เบื้องล่าง แม่น้ำหน้าบ้านสงบเงียบ บรรยากาศสดใสและเย็นสบายดี บัดนี้ได้เวลาแล้วที่เด็กเรือนแพรिमน้ำอย่างฉัน จำต้องละจากสัตว์น้ำทั้งหลายไปชั่วคราว การเล่าเรียนเป็นอนาคตของฉัน เป็นพื้นฐานของชีวิตในวันข้างหน้า ฉันต้องจากเจ้าไปชั่วคราวก่อนนะเจ้าปลาแรดตัวน้อย เจ้ากระต๊อที่แสนสวย เจ้าปักเป้าปากคม ชะโศกที่แสนดุ ปลาไหลที่น่าขง และตะพานน้ำที่น่า

สงสาร รวมถึงปลาอื่น ๆ ทั้งหลาย....

ขอให้รอคอยวันกลับมาของฉันทีกครั้งหนึ่ง

มันคงไม่นานจนเกินไปหรอก เพราะจิตใจของฉันทยังคงนึกคิดถึงพวกเจ้าอยู่เสมอ

ขอเวลาให้ฉันทเล่าเรียนอย่างมุ่งมั่นสักกระยะหนึ่ง เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาฉันทคงได้กลับมาคลุกคลีกับพวกเจ้าอีก ในใจของฉันทมีความหวังอยู่อย่างหนึ่ง

ซึ่งฉันทจะบอกกับพวกเจ้าก็ได้ว่า ถ้าเป็นไปได้และฉันทเรียนเก่งพอ ฉันทตั้งใจไว้ว่าจะสอบเข้าเรียนต่อที่คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์....

จริง ๆ นะจะบอกให้

แล้วเมื่อถึงโอกาสนั้นแหละที่เด็กเรียนเพรिमน้ำจะกลับมาคลุกคลีกับพวกเจ้าอีกครั้งหนึ่ง....

ใบแก้คำผิด

เรื่อง ชีวิตเด็กกรีนน้ำกับปลาไทย

หน้า 7 บรรทัด 19 พ่อเลี้ยงมันไว้ปลายตัว เป็น หลายตัว
บรรทัด 20 แบนเช่นเดียวกันปลาหมอไทย
เป็น กับปลาหมอไทย

หน้า 36 บรรทัด 9 ซึ่งกันและกัน (ตกกัน)

หน้า 43 บรรทัด 13 จนเคยวัน เป็น เคยวัน

หน้า 46 บรรทัด 3 แต่ถ้า เป็น แต่ถ้า

หน้า 67 บรรทัด 15 แล้วใช้ขันน้ำค่อยๆตัดหัวออกไขปลา
เป็น ตักหัวออกไขปลา

หน้า 78 บรรทัด 4 ลงในในบ่อ เป็น ลงไปในบ่อ

อันความรู้รู้กระจ่าง ถึงอย่างเดียว
แต่ให้เขี้ยวชาญเกิด คงเกิดผล

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อยอาจารยางกูร)

